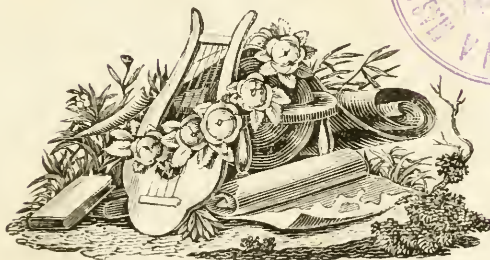

LABYRINT SLÁWY.

Od

J. Erazima Wocela.

W Praze.

Nákladem **J. B. Calve**'ského knihkupectwí.

1846.

LIBRARY
FEB 6 1970
UNIVERSITY OF TORONTO

Předmluwa.

Podáwaje báseň tuto přízniwcûm literatury České, za dobré uznáwám, několik slow o směru a obsahu spisu tohoto zde pronesti.

Básnictwí se powažuje za nejbodřejší wýkwět žiwota národního. Básník opěwuje weškeré snažení a taužení, slasti i strasti pokolení lidského, též i welebné idealy, k nimžto člowěčenstwo w rozmanitých dobách času se kloní a milostí welne. Takowéto odlesky weškerého žiwota znamenáme we spisech básnických dáwných Řekû a Římanû. U Řeckého národa, milostnau přírodau hojnými duševními i tělesnými přednostmi nadaného, jewí se w plodech básnických zbožňowání přírody, zwelebowání krásy a swěta smyslného. Podobné idealy panují w básnických wýtworech Římanû, byť i ozářeny byly krwawým leskem mečû, jakož tomu jinak býti nelze w národě wálečných swětoborcû. A wšak snáší se nad skwělým básnickým swětem jak Řekû tak Římanû děsící stín přísného osudu, jehož hrûza toliko u přítomnosti skwělých Olympických bohû poněkud se tají. —

Za časû Perikla u Řekûw, u Římanûw pak w posledních dobách republiky a za panowání Augusta, zplozena jsau nejznamenitější díla básnická, díla, w nichžto

se krásně srownáwá forma s obsahem wznešeným, myšlénky skwělé se slohem mistrným, tak že spisům takowým nawždy sláwa wýbornosti čili klassičnosti přiřknuta jest. We středowěku, když hrozné náwaly stěhujících-se národů přestaly, a jižní Ewropa klidnější twářnost získala, zablesklo z oněch klassických spisů nowé swětlo wzdělanosti do temnoty wšeobecné. Símě, metané Homerem, Pindarem, Sofoklem, Horacem a Virgilem na klassické luhy, zaneseno jsauc na půdu sewerních barbarů, počalo se zde klíčiti a hojného owoce slibowalo. Pročež není se čemu diwiti, že učenci, jimž se zdroje staré klassické literatury otwíraly, k této wděčnau láskau a nadšením jakýmsi přilnuli, odwracujíce se ode wšeho, coby s welebností spisůw klassických w zápas nějaký wjíti mohlo. Než pak wedlé klassické této literatury wzniklo nowé, prostonárodní básnictwí, jehož sobě na začátku učenci nehrubě wšímali, nedomníwajíce se, žeby z něho nebezpečný sok staré klassičnosti powstati mohl.

Za oněch dob, když se západní Římská říše ke konečnému ztroskotání swému chýlila, utwořila se w Italii, Hispanii a Galii nowá nářečí smíšením latiny s jazyky cizincůw do jižní Ewropy náwalem se hrnuwších; nowá tato nářečí národů Romanských též jméno jazykůw Romanských obdržela, z čehož později pojmenowání literatury a školy Romanské čili romantické půwod swůj wzalo *). Lid obecný krajů Romanských jen málo

*) Národ Španělský jestí slitina Iberských, Římských, Kartaginskych, Germanských a Arabských pokolení; jádrem národa Francauského byli Celtowé, s kterými se později Římané, Frankowé, Burgundowé a jiných Germanských národů množstwí smísili. Nikoliw stejným půwodem swým, nýbrž působením jazyka Římskych podmanitelů stalo se, že řeči národů,

co o sláwě spisů staroklassických se dowěděl, k němu jen temný ohlas Římské swětoborné sláwy, jako zwuk wzdáleného umírajícího hromu se donesl; a wšak čas zbudil tyto národy k nowému, čilému žiwotu, zbudil w nich nowé pojemy, city, smýšlení a taužení. Idea křesťanstwí dáwala přede wším nowý směr myšlénkám a citům, mocné též působení w žiwot tehdejší měla křížácká tažení a rytířstwo, založené na zásadě cti, nábožnosti a úcty, jenž se ženám a pannám prokazowala. Žiwlowé tito stali se hojnými prameny, z nichž obrazotwornost bohaté látky čerpala, dáwajíc tak nowau, žiwau, spolu i wznešenau twářnost plodům básnickým, jenž se tím w plné swé prawdě odleskem žiwota staly. A z této tak nazwané romantické školy, jenžto, chtíc i sluchu lahoditi, sobě w básních swých rýmowání oblíbila, powstali nejznamenitější básníci středního wěku. Libozwuk a wnitřní ušlechtilost, zwláště pak národní duch w básních mistrů těchto wanaucí a dotýkající se weškerých strun žiwota, získal jim newadnaucí wěnce; — dosti bude zde uwésti jména Dante, Tasso, Camoens.

Odstup ode mne, abych se zásluh prawých následowníků básnění klassického nemile dotýkal, a wšak jich počet jen welmi skrowný byl, tím wětší wšak zástup nejapných nácestníků, kteří powrchní wyhlazeností a leskem formy sobě u některých obdiwowatelů swých též jméno klassikůw wydobyli. A wšak pozdější následowníci klas-

Římskému orlu podrobených, ráz anebo spíše powrchní romanskau barwu obdržely; kdežto známo, že příbuznost Slowanských národů založena jest na stejném jich půwodu z jednoho kořene, o čemž nejen jazyk, nýbrž i starodáwné mrawy, obyčeje a způsoby lidu Slowanského patrné swědectwí dáwají.

sikůw odwrátili se we spisech swých od potřeb a snažení národa swého, lpíce na ideálech a mrtwých zásadach dáwno zašlého času. Medle, jakého zisku nabyli národowé z horowání weršowců wěku XVII. a XVIII. we swětě mythologickém dáwných Řeků a Římanů, z blauzení po niwách Arkadie a z laškowání idyllických pastaušků s Dorylidami a Dafnami? Poesie oněch časů pronewěřila se žiwotu skutečnému, a chtíc se wytrhnauti z půdy přítomnosti a wětwe swé přichýliti k dobám zašlým, stala se networnau rostlinau. Takowýchto rostlin zplodila literatura wšech wzdělaných národů welké množstwí. Zwláště literatura Francauská šestnáctého a sedmnáctého století wywolila sobě za hlawní prawidlo následowání starých klassíkůw, hrdě opowrhujíc mrawem, obyčejem, citem i potřebami wlastního národa swého. Panowala tenkráte w literatuře wůbec jakási samowláda jistých forem a náhledů; a wšak monopol w literatuře žádné platnosti nemá, a samowláda jakéhokoli wkusu, jenž na potřeby pokolení saučasných ohled nebéře, již zárodek zkázy swé w sobě nese. Tento nepřirozený směr, jenž w tak nazwaném zlatém wěku Ludwíka XIV. na nejwyšší stupeň se byl powznesl, působil též nemile w literaturu okolních národů, zwláště pak w Německau a později též w literaturu Českau, k jejížto historii nyní zřetel swůj obrátíme.

Z pradáwných wěků, z doby pohanských Čechů, donesly se až do našich dnů jednotliwé a wšak welebné, srdce jímající zwuky půwodního básnictwí národa našeho. Libušin saud, Záboj, Čestmír, Jelen — jsauť básně národní w prawém smyslu, jsauť to wraucné, srdcem hýbající hlaholy ze žiwota Slowanského, bez wšelikého

přimíšení cizích žiwlů; neboť prozpěwují půwodní silau a nadšením děje, city a taužení oněch dáwných dob, jsauť to bodré kwěty žiwota zpomínající půwodním rázem swým na někdejší úzké spojení národů Slowanských. Básně tyto pouze České, čistoslowanské nazýwati můžeme, znamenajíce, že prázdny jsau wliwu a působení cizích žiwlů. Staroněmecká literatura podobných, pauze Germanských skládání pohřešuje. Písně starogermanských pěwců čili bardůw, o nichž Tacitus zmínku činí, dáwno již w praudu wěkůw utonuly, nám wšak písně památku pohanských reků welebící — na př. wznešený bardit o Záboji — zachowány a co wíce, srozumitedlné jsau, kdežto známo, žeby Germanské zpěwy z doby tak wzdálené toliko učeným skaumatelům jazyka staroněmeckého poněkud srozumitedlnými býti mohly. Nejstarší znamenitější ostatky Německého básnictwí sahají do XII. století, totiž w dobu císařů Hohenstaufských, w nížto pěwci lásky (Mienensänger) básnictwí Německé zdařile pěstowali. Leč zapříti nelze, že tito nejwíce ze zdrojů Romanských čerpali, a podlé wzorů we Wlaších, w Hispanii a zwláště w milozpěwné Provencii oblíbených díla swá skládali; pročež i nejstarší ostatky Německého básnictwí patrný znak půwodu swého Romanského nesau. — Než i staročeské básnictwí musilo se později romantickému žiwlu poněkud poddati. Důkaz toho znamenáme w pozdější básni Králodworského rukopisu, Ludiše a Lubor nazwané, kdežto romantický žiwel, totiž zwelebowání panny a slawné počínání rytířských bohatýrů se wyskytá. W básni pak weleslawné Jaroslaw plane duch křesťanstwí co jasná hwězda nad hrdinskými činy Slowanských reků. Rytířský mraw, dobrodružstwí a náboženstwí — hlawní to žiwlowé

romantiky — působily tedy mocně na skladatele oněch básní, bez ztenčení wšak ceny národní předrahých těchto ostatků Českého skládání. Ano twrditi můžeme, že práwě těmito žiwly zweleben jest pramen národního básnictwí, poněwadž zárodek toho, co romantismem probuzeno, již w národě Slowanském od pradáwných časů ležel. A wšak když na začátku XIV. století Čeští básníci sobě Musu Německau, tehdáž již dosti chatrnau, za wzor oblíbili, stawše se následowníky řemeslnických mistrů zpěweckých (Meistersänger): tenkráte duch básnický w Čechách patrně ochábnul, čehož důkazů dosti se zachowalo w rýmowaných básních oněch časů. W nowějších pak dobách, když Řecká a Latinská literatura opět znamenitého oblíbení došly, wzory staroklassické sobě na Parnassu Českém samowládu též wydobýwati počaly. Nepřím toho, že následowání starých klassíků nemalé působení mělo na ušlechtění forem jazykowých a zewnější wzdělání řeči České; a wšak málo přispělo ku poznání potřeb, sil a předností lidu našeho, k powzbuzení a wywinowání ducha národního. Žádá pak náš praktický wěk, aby též básník k praktickým potřebám zřetel swůj obrátil. Přešly doby, kdež zdařilé formy, klassická metra, lesklé, mile plynaucí sady hlawní podstatau spisů básnických byly. Jinau, důstojnější úlohu wěk náš pěwcům Českým ukládá, žádaje, aby tito hluboce nahlédali do žiwota národů, aby zpytowali duševní pohybowání, weškeré taužení a snažení lidu, aby sledowali okem pozorliwým ideály wěku swého, k nimžto pokolení lidské taužebně mysl přikládá. Takowýmto básníkům se podaří, do žiwota národu metati střely duševní, dotýkati se strun nejtajnějších srd-

ce lidského a tak od srdce k srdci mluwiti w prawém smyslu slow pěwce poswátného.

A práwě doba nynější, na prwní pohled tak nepoetická, básníku welkau, ano nesmírnau látku poskytuje. Neboť spatřujeme, kterak ohromný boj powstal mezi myšlénkau a hmotem, mezi swětem ideálů, jehož obor národnost, náboženstwí a wědu abstraktní w sobě zawírá, a mezi smyslností, jenž z lůna přírody zlaté swé paláce do wýsosti žene. A wšak swět ideálů i swět smyslnosti jsau tworowé jedné swětoplozí moci, pročež z jedné wěčné myšlénky powstawše, w odporu a boji wěčném býti nemohau. Boj a odpor jen z přewrácenosti lidského smýšlení pocházejí.

K jednotě a smíření nechť tedy básník co kněz míru wyzýwá; on odkrýwej skwělé poklady w hlubinách dějů dáwných pohrobené, zbuzuj důwěru, aby národ w sebe, w pružnost a wytrwalost swau pewně daufal; on budiž tlumočníkem jeho citu a smýšlení; on konečně ukazuj co nadšený wěštec w dálce časů cíl welebný snažení národního, ideál skwělý, po němž nejwznešenější duchowé wšech wěků taužili.

Patrno, že směr těmito slowy podotknutý ani klassické, ani romantické škole pauze nenáleží, a nahlédneme-li blíže w úlohu, jižto wěk náš básníkům předkládá, přeswědčení nabudeme, že tento směr tentýž jest, který w nejstarší době Českého básnictwí panowal. Záboj opěwuje děje, city, taužení saučasných pokolení, národ swůj těší, sílu jeho budí a mocným warytem swým k činnosti wyzýwá — a hle! toť práwě jest cíl národního básnění našeho; z čehož poznati lze, že se k půwodnímu, prawému zřídlu swému básnictwí wěku našeho opět nawracuje.

Spisowatel básně w následujících listech obsažené cíl tento co hwězdu průwodčí před očima maje, celau sílu swau k tomu přiložil, aby zadost učinil směru podotknutému; a byť i báseň ta posauzení nepřízniwého došla, skladatel její sobě powědom jest, že z wěrné wůle, z pewného přeswědčení wznikla, a jsauc w duchu již dáwno utwořena, jako paupě z lupene swého na swětlo se prodrati musila, aby tím též nějakého důkazu podala o welebném, wyšším směru národního snažení našeho.

Ačkoliw se domníwati neosměluji, žeby někdo dílo toto s Faustem welebeného mistra básníků Německých porownáwati chtěl, přece za dobré uznáwám, chtěje wšeliká nedorozumění odstraniti, několik slow o rozdílném směru čili tendencí obau zde položiti. Göthůw Faust jest zrcadlo osudu člowěka, jenž paušti se přes meze wtipu lidského, chtěje nabyti wědomostí nedostíhlých rozumem smrtelníka. Báseň Göthowa žije na wěky w prsau wšechněch, jenž se we wědomostech nadsmyslných kochají, dáwajíc jim wýstrahu, aby nezalétali tam, kde se zjewuje rozumu, wlastní swau hrdostí oklamanému, tmawá stránka wědění lidského; jesti to welkolepá perifrase oněch slow: „w kterýkoli den bysi ze stromu wědění zakázaného jedl, smrtí umřeš“. Faust, odwrátiw se od prawdy wěčné, stane se otrokem smyslnosti a náružiwosti swé, a tím moci ďábelské podléhá. Než docela na jiném základu spočíwá báseň přítomná. Ďábel chce Fausta z Jana teprw utwořiti, a namáhaje se od wíry, naděje a lásky jej odtrhnauti, o to usiluje, aby Jan k přírodě, t. j. ke hmotu srdcem i myslí přilnul, aby w ní netoliko oslawení swé, nýbrž i sláwu a spásu národa swého hledal; ďábel chce, aby se Jan stal apoštolem wíry nowé,

jejížto zákony na zbožňowání přírody založeny jsau. Tím se patrně jewí, že duch odporu se zde netoliko o kořist jediné duše zasazuje, nýbrž o získání nesčíslných pokolení lidských. W jedné okolnosti se pak stýká osud Janůw s osudem Göthowa Fausta — totiž že oba mocí nezkončené lásky wywáznau z kletby wěčné: neboť nemůž býti na wěky zawržena duše, byť i mnohokráte se od ustanowení swého uchýlila, když jen sílu a pružnost swau zachowajíc, w kalu hříchu nezmalatní a pudem wůle wlastní k welebnému půwodu swému se přiznáwá. A wšak s ideau wykaupení Jana spojena jest zde nerozdílně též idea spasení národů Slowanských swětlem duševním, oswěcujícím tiché koleje míru.

W Praze dne 1. Března 1846.

LABYRINT SLÁWY.

Prwní oddělení.

I.

Na ohromných Krkonošů báně
Černý mrak swé čelo položil;
Mrtwé ticho — wysokánů skráně
Ejhle blesk teď křížem pokropil.
Za to žhaucích blesků požehnání
Hlásá příroda swůj dík,
Wysílajíc hor a lesů ryk
Do oblohy w rázném zahřímání.

Ejhle tamto, hroznau nad propastí
W háwu zkrwáceném mladík stojí;
Jeho obličej, toť obraz strastí,
Oko jiskří děsně, jakby k boji
Wyzýwalo blesky.
„Žalujte to nebi hromu třesky,“
Zwolá, „we tmách leží národ český,
Sláwa wěků též i s národem!
W Lipanské té seči wykrwácel
Sílu bujnau hrdý český lew,
Již se Oreb sesul, w rumy skácel,
Wrah rozkropil wěrných bratří krew!
Já jen wojín bídný, zkrwácený
Prchám do ciziny. Jakéž ceny
Budaucího žití mého chwíle
Do sebe již mají? Kde, kdež cíle
Naleznu — kde wlast, kde domow swůj?
Hroby otcůw, wíru wěrných synů,
Památku těch welebených činů,
Wlasti má, kde milý howor twůj?

Běda, že jsem nezahynul w boji!
W spánku wěčném leží bratři moji —
Jáť jen samoten swůj žiwot wleku,
Samoten přes meze wlasti teku — —
Ne — ne — nazpět — tam kde řinčí meče,
Do husitské slawné seče!
S hory dolů! nazpět, tam — —
Kam chceš spěchat? — — blbý sen,
Přelud bídný, mrzký klam!
Po bitwách již Páně; w této době
Wše tam ticho, ticho jako w hrobě,
Jáť pak z wlasti wywržen,
Wypuzen, do cizích krajů hnán,
Štwán co drawá zwěř, bych hledal row,
Hrob swůj w cizině — toť hrozný low! —
Nikoli! — jsemť já swých činů pán —
Newyštwou mne do cizinců země;
Zde, na půdě České noho stůj! — —
Aj jak mocně duch teď wolá we mně:
Kolem sebe hleď, zde hrobůw dosti,
W klínu matky pochowej swé kosti!"
Hrom tu opět přírodou otřásá,
Za ním jinoch w šílenosti hlásá:
„Trauba nebes prowází mne k hrobu,
Blesk hle žehná poslední mau dobu:
S žiwotem to slawné laučení;
Ke dnu, tam kam oko již nesáhá,
Tam se kloním, tmawé do propasti,
Do útroby drahé matky, wlasti —
Přijmiž syna matko — matko drahá!"
Takto zwolaw do propasti skočí —
Hle wšak křowí, ze skály se pnaucí,
Zachytí jej, kolem něho točí
Wětwe swé a we mdlobách hynaucí
Zaufalec se nad hlubinau chwěje.
Slyš — tu ze skal strašně se to směje,

Swihne blesk a zarachotí hrom,
Zmizelť hle ochranný strom,
Wětwe jeho jsau teď páže,
Jimiž blíže k tělu swému
Rauchem krwe oděnému
Zaufalce muž hrozný wáže.

Jakby w letu angel smilowání
Sypal na zem probuzenau kwítí,
Temena tak Krkonošských bání
W lesku ranních čerwánků se swítí.
Páry husté z rozsedlin a z daupí
Dmau se zhůru jako kauře slaupy,
Jenžto oltář swatý otáčejí:
Kolem ticho, lupének nedýše,
Jenom z dáli do prostoru říše
Wodopády wěčné žalmy lejí.

Na skále tam wojín skrwácený,
Ponořen jsa w spánku, odpočíwá;
Muž pak, rudým rauchem přioděný,
W jehož oku zdroj se záští skrýwá,
Nad ním stoje, mluwí temným slowem:
„*Pewná wůle — srdce zdrawé —*
Hrdá mysl — wášně žhawé;
Bylť to bujný skok;
K nám wšak wolný krok
Pudem wlastním, wůlí pauhau.
Konat musí cestu dlauhau!“
A teď jinoch otewřel jest oči,
Zrak se potká s prwní slunce září,
Swítící po bledé jeho twáři.
Wzchopí se a na nohy teď skočí,
K předu kroče propast děsnau zhlédne,
Myšlénka se kmitne w duši jeho,

Spatře teď i muže přehrozného
Cauwá — chwěje se a bledne.

„Proč se děsíš, Jene," mluwit jme se
Strašný muž, „hle jáť jsem tobě
Powržený žiwot zachowal;
W propasti, tam w přehlubokém plese
Mrtwola twá w lůně wod a skal
Ležela by jistě w této době,
Kdybych, uchopiw tě w letu,
Newrátil twé tělo swětu;
Nebo wěz to, *duše twoje*
Bylaby — a jest již moje!"

Jinoch.

Kdež pak jsem — což se tu se mnau děje?
Krew mi stydne, srdce se mi chwěje,
Slowa, která slyším hlaholiti,
Nemohu a nechci pochopiti!

Zlý duch.

Pochopíš, můj Jene, wždyť tě znám!
Kdo tě zplodil, newíš arci sám;
Hora Kutná wšak tě wychowala,
Pražská kolej biret bakaláře
Na učenau hlawu později dala;
Pak tě rozjařila nowá záře,
Že jsi, hodiw knihau, sáhnul k meči,
Bys ním máchal w bratrské té seči.

Jan.

Ty mne znáš — twůj pohled srdce láme!

Zlý duch.

W jisté knize, předobře ti známé,
O nížto wšak nerád powídám,

Psáno stojí: Kdo se sám
Swéwolně ze swěta bere,
Ku swětlu se wíce neprodere!

Jan.

Twore hrůzy! tak to není psáno
W písmě —

Zlý duch.

Ticho, ticho, nechmež hádky,
Dosti o té wěci powídáno!
Nuže tedy, uwrhnu tě zpátky
Do propasti, tam pak na wěčnosti
Wediž při swau s wládcem budaucnosti!

Duch teď kynul: jako drak ohromný
Mlha ze dna propasti se pnula,
Zastíníc teď slunce, oblohu i zemi,
Jako pokrow sinawými lemy
Postawy již obě zawinula.
Welikán teď, w twáři úsměch pekla,
Wztahuje swé lewé ruky hnáty —
„Nuže, chcešli weselau hru hráti,
Podejž ruku — na let deset tobě
Zem se změní w krásy, lásky nebe!“
Jinoch mlče hlawu k zemi kloní —
„Nádherně twůj žiwot ozdobím —“
Jinoch mlče twáře dlaní kryje —
„Jene,“ swůdce hlasem děsným wyje,
„Pomstím tebe nad nepřítelem,
Tebe a twůj národ oslawím!“
‚Pomstíš — oslawíš — twým, twým teď jsem!‘
Zwolá jinoch, ruku škůdci dáwá.
„Stalo se,“ duch hrůzy prowoláwá,
„Smlauwa uzawřena mezi námi,
Ačkoli jen pauhau formau byla;

Nebo krew náš spolek pokropila,
Když jsi letěl do smrtící jámy.
Uchopiw tě w letu, na twém čele
Znamenal jsem dwě krůpěje wřelé —
Jedna skwí se na prstenu twém,
Druhau ejhle zde na prstu mém;
Tato krew nás pewně k sobě wíže,
Jsemť twým sluhau, tys můj pán a kníže! —
Nuže k pomstě — wyjasni jen twář!
Skutkem pomsty stoupíš směle
Též i na prah sláwy skwělé,
Nebo já, co dobrý hospodář,
Spolu oslawě i psotě howím,
Rád dwě zwěře jednau střelau lowím!“

———

II.

W Hradci Králowé.

Welká síně w radnici. Množstwí měšťanů ozbrojených. W čele síně na místě powýšeném hlawy a wůdcowé strany sirotčí: *kněz Ambrož*, *kněz Zdislaw* a jiní; mezi nimi dwa wyslanci králowští.

Ambrož.

Bratři, wěrní wíry bojowníci!
Wyslali k nám posly protiwníci,
Přátelstwí a službu wzkazujíce,
Zlaté hory, doly slibujíce,
Za krále když Zikmunda uznáme,
Jemu *Hradec*, slawné město, wzdáme.
(Nadšeným a powýšeným hlasem.)
A wšak wězte, bratři, dnes na ráno
Mělť jsem já kněz Ambrož widění:
Znamenal jsem, kterak osení
Patau wojska bylo rozerwáno —
A tu widím na nebeském kruhu
W oblak oděného angela,
Twář se jako slunce blyštěla,
Nad hlawau měl rozepiatau duhu —
A ten wolal přewelikým hlasem,
Jakby sedm hromů mluwilo:
Duch, jenžto se snáší nad weškerým klasem,
Jejžto žezlo wrahůw zlomilo,
Káže, aby pošlapaní wstali,
Swědectwí o wěčné prawdě dali!
A hle, osení to rozmetané
Hrozným kowů třeskem zhůru wstane,
Neb se w kališníky proměnilo,

Z jichžto ran se moře krwe lilo.
Zdwihli jsau se statní wíry lwowé,
W čele jejich oba Prokopowé.
Ejhle duch tu wnitřní w ústa moje
Slowa klade — zděšen wywolám:
Proč ty hospodine w dálce stoje
W dobách saužení se skrýwáš nám?
Proč jsi w mlhách hněwu skryt?
Wrazi lučiště již napínají,
Šípy na tětiwy přikládají,
Aby stříleli na wěrný lid.
Aj tu zdwihl hlas swůj Prokop wůdce,
Otec wěrných kališníků, řkúce:
Mějte pewnau wíru w hospodina!
W zápasu kdož statně wytrwáte,
Sláwu wěčnau na wýsostech máte —
U nohau se w prachu plazí wina!
My co obět pro kalich jsme padli,
Bychom w smrti wěkůwěčně žili,
Krwí sláwu českau pokropili,
Aby wěnce její neuwadly.
Bratří milí, jenom wytrwání!
Pán pomůže wěrným dítkám swým,
Dada mečům jejich požehnání,
Nepřátely prutem železným
Roztřiští, jak křehkau nádobu —
Bratří — setrwání do hrobu! —
Takto Prokop; já pak této chwíle
Procitnul jsem. — Nuže wězte míle,
Že wám Zikmund milost zkazuje,
Zlaté hory, doly slibuje,
Za krále když jej uznáte,
Pewný, slawný Hradec jemu wzdáte;
Zpomeňte wšak na widění moje,
Na hlas zpomeňte, jejž wůdce woje
Páně wydal!

Jedneré hlasy.

Setrwejme do hrobu!

Celý zástup.

Raděj smrt než porobu!

Kněz Zdislaw (k wyslancům).

Tedy slyšeli jste, milí braši,
Newýwratnau pewnau wůli naši,
Od které již bohdá nepustíme.
Powězte těm, kdož wás wyslali,
By swé plece k ranám chystali,
Ne o pokoj, o meč uhodíme!

Prwní wyslanec.

Pomněte pak, že již nelze wám
Wšem křesťanským sborům odolati,
Jeho milost císař Zikmund sám —

Jeden z měšťanů.

Čas již, poslům brady oškubati!

Druhý wyslanec.

Wšecka města w mír a jednotu
Wešla s králem, se wšemi i pány —
Wy jen žádaucího klenotu,
Míru swatého, nepřijímáte,
Pokoj stawí wšude tiché stany,
Wy jen posud krwe prolíwáte!

Kněz Ambrož.

Nepřím toho, časowé že běží,
Naplněni přísnau pomstau páně;
Než kdo Zikmundowi slepě wěří,
Podwoluje wlastní hrdlo ráně!
Známe Ulyssa již podwodného,

Sladkým slowem chce nás konejšiti.
Plnau nádobu pak wzteku swého
Na lid dřímající prudce wlíti;
Pročež wězte, že se nepoddáme.
W hospodina pewnau wůli máme!

Celý sbor.

Nepoddáme! nepoddáme!

Prwní wyslanec.

Nuže wězte wy též, w zápěti
Za pýchau že kráčí zkáza waše!

Kněz Zdislaw.

Wyhrožuješ! ajta milý braše,
Snad se w Labi hodláš tápěti,
Aneb po studené bažíš Orlici?

Jeden z měšťanů.

Odpowěd jim dejte palicí.

Druhý z měšťanů.

W konopí již raděj zaduste je!

Kněz Ambrož.

Bratři, bez auhony propusťte je!
Bezpečni nechť hrdly swými jsau,
Neškoďte jim skutky ani slowy,
Nechť již podwodnému Ulyssowi
Poselstwí to z Hradce donesau.
(Wyslanci odcházejí.)

Kněz Martin wstaupí do síně; celý sbor jej hlučně wítá; za ním kráčí *Jan Kutenský* a *cizinec* w rauše červeném.

Kněz Martin.

Bratři. Bůh wás pomiluj!

Ejhle, wykonal sem účel swůj,
Wyzpytowaw, co se w zemi děje.

Weškerý sbor.

Nuže, milý bratře, wyprawuj!

Kněz Martin.

Štěstí nehrubě se na nás směje;
Wšude mrtwo po té hrozné bauři —
Lauže krwe — z měst se ještě kauří;
Sprostý lid se koje nadějí,
Že již konec pohromného času,
Andům howí, odložiw swé zbraně;
Než pak wšickni maudří raději
Spatřiliby ozbrojenau chasu;
Nebo Zikmund, před zbraní se kloně,
Prázdné pěsti pautá prowazem;
Leč jen málo maudrých, bohpomozi,
Pěstuje již dobrá česká zem,
Nebo k nám toliko zaslíbili
Přiraziti s lidem též i s wozy
Chrudimští a Mýta Wysokého
Wěrná obec, z pánůw uhodili
S námi Mokrowauský rek udatný
A pak Roháč, Gideon ten statný,
Jehož mysl, pewná jako skála,
Proti wšechněm protiwníkům stála.
Se mnou ejhle! přichází též k wám
Jan Kutenský, wšechněm dobře znám,
W knihách zběhlý, byť i w letech mladý.

Kněz Ambrož.

Kdož pak nezná rekowného Jana!
Wítán budiž jménem celé rady.
Pastorku statného Zalužana!

Jan.

Bratři! radostně wás srdce wítá,
Neb nám opět nowé jitro swítá!
Wýchod druhý, bywší pokropen
Pěnau krwawého wlnobití,
Zwěstuje přejasný, slawný den.
Nuže wáš jsem, hotow žiwot swůj
Pro kalich a pomstu nasaditi!

Kněz Zdislaw.

Wítej nám náš Jene, wyprawuj,
Jak jsi ušel Lipanskému loži.

Jan.

Chránila mne mocná ruka boží.
Po přítele boku otcowského,
Prokopa na wěky slaweného,
S palcátem se w daw nepřátel topím,
An tu pronewěrný onen škůdce,
Wilém Kostka sáhodlauhým kopím
Bok jest proklal welebného wůdce.
Prokop klesl, já pak pomsty hrůzau,
Palcát zdwihna, na wraha dotírám,
A wšak obklíčený škůdců luzau,
Již již w krwi na zemi se swírám,
Nebo kopí, wrazíc na mé týmě,
Do krwawé tráwy položí mne. —
Polomrtew jsem tam odpočíwal
S mrtwolami do noci až černé;
Záwoj mrákot smyslům mým ukrýwal
Hrozný osud, jemuž wojsko wěrné
Podlehlo — až zbuzen trapnau bolí
Slyším stesky, wzdechy, hrozné láni,
O pomoc zde, o smrt tam wolání,
Rozléhající se w tmawém poli.
Plazím se zkrwáceu, poloslepý

Přes mrtwoly, pawezy a cepy —
Aj tu oheň w oko zablesknul,
Strašně wyjasní se okolí:
W dálce plamen k obloze se pnul,
Hlas pak z ohně k nebi řwal,
Žeby změkčil hrudí skal:
Topili tam masem stodoly!
Wíte co to bylo — wěci známé.
Nechci wám wšak wyprawowat šíře,
Kterak jsem se dál a dále bral.
Lůžko sobě w pustých lesích stlal;
Zpomínání toto paměť láme!
Mysle, že již po wšem wšudy weta,
Chwátal jsem též do onoho swěta;
Než wšak pomezí jsem překročil,
Tu mne přítel tento wyléčil!
(Na cizince ukazuje, který se auškl ebně kloní.)

Ambrož.

Diwný člowěk!

Zdislaw.

Twář to odporná!

Cizinec.

Slowútní a slawní pánowé,
Nejeden snad z wás již dobře zná
Jméno též i pokolení mé —
Pocházímť já z krásné, Wlaské země,
Kdežto welebené moje plémě
Jménem wůdce lásky, Duca del' amor,
W řadě šlechty slawně slynulo;
A wšak běda, kleslo s trůnu sláwy,
Potomek co sprostý *Duchamor*
Opowržený swůj žiwot tráwí;
Ano, slza žalu kropí twář,

Praudy studu po lícech se lijí,
Nyní jako bídný mastičkář
Swětem těpím se a hnusně žiji! —
Teď wšak poraučím se wašim milostem,
Neboť prošed mnohau, mnohau zem,
Widím, že mi nikde také štěstí
Jako w Čechách nemohloby kwésti;
Neb kde na žiwoty tolik pastí,
Tam též třeba dokonalých mastí.
Drahý přítel můj zde powí wám,
Kterak w léčení se dobře znám.

Zdislaw.

Důwěra se nejewí w twé twáři;
Než wšak předce, milý mastičkáři,
Postaw si jen mezi námi stan:
Třeba léku, kde wydatných ran.

Duchamor.

O důwěře mluwíš, milý pane?
Co swět swětem, nezklamal sem kuře;
Leč wěz sám, že nezřídka se stane,
Že nás klame skwělý pohled hůře;
Jáť se w zpytowání lící znám,
Ano na známosti zwláště této
Umění swé celé zakládám.
Teď na příklad, pane Zdislawe —
Laskawě rač smělost prominauti —
Zrak můj do duše se laudí twé;
Prosím, račiž oko pozdwihnauti —
Patřím jakausi w něm tajnau wadu,
Zwěstující newěrnost a zradu.

Zdislaw.

Což to chwastáš, mrzký dobrodruhu,
Chceš si lepit masť na wlastní pruhu?

Duchamor.

Slušně omlauwám se; pud to wědy,
Jenž se pauští w zalíbené sledy.
(Udeření na zwon.)

Mnoho hlasů.

Co se stalo? — Opět hučí zwon!
(Zástup k oknům se tlačí.)

Zdislaw.

Po náměstí lidstwa shon!

Zbrojnoš (do síně wstupující).

Slawní bratři! naši nepřátelé
Hlučně se již přiwalili k nám;
Dohalský a Pardus wjejich čele,
Také prapor Kostkůw znamenám.

Hlasy shromážděných.

Nuže hotowme se k odporu!

Kněz Ambrož.

Dej nám Pane, mocnau podporu!

Jan.

Kostka! — nuže, blíží se již čas,
By se w krwi slawil pomsty kwas!
(Zwonění, zwuky trub a bubnů; shromáždění Sirotci se w hlučném spěchu ze síně ubírají.)

III.

Do podzimní noci dlauhopusté
Bašty Hradecké se wypínají;
Oblohau se walí mračno husté,
Wětrowé je bujně kolébají.
Luna za chmury se černé skrýwá —
Wšude ticho — jenom zaskřípání
Korúhwičky na střeše a báni
Žalmy děsné, ježto wítr zpíwá,
Pronikawým jekem wyprowází.

Slyš, teď most se kloní přes Orlici,
Brána otwírá se — wen wychází
Černý sbor — toť četní bojowníci,
Pod jejichžto kroky mostu krow
Se otřásá — zazwučí též kow,
O muže když wichr se opírá.
Hlasy zwonu půlnoc oznamují,
A když rána poslední umírá,
Zástupy se we tmách potopují,
Z nichž tu onde mečů bleskot zírá.
I ten bleskot zhasnul w tmawém boru,
Kladaucím se přes rozsáhlau horu,
Na jejížto čele ku nebesku
Plane množstwí rozswícených blesků.
Tam se četné stany objewují,
Wozy též, jenž jako černý lem
Nepřátelský tábor obmezují. —
Strážný na woze tam wysokém
Ohněm ozářený stoje tiše,

Na ohromné kopí se opírá:
Seban trhne teď, sen z očí stírá —
Poslauchá i napne hlawu wýše:
Tu mu w prsa bodne prudká střela;
Wojín zdechne, s wozu se již kácí.
Nad ním paweza teď žalně zněla;
Za střelau pak jako příwal teče
Na pahorek onen černý pluk —
W záři ohňů blýskají se meče,
Cep i palcát, napnutý i luk —
W čele pluku, drážděný co lew,
Jan Kutenský, nesa pomsty hněw.

Wšak i w táboře již hlasy řwau.
Tu a onde sudlice, tu meče
Nad wozy se w pěstích mužů pnau.
Z hauf'nic lítají pak šípy žhawé,
Kolem třesk a ryk, z ran krew již teče:
Hrozní Sirotci co zwěře drawé
Wozy boří, lidi sečí, drtí,
Probuzené metau w náruč smrti.
„Kde jest Kostka, wůdce panských sborů?"
Tak se rozléhá to po táboru.
Wilém Kostka Janem přemožený
Tamto na bojišti strašném leží —
Z boku praud mu krwe běží,
Z úst mu čerwené se řinau pěny;
Na prsau co angel smrtných strachů
Mstitel Kutenský mu klečí,
Wolá hlasem hrozným: „Bídný brachu,
Proněwěrče, jenž jsi swého
Přítele a wůdce welebného
Pod Lipany zrádně usmrtil,
Wypusť, wypusť duši černau;
Tam k swým druhům odputuj,
Zrádcům w pekle wyprawuj,

Že jsem tobě dýku wěrnau
W bok newěrný zarazil!“
Když ta slowa wywolal,
Kostkowi swau ostrau dýku
Pod jilec až w prsa wklal!
Na to mstitel powstane,
A hle, s mečem krwawým
Před ním Martin kněz se pne,
Wolá: „Hospodina welebím!
Neb swé meče luza bezbožníků
W prsa wlastní wrazila,
Kteréž na zástupy kališníků
Úskočně jest tasila!“
Wítaje teď Kutenského wřele
Hlásá: „Sláwa tobě, mladý wůdce,
Kráčející wojsku Páně w čele!
Zahladil jsi auhlawního škůdce,
Jenžto bojowal jest druhdy s námi,
Nyní bořil swaté wíry chrámy.
Na památku krwawau twau dýku
Wložím do archy co pomsty kněz,
Modle se, by wíry odbojníků
Každému se stalo, jako dnes
Mrtwému zde w krwi odpadlíku!“
A tu slyšet w dálce zahřímání;
Martin wolá: „Slyš, to pomsty zwání!
Hrom tam děsný hlas wydáwá:
O půlnoci pomsta wstáwá,
Aby w prsa bodla ránu
Tomu, jenž se proněwěřil Pánu!“
Jan a Martin teď se zhůru pnau,
Hrozné prawice si podáwají,
A tak nad mrtwolau krwawau
Odpadlíkům pomstu přisahají.

IV.

W Hradci Králowé.

Komnata.

Jan samoten.

Pomstil jsem tě, wůdce welebený,
Nad bídníkem proneweřilým:
Žiwot můj nabýwá opět ceny,
Neboť mohu hlasem bujarým
Zaplašiti běhů těchto mdlobu,
Osidla nepřátel rozerwati
A tak sláwu českau wywolati
Druhý Trocnow z Lipanského hrobu. —
Než ta cena, cena hrůzyplná,
Za níž kalich pomsty napěněn,
Bije w prsa jako wěčná wlna,
Hlode srdce, plaší z duše sen!
Kdo se poddal bytostem těm tmawým,
Tomu plní sliby swoje wěrně;
Z prsau branců swých wšak drápem žhawým
Wyrwau sobě propadlé jim berně!

(Wrhne se na sedadlo. Z wenku se ozýwá zpěw we sboru hlučném.)

Hospodine na nebesku,
W hněwu hrůzy swaté wstaň,
Střelau smrtícího blesku
Protiwníků duše raň!
Sílu w audy naše lej,
Lidu swého
Zwoleného
Bojowníkům požehnej.

Wydej na ně kletby swoje,
Při Sirotcích wěrných stůj.
Hřímej do hříšníků woje,
Wěrné obce pomiluj!
Sílu w audy naše lej,
Lidu swého
Zwoleného
Bojowníkům požehnej!

Duchamor. Jan.

Duchamor.

Slyšíš, jak se dobře wšecko daří?
Plesají tam bujně mladí, staří,
Neboť jitro sláwy nowé swítá.

(Přistaupí k oknu.)

Hle, přitáhli pod swým praporem
Bojowníci z Wysokého Mýta,
Tam zas s cepowníky wybranými
Chrudimští se blíží pod orlem.
Ejhle, wítají tu milau chasu
Hradečtí již s korauhwemi swými:
Před archau se archa dworně kloní —
Dwornost — něžný wýstřelek to času.
Jemuž tamto baba slzu roní!
Hu! jak rázně do těch zbožných hlasů
Rozhaupané kowy z wěže zwoní!
Na kolena haufy klesajíce
Nyní k zemi hlawy sklonili,
Díky wraucné nebi wzdáwajíce,
Že jsau tolik hrdel zlomili.
Wýjewů tak skwělých málo známe!
Bez nás dwau by arci jinak bylo.
Co se nám dnes w noci podařilo,
Mním, že ještě častěj wykonáme!

Jan (se zdwihna).

Wykonáme, w niwec obrátíce
Wítězstwím se chwástající škůdce,
Lipanskau krew takto slawně mstíce!

Duchamor.

Ty wšak jako Trocnow, statný wůdce.
Na peruti sláwy poletíš,
A tak jméno rodu swého
Slawné budaucnosti zaswětíš!

Jan.

Jméno rodu mého? Bohužel,
Newím, zdali se kdy slawně skwěl
Rod můj, aniž jméno otcůw znám:
Swětem širým tak se kolotám,
Jako ptáče, bywši wichrů moci
S hnízda tichaunkého unešeno,
Potácí se tmawau, pustau nocí.
Kde můj půwod, jaké otcůw jméno —
Kdož mi powí? a předc w dalekých,
Tmawých mlhách uplynulých let
Šeří se mých dětských slastí swět —
Wzdálený to žití mého máj,
Jako ztracených milostí ráj!
Krásná zahrada a šumné lesy,
W nich pak dítek laškujících plesy,
Pahorky a milá lužina,
Na ní pestrých barew kwítí —
To wše w dálce mlhowé se swítí;
Tam zas řeky modrá hladina,
W nížto nádherně se zrcadlící
Krásný hrad, se na pahorku skwící —
W komnatě se kmitá žena bledá,
Zbraně třesk — a oheň — krew —

Již pak, již se we tmách tratí zjew —
Darmo paměť stopy jeho hledá!

Duchamor.

Niť bych snad ti mohl ukázati,
Po níž klubka lze se dopátrati

Jan.

Pomoc twá se k pomstě, k hrůze hodí;
Wnitřní hlas se w srdci ozýwá,
Ruka twá že ducha nesprowodí
Tam, kde klid a láska přebýwá.

Duchamor.

Přebýwala rci, neb snad již w hrobě
Hnijí, kteří tebe jako robě
Milowali. Byl jsi w Kutné Hoře
Pacholík co zdárný wychowán;
Neboť ujec twůj, Wok Zalužan,
Tenkrát na tom Wlaském dwoře
Pod Wšerubem Pražským hospodařil;
We škole pak chrámu wysokého,
Dada důkaz mnohý wtipu swého,
Hojným uměním si rozum dařil;
Než pak wěz, můj drahý Jene,
Že pocházíš z důstojného kmene;
Jméno, jenž se w řadě šlechty pnulo,
S tebau na wěky snad zahynulo.

Jan.

Zahynulo! — Chci je zwelebiti,
Na výsluní sláwy postawiti,
Než mě osud hrozný pouchwátí;
Ano, chci swé roditele znáti.
Druhu, raucho času odhrnuj,
Abych spatřil rod a půwod swůj!

Duchamor.

Srdce twé by nedůwěra jala,
Kdyby zpráwu tobě ústa dala.
Ústa, jež ten zmatkuplný swět,
Nepoznaw než bídnau pídi let,
Nazýwáwá klamu nádobau;
Arci, každý hudec hude swau!
Pročež tobě z tmawých hrobů
Wzkřísím dáwno zhaslau dobu,
By se leskem žití přiodilo,
Co se dáwno w popel proměnilo:
Swědectwí nechť skutečnost ti dáwá,
Kterouž moc má z hrobu wywoláwá.

Jan.

Budiž! hrůza útrobu mi swírá —
Než wšak dále — dále jen!
Ze tmy hrobní sobě wydobýwá
Smělá ruka sláwy pochodeň.

V.

Z lůna černých nadwltawských borů
Hora k nebi hrdé čelo pne —
Tichem nočním na tu tmawau horu
Luna bledá časem pohledne,
Pohlednauc, se rauchem mraků kreje.
Opět hledí, zas se w chmury topí,
Na krwe a na požárů stopy
S nebes báně slzy hojné leje.
Nebo skráně hory ozářené
Wěnčeny jsau strašnau korunau —
Sesutiny, waly rozbrázděné
Jako obłauk koruny se pnau,
W ní pak, místo ozdob nádhernosti,
Škwrny krwe a umrlčí kosti.

Temnau rozpuklinau sklepení
Lunin lesk se u wnitř hradu laudí;
A hle, w rozbořeném slaupení
Muži dwa co duchowé tu blaudí.
„Zde náš cíl,“ teď šeptem ozýwá se
Prwní, wstaupiw na hromadu kostí.
„Hleď a pozoruj, neb otwírá se
Tobě hrob twé wlastní minulosti!“
Druh pak jeho u pilíře tiše
Stoje, hledí do té hrůzy říše.
„*Zhůru*,“ Duchamor teď káže,
„*Duchowé, jež čas newáže!*
Slyšte bratrůw hlas:
Dwacet let co hnije,

Ať to opět žije.
Nechť co tenkrát zde se chwělo.
Hýbalo a žilo, mřelo,
Žije a umírá zas!"
A tu z ledwin země zahřímám
Hrozným slowům odpowědělo,
Kowů třeskot, ryk a bědowání
Prostorem teď hradu zaznělo;
U slaupu pak, za nímž Jan se chwěje,
Klečí žena ruce spínající,
Z úst se prosba, z očí slza leje;
Pacholátko hořce bědující
Žena k srdci mateřskému wine,
Šepce: „Za otce se modli, syne!"
Do komnaty zbrojnoš wkročí,
Za ním rytíř zkrwácený,
A ten klesna w náruč ženy,
Líbá pacholátko, bolně wolá:
„Weta po wšem! Táboři hrad ztekli,
Žádná moc jim neodolá!
Prchni — prchni, drahá Jitko,
By tě wrazi neodwlekli,
Zachraň sebe, zachraň dítko!
Wraucné toto políbení —
Otcowské mé požehnání —
Mečů blízkých rachocení
Pohání wás k uprchání;
Tajnau chodbau, wěrný Wíte,
Wyweď Jitku mau i dítě —"
Rytíř slábne, na zem klesne,
Krew mu w potocích z ran teče;
Žena w strasti srdceděsné
Kolem prsu raněného
Rámě klade, krew mu stawí.
Zbrojnoš wolá: „Drahá paní,
Opatrujte syna swého —

Blížiť se již škůdci drawí.
Slyšte ryk těch litých saní!"
Žena, zhůru teď se pnaucí,
S prstu swého kraužek wzala,
Slzau skropila jej wraucí,
W ňádrách synka uschowala,
Bědujíci w bolném lkání:
„Dědictwí to budiž tobě
Matky bídné, drahé robě —
Miláčku — ach — Jene můj!
Na wěčnosti tam shledání...."
Hrůzněji se hluk rozlíhá;
Jitka wolá: „Žehnám tobě,
Drahé dítě — spěchám za tebau!"
Panoš tajné dwéře zdwihá,
S dítětem již zmizel w chodbě.
„Spěchám, spěchám za tebau!"
Opětuje Jitka, chotě swého
Obejmaucí — — na dwéře již třesk,
W okna šlehá ohně blesk.
Rytíř zdwihna hlawu swau,
Hrůzobledau, krwawau,
Šeptá: „S Bohem, Jitko má,
Prchni — prchni — kde jest Jan?"
Jitka bolně wywolá:
„Zde mé lůžko, zde můj stan —
Dítko naše střeže Pán!"

Teď se dwéře rozlítnuly.
Do komnaty w hlučném dawu
Táboři se wyhrnuli.
Olbřim w zkrwáceném háwu
K raněnému prudce míří;
„Kalich káže, káže Pán:
Plňte swaté rozkazy!"
Zwolá děsný welikán,

Palcát zdwihne a rytíři
Rázem lebku rozrazí. . . .
Za pilířem děsný hlas —
Hrozný obraz mžikem zhas'.

Opět noční ticho rozkládá se
Po ostatcích strašné minulosti;
Z jasna nebes luna w plné kráse
Swítí na rumy a bílé kosti.
Oko w slaup, co socha bledý,
Stojí Jan tam u pilíře —
Duchamor pak ohniwými hledy
Dlauhau chwíli po swém branci míře,
Šklebí se, teď na měsíc se díwá,
Mumlá cosi, hlasitě pak wzíwá.
A tu jinoch, hlawu zhůru pna,
Ze sna děsícího procitna,
Zwolá: „Což to mozkem lomcuje —
Což to pamětí mau zmítá?
W dáwných tmách se swětlo kmitá,
Hrozný den mi poswěcuje.
Co jsem spatřil — semnau se to dělo —
Dítě, ježto zbrojnoš w chodbě kryl.
Děcko to — já — já jsem byl!
Matka má to byla — a to tělo
Krwawé — toť tělo nebohého
Roditele bylo mého!
A ten prsten, zkropený
Matky slzau přehoraucí,
Dědictwí to moje — zde je mám,
Na prstu swém schowáwám!
Wšak hle, co se čerwená
Na prstenu? hrozný zjew!
Wěčné kletby znak, má kréw — —
Pomoc! pomoc! matko má! —“
Byl to smích neb wichrů ostré wání.

Deraucí se w rozštípenau zeď,
Jenž teď na mladcowo zasténání
Dalo děsnau odpowěd?

Duchamor.

Nuže, ubírejme se již domů;
Wůli twau jsem pilně wykonal,
An jsem ze zakázaného stromu
Jablko ti na pochautku dal.
Zpamatuj se, dech již wane denní.

Jan.

Přehrozně! já w slepém pomatení
Welebil jsem, co mau zkázau bylo:
Co mi otce, matku zahladilo,
Tomu jsem swé srdce wzdal.
Tomu krew a — duši wěnowal!

Duchamor.

Jest ti nyní kolem ledwin krušno?
Nuže, pomni na to, milý brachu:
Kdo chceš wědět wíce nežli slušno,
Zakus také mimořádných strachů!

Jan.

Běda! muž, jenž mému otci
Hroznau ranau žiwot wzal,
Ten mě k boji ďábla mocí
Proti wlastní krwi štwal;
Ten mě nadchnul zlobau pekla,
Že se wášeň w žilách wztekla,
A já wlastní srdce rwal!

Duchamor.

Netup dobrodince swého w hrobě;
On tě, wěz, co otec milowal —

O tebe co osiřelé robě
Zwláštní láskau wždycky pečowal.
A když ze swěta se ubíraje
Ležel w krwi na smrtelném loži,
Wraucně pro to nebe welebil,
Že tě hnízdu bludůw odurwaje.
Jako drahé, nenabytné zboží
Kalichu a prawdě wydobyl!

Jan.

Kalichu a prawdě wydobyl!
Krutý osud — bídné zaslepení!

Duchamor.

Paprslek to jenom záře denní!

VI.

W Hradci Králowé.

Obydlí Jana.

Kněz Martin. Duchamor.

Duchamor.

Konali jsme důležitau cestu.
Protož nás rač omluweny míti.

Martin.

Nemůže tě, mistře, tajno býti,
Kterak Kutenský náš nejen městu,
Nybrž obcím wěrným weškerým
Osobau se znamenitau stal;
Neboť duchem wírau nadšeným,
Jenž jej w roty protiwníků hnal,
Pokořiw nepřátel bujný wztek,
K našim praporům ten mladý rek
Wítězstwí jest opět přikowal.
Teď pak třeba, bychom neustále
Tauto cestau pospíchali dále;
Nebo wěz, že w naší české říši
Trocnowůw duch znamenitě klesl;
Mnohý wěrný, opustiw swau chyši,
Do ciziny stanek swůj již nesl.

Duchamor.

Těš se, starče! wěz, že statný Jan
Osudem wám za útěchu dán!
Ne jen statnosti a rázných pěstí

Jemu ku pomoci waši přáno;
Ano, ještě něco jest mu dáno,
Nejsnadněj co k sláwě dráhu klesti.
Pohleď sem!

(Welkan skřini otewře, w níž se množstwí raženého zlata a drahých klenotůw spatřuje.)

Martin.

Bohpomozi! samé, samé zlato!

Duchamor.

Celé králowstwí bys' kaupil za to.

Martin.

A to wše jest majetností Jana?

Duchamor.

Tak jest tomu; má wšak míti
Podílu w tom Sirotčí též strana,
Nebo wraucně Jan jí obětowal
Sebe samého na příšti léta.

Martin.

Díky Pánu! plesáť duše moje!
Leč jak poklad taký wybojowal
Kutenský? zdaž jest to dědictwí,
Aneb kořist přešťastného boje?

Duchamor.

Kořist jest to ducha dospělého,
Již mu nese tajné mudrctwí;
Za nesnadnau práci skwělá cena!

Martin.

Tajné mudrctwí? Hu! odstup dále
Škůdce; na přepewné skále

Wíra moje jsauci zakotwena
S hrůzau od skutku se odwracuje,
Jenžto nejsa w knize žiwota
Psán, se w tůni hříchůw uwrhuje:
Zlato waše pekla lichota!

Duchamor.

Wím to, na swětě že lidé sprostí
Wěcem, jimžto nedozráli dosti,
Wýrobků zlých duchůw spílají:
Nechť si raděj protírají oči,
Na to, co se okolo nich točí,
Nechť se bystřeji jen díwají!
Kněže milý, duchu wytřelý,
Zdali pak ten wtip twůj zpukřelý
Wšecko, co se na zemi té rodí,
Co tu roste, hýbá se a plodí,
Též i dílem pekla nazýwá?

Martin.

K rauhání twůj jazyk wyzýwá!

Duchamor.

Nuže, odpowěd dej mému slowu.
Rci pak, z jakého jest ulit kowu
Kalich, kterýž tak přewraucně ctíš?

Martin.

Z mosazi jest; to wšak každý zná —

Duchamor.

Pekla lichota je mosaz twá!
Neboť samorostlá mosaz není,
W sedmero se puškách látky pění
Nad plamenem, by se hmotau staly,
Z nížto kalichowé půwod wzaly.

Martin.

A wšak zlato nelze wytwořiti
Bez pomoci —

Duchamor.

Měď jest jako měď!
Sprosták, jemužto se podrobiti
Blesknå hmota zlatá zpěčuje,
Proti mudrci hned bojuje.
Zde máš na swůj odpor odpowěď:
Co wám na samé již cestě leží,
Mimo to wáš slepý rozum běží,
Diwy w tmawých dálkách hledající,
An jich dosti — w žaludku swém máte.
Beřte do pěstí jen wtipu swíci,
A pak jistě prawdu rozeznáte!
Powěz na příklad, můj dobrý druhu,
Což pak wíce než půl století
Drží tebe na tom zemském kruhu? -
Hmotné krmě, nápoj — oběti,
Které wěnuješ jen bohu břichu;
Tyto bídné hmoty jen pohříchu
Plamen žiwota ti rozswítily,
Zachowaly, rozplodily;
Nepožíwej krmí, a to spasné
Swětlo bídně w tobě zhasne!

Martin.

Neupírám, ale —

Duchamor.

Nuže tedy,
Pročby síla duše, wtip a wědy
Nenalezly šlechetnějších hmotů,
Nežli mrtwau zwěř a polní trávu,
Jenžby lidských do žiwotů

Lily žití bujnějšího šťáwu,
A co mana blaze kanaucí,
Oheň w žilách wašich planaucí
Na století mnohá uchowaly?

Martin.

Diwné wěci, wěci neslýchané!
Než pak powěz medle, maudrý pane,
Odkud wrch ten swětských wtipů máte,
Kterak šťáwu mocnau dobýwáte?

Duchamor.

Šťáwu mocnau dobyl sobě Jan,
Jemu odlesk swětla swětel dán;
Jáť jen towaryšem jeho sluji,
Ku práci mu lampau poswěcuji.
To wšak wěz, že plamen lampy sám
Wlastní rukau někdy rozžehám,
A tak znaje půwod této záře,
Weselím jí dobrých přátel twáře.
Pročež tobě z pauhé wraucí lásky
Udělím jakési swětla částky:
Žiwel, jehož nelze wyřknaut ceny.
Jesti zdrojem. w němž se žiwot rodí,
Kterým pokropen byw usmrcený
Králomoc, sám poznowu se plodí;
Žiwel ten jest oblak přežádaucí,
Z jehož lůna mléko swěta řine.
Krew to zlatoblesknú, přehoraucí,
Jenžto země žilami se wine;
Ewa. pramáti ta lidských slastí,
Krásná Wenuše, w jejížto chrám
Národowé spějí oběť klásti;
Jest to krásná duha w jasném letu
Nade bránau sláwy se klenaucí;
Jádro žiwota a símě swětů —

Onen duch to nad wodau planaucí,
Když to země ještě pustá byla,
Tma se nad propastí rozložila!

Martin.

W slowech twých se podwod ukrýwá!
Otewřený hrob jsau ústa twá;
Jeden z proroků jsi falešných,
Jenžto hledá zkázu zwolených.

Duchamor (stranau).

Hle, jak bystře blb ten čenichá!
Zdá se, že mu rozum pelichá.
(K Martinowi).
Kněže milý, budiž beze strachu;
Já též díla stwořitele znám,
Hrůzu moci jeho, wěz to brachu,
U wnitř bytnosti swé wrytau mám!
Ne já, *ty* se rauháš jeho moci,
Mniš, že meze skutkůw jeho znáš,
Mluwě, poněwadž zrak krátký máš:
Kam nesahá oko, tam stín noci!

Martin.

Nechci skaumat tajné cesty Páně.

Duchamor.

Proč se domníwáš w swé zpozdilosti,
Že jsi dostaupil již samé báně
O nejwyšším tajných wědomostí?
Ten se w zázracích též zjewuje!

Martin.

Prawda — prawda: snad nám swítá ráno
Blaženější, neboť stojí psáno —

Duchamor.

Že wás wěčná mocnost miluje,
Tohoť důkaz wám je zřejmý dán;
Nebo wyšší silau obdařený Jan
Sirotkům se wěrně wěnuje.

Martin.

Wůle wyšší naše obrana!
Tudíž, co nám wůlí Páně dáno,
Přijímáme; neboť stojí psáno:
Nepowstaltě wyšší nad Jana!
Sláwa wěrných, wrahům k wěčné škodě
Mezi námi nechť se jinoch pne —
Strom to stinný při tekuté wodě,
Jehož lupen nikdy newadne!

Jan. Předešlí.

Martin.

Wítej mi, o muži welebený!
Wraucně kloním před tebau swé skráně;
Poznaw nyní wznešené twé ceny,
Blahoslawím w tobě wůli Páně.

Jan.

Blauzníš, starče?

Martin.

Wím, již wím, že tebe
Seslalo nám ku pomoci nebe,
Že nás wyswobodíš z moci wrahů,
Palcátem swým škůdce podrtiw,
Jejich krwí kalich pokropiw,
Wywedeš nás na wítěznau dráhu.

Jan.

Děsná slowa, strašné zaslepení!
W jakémž kalu duch můj utonul!
Odstup, muži! — mezi nami není
Spolku nižádného; k prawdy zření
Noci minulé jsem procitnul.

Martin.

Co to slyším? jaké to rauhání!
Jene můj, jen pak se zpamatuj —
Nám jsi meč a walný poklad swůj
Obětowal — jméno twé wyzwání
Wěčné sláwy hlas —

Jan.

Znám já, znám
Waši sláwu, znám a — proklínám!

Martin.

Jene!

Jan.

Odwracuji líce
Od tebe a od krwawých sborů,
Jenž se zuřiwostí chwástajíce,
Ohawau jste wšech pozemských tworů!
O můj otče, matko moje drahá —
Let mých dětských dobo blahá,
Rode můj, mých slawných předků jméno.
Ty jsi pod kladiwem hrůzy kleslo,
Na wěky mé blaho rozraženo —
Hrůza neskončená moje heslo!

Martin.

Běda — rozum jeho pomaten!

Jan.

Nikoli! — wěz, w rozumu mém swítá
Ach, již pozdě prawdy den —
Předce duše břesk ten wítá!
Odejdi již, krwawý ty kmete,
Pohled twůj co hřích mé srdce hněte;
Našeho teď putowání cesty
Od sebe se dělí na wěky!

Martin (wášniwě).

Scházejí se, brachu, bezděky!
Proněwěrče bídný, plný lesti,
Zrádce, ty jsi tedy lhal,
An jsi nad krwawau mrtwolau
Ondy wztáhnuw ruku swau,
Zrádcům wěčnau pomstu přisáhal?
Aj, ty aumysl swůj převracuješ.
Sirotčí teď heslo proklínaje,
K odporné se straně přiznáwaje,
Od sborů se wěrných odtrhuješ?
Wrahům naším wítězstwí chceš dáti,
Na stolec je sláwy powýšiti.
Bídné Sirotky pak ponížiti.
Poníženým dýku w prsa kláti!?
Nikoliw! já stojím slowům swým —
Nad odpadlým škůdcem tak se mstím.
(Dýku hbitě wytasiw na Jana se wrhne).

Duchamor (ruku s dýkau Martinowi zadrží).

Marně po něm napřahuješ dýku,
Wždyť má silných proti smrti líků!
Kliď se raděj od nás, blbý brachu!

Martin.

Kletba wám — a žádné slitowání!

Duchamor.

Ha, ha! na stěnu jen metáš hrachu!
Beř se dále, kněže! — na shledání!

Martin.

Kryju dýku, krwawau newěstu —
Onať najde k srdci Jana cestu.
(Odkwapí.)

Jan.

Zde mi auzko jako w tmawém hrobě,
Pryč se beřme ještě w této době!
Kam wšak, kde mám ukryt líce?
Nemohuť již bojowati wíce
Pro wěc, jenž mé zkázy půwodem
Hrozným jsauc, mau duši oslepila
Wšudy hrůza — tma; ach, že mě zem
W lůně swém již dáwno nepohřbila!
(Odejde.)

Duchamor.

Dobrá! — *wíru* tratí — *naděje*
Při něm malých nesnází mi tropí,
Jelikožto mocné *lásky* stopy
Pachtění po sláwě ukreje!

VII.

Slunce welebně se k horám chýlí,
Protkáwajíc září růžowau
Záwoj nesmírný, co labuť bílý,
Rozložený širau krajinau.
Na wrchu jen bílém za Wltawau
Černé rumy pnau se do wýsosti,
Jakby hora skwělá páskau tmawau
Wěnčila se w hrobní teskliwosti.
Co ohromné rakwe wíko leží
Nad Wltawau spausta ledowá;
Wížka na břehu, a nad ní wěží
K nebesům se kobka chrámowá.
Kolem chrámu nad labuťowými
Chlumky zdwihají se kříže černé;
Jako mnohowěké stráže wěrné
Nad swěřenci swými zesnulými.
Ejhle, podál stojí hrádek malý.
W jehož oknech čerwánky se lesknau,
Jakby angele tam poslauchali
Tiše píseň tuto blahotesknau:

Nebes paprskowé líce
Země milé celují,
Do spánku ji konejšíce,
Jarní kwítka slibují.

Slunce blahé políbení
Blažíc zemi ledowau,
Zbuzuje i ku taužení
Po slunéčku duši mau

Naděje mé slunce, kde jsi —
Kdy zableskneš w srdci mém?
Za modrými wrchy, lesy,
Za dolem — ach, za hrobem!

W komnatě tak krásná díwka pěla;
Nyní harfu k slaupu položí —
A teď k ženě bledé na loži
Odpočíwající tiše spěla.
„Ona dřímá,“ šepce panna jemně,
„Zpěw můj útěchu jí w srdce lil.
Pane nebes, mocný wládce země,
K tobě wolám, bys ji uzdrawil;
Nedej ode mne jí odejíti,
Neb mi hrobem bez matky je swět —
Račiž Pane, raděj k sobě wzíti
Mladistwého wěku mého kwět!“
Nad ubledlau ženau se klonící
Krásnau twář teď slza zdobila,
Jakby růži nad sochau se rdící
Jasná rosa nebes kropila.
Tu wšak žena oko otewřela,
W němž se odlesk strasti duše jewí.
„Díky tobě,“ se teď ústa chwěla,
„Za útěchu, za twé blahé zpěwy,
Díwko drahá! brzy opustím
Tebe, bych se tamto spojila
S chotěm — ach, snad se synem i swým;
Angelům bych swatým zjewila,
Že jsem zanechala kwítko z nebe
Na zemi, o Ludmilo má — tebe.“

Ludmila.

Žij! o žij má milowaná máti,
Chci tě blažit, wonné kwítí stláti
Na žiwota každau drahau dobu —
Ty jsi má, já newydám tě hrobu!

Jitka.

Dítě, ukonejši swé bolesti,
Osud swůj již silným duchem nes;
Bysi hoře swé wšak wolněj nésti
Mohla, Ludmilo má drahá! — wěz:
Srdce mého miláčkem jsi byla.
Ale já tě, díwko, nezplodila.

Ludmila.

Běda, běda — že již w bludném zmatku
Wlastní dceři poupíráš matku!

Jitka.

Milé dítě, zdrawé rozjímání
Pudí mě, bych wyjewila tobě
W poslední snad žití swého době
Osudů swých děsné kolotání. —
Jesti tomu téměř dwadcet roků,
Co jsem chotí milowanau byla,
Po manžela statečného boku
Na hradě tam zawltawském žila.
Manžel můj, wzor českého rytíře,
W rozbroji o kalich wášniwém,
Wěren zůstal na dědictwí swém
Staroslawné, swaté wíře.
W jedné noci, w hrůzyplné době
Taboritů woj k nám přirazil,
Na hrad obořiw se, w kruté zlobě
Zlezl zdě a Wojnow wydobyl.
Hrozná noc — o děsné zpomínání!
Oheň — ryk a krwe prolévání —
Manžel poraněný w hrozném boji,
Pustil duši w náruči ach mojí —
A já w mdloby mrákotu jsem klesla.
Když odtáhli z hradu zbořeného
Krwawí ti wrazi, tu mě nesla

Wěrná družka z hruzy teto wen.
Já tu procitnu a wolám swého
Manžela — swé dítě — děsný sen
Trwal — trwá .... paměti mé swětlo
Potop se již we stín hrobu černý!
Syna mého, jemuž čtwrté kwětlo
Jaro, unes' panoš, Wít náš wěrný.
Manžel přemilé mé Jarmily.
Hledaly jsme našich milých stopy —
Stopy krwawé se zjewily:
Muž tam mrtwý — w boku jeho kopí —
Bylť to Wít — kde wšak můj drahý Jan.
Jedině wí na nebesích Pán!
Wítowa choť w děsném ulekání
Ku porodu tenkrát pracowala —
Nad wěrnau se slitowalo nebe,
Neboť žiwota pauť dokonala,
Porodiwši, Ludmilo má — tebe! —
Ludmila tu lilie co bledá
Sepne ruce srdcem nad zbauřeným,
Oko k nebi pnauci, tamo hledá
Útěchu. Tu hlasem powznešeným,
Chwějícím se mluwí žena dále:
„Matka twoje z tajné hradu skrýše
Drahé klenoty mi wydobyla,
Za něž tento hrádek, luka, chýše
Pro tebe jsem, díwko, wyměnila;
Nebo ty jsi srdci mému.
Želem krutým ztrápenému,
Angelem milostným těchy byla."
Ludmila teď hořce plakající
Na kolena kleká před ženau —
Tato klade ruku žehnající
Na tu hlawu zbožnau, milenau.
Nyní opět slowa ženy zněla:
„K tobě wolám, Pane na wýsosti.

Z hlaubí duše wolám do nebes.
Aby na peruti archangela
Klid se blahý, odlesk twé milosti.
Na předrahau tuto duši snes'!
W duchu žehnám nyní syna swého,
Strašným osudem mi ztraceného;
Požehnání mateřské zde skládám —
Wše swé hoře, bolesti a strasti
W této žiwota poswátné době
Obětuji, wěčný Pane, tobě,
O blahost jen syna swého žádám!" ....

Slunce zašlo, w noc se potopila
Zář červánků; nad zbořený hrad,
Nad památek děsných sklad
Plná kaule luny wystaupila;
Snáší se tam nad propadlým krowem
Jako angel lásky nade hrobem.
Aj, tu hraje blahostné usmání
Na rtech ženy lunau ozářené.
„Nad hrobem hle, nebe otewřené —
Slyším — slyším, angela wolání,
Žehnám tobě, Jene — Jene můj,
Wěčný Pane — ty jej opatruj!
Ludmilo — nes jemu požehnání
Matky!" — a již w náruč díwky klesla —
Úsměw blahý opanowal líce —
A wšak srdce nehýbá se wíce;
Duše se již k swětlu Páně wznesla!

VIII.

W Nowém městě Pražském wypíná se
Palác wěžmi w rozích ohražený,
Rytinami ryčně ozdobený
Nad ostatní domy w hrdé kráse.
Slaupy u wnitř do wýsosti pnau se,
Stěny zdobí čalauny tam skwostné,
Pestrau lahodností kolem pstrau se
Klenoty a řezby přemilostné.
Okna křišťál zlatem osazený,
Stropy cedr jasně uhlazený,
Ježto nejdražší kow lemuje.
A kdož w palácu tom bytuje?
Komu štěstí takých blaženosti,
Skwělých darů swětské nádhernosti
Přeštědrau tam rukau wěnuje?
Mladík jest to, o němž hlasy jdau,
Že si dobyl důwtipností swau
Maudrostí wšech zemských tresť —
Hmot, jenž z kowů sprostých zlato plodí,
Z něhož zdrawí, lidský wěk se rodí,
Žiwel, jenžto zdrojem štěstí jest.
Leč kdo na panice bohatého
Jednau jenom upřel swoje hledy,
Již ho nepokládá za šťastného!
Kráčíwáť on zarmaucený, bledý
Po komnatách, zraky kloně dolů —
Když je zdwihne, odlesk tajných bolů
W nich zahoří; každým ruchem
Wyzrazuje wnitřní nepokoj,

Jewící, že děsný, prudký boj
Osud strašný wede s chorým duchem.
Často upne oka plameny
Na ty skwostné šperky bytu swého,
Zlato, perly, drahé kameny,
Wzdychne bolně z prsu ztísněného;
Někdy zdá se, že mu w době teskné
Také slza na oku se leskne.
Než pak opět mužně hlawu zdwihne,
W pysk se hryzna po poháru sáhne;
Bolesti led w prsau opět jíhne,
Bujný pud jej k weselostem táhne —
Zdali pud to bauřliwé mladosti,
Mocné lásky sladké bažení,
Srdce náružiwé kwašení,
Lákající k bodré weselosti —?
Či chce wnitřní bauři udusiti,
Zwukem hlučných plesů přehlušiti
Děsné hlasy zaufalosti? —

W Praze.

Prostranná ulice na blízku welké kolleje. Kolem krámy, na nichž rozmanité zboží wyloženo se spatřuje. Množstwí lidu prostorem se hemží.

Jan. Duchamor.

Duchamor.

Nekaboň tak, přítelíčku, čelo!
Wždyť jsi u prostřed swé milé Prahy;
Srdce by se blažeností chwělo
Jinému, jenž wida zdroj ten blahý
Wšechněch ozdob žití pozemského,
Směl by s tebau říci: Toho wšeho
Wladařem a pánem já jsem sám!
Hle, jak pestře se to hemží, dere —

Daw a daw, toť sotwa konce bere!
Nahledniž pak w onen skwostný krám —
Demanty se skwějí w zlatém loži.
Tu zas řady jasných perlí swítí:
Wítané to oku mému zboží,
Z něhož peklu zrůstá krásné kwítí!
Ejhle děwa, milá perlička to
Do leskného krámu wstupuje,
Zlatau záponku si kupuje;
Podíwejme se pak zblízka na to!

Jan.

Oči šálíš plzkým přeludem,
Jáť chci srdce, ducha zotawiti!

Duchamor.

Zotawíš, jen pohleď pilně sem,
Bysi uměl dílo mistrowo
Nejskwělejší wděčně oceniti;
Přistup k ní jen blíže na slowo!
Hle, teď záwojík si poprawuje,
Nám pak ruměnce swých milých twáří,
Osloněné žhaucích zraků září
Libým usmíwáním objewuje.
Jaká něžnost, při tom bodrá wnada —
Jakby krásně její krček skwělý
Ozdobila těchto perlí řada!

Jan.

Plamen zraků jest mi podezřelý!

Duchamor.

Tys mi ptáček jaksi wybírawý!
Dost měj na tom, když je kwítek zdrawý;
Bez trní pak není žádná růže.
Což pak zraky twoje k oné straně

Takowýmto kauzlem wábit může,
Že jsi wýhost dal již krásné panně?

Jan.

Trauba s bubnem teď se ozwala —
Z welké kolleje slyš slawné znění!

Duchamor.

Černé ptactwo láká píšťala
K hlučnému o plewách šweholení!
Snad si zpomínáš též na wějičku,
Na níž jsi co žáček usednul?
Líbí-li se, hleďme na tu hříčku,
By ti den tak snadněj uplynul!

Jan.

Rád bych zwěděl, jak od oněch let,
Když jsem co s o d a l i s a r t i u m
Nawštěwowal tento slawný dům,
Rozwinul se wědomostí kwět.

Duchamor.

Tu se wěru nezměnilo mnoho;
Honí se to w starodáwném kole —
Staré škwáry, někdy blud i skwělý
Wybrodí se z hypothese holé;
Nebo kdyby hlasy prawdy zněly,
Byloby již weta po wší škole!

Jan.

Byť i k prawdě škola nedospěla,
Předce pauhé ono snažení
Odolati lži a bludu zlobě,
Po swětle to smělé bažení,
Jádro prawdy zawírá již w sobě.

Duchamor.

Kdo se o lži starý kotel třeš,
Wěz to jistě, že se zamažeš.
Hrabete se w půdě prawdy swaté,
Wšak jen pořád hlína hlínu mate!
Známť já zálusky těch wašich škol —
Staré bludy se tam přemílají,
Z těsta pekau potom nowé bůžky,
Jimž se klaní škola, až pak růžky
Opět bůžkům z čela wylízají.
Kdyby pak kdo pauhé prawdy záři
Mudrcům těm wašim ukázal,
Zlým by zajisté se potázal;
Neboť by mu, odložiwše stud,
Lhářů spílali a plili w twáři;
Ano, na moje si zpomeň slowa:
Wítanější lidstwu starý blud,
Nežli prawda jasná a wšak nowá!
Nuže wkročme do umění chrámu,
Bysi nabyl, Jene, přeswědčení,
Mudrctwí že mláti prázdnau slámu.

(Oba se k welké kolleji přibližují.)

Jene, učeně jen pitwořme se
W biretu a plášti, jak to nese
Způsob; ty co statný bakalář,
Já co mistr wlaský Duchamor,
Jenžto přečta mnohý slabikář
Biretu si dobyl pernau prací.
Wtrusme se jen w onen černý sbor,
Jenž se žene přímo k disputací.

IX.

Welká síně w kolleji.

Četné shromáždění mistrů, bakalářů a licenciatů, mezi nimi *Jan* a *Duchamor*.

Prwní mistr.

Zem a oheň skládají náš swět,
Takto Aristot a Pláto píší;
Nebeských pak swětel wliw a let
Wládne mocně zemskau naší říší,
Kteráž jako dřímající děcko
Odpočíwá w rukau wšehomíra;
Aether plodnost po zemi rozlíwá,
Slunce do wýkwětu pudí wšecko;
Pod sluncem se zlato rodí,
Pod měsícem stříbro wzchodí,
Merkurius rtuť přiwodí,
Mars z swé moci čistec plodí,
Venus měď činí na nowo,
Saturnus plodí olowo,
Jupiter w železe brodí,
A tak druh druhu neškodí.
Ejhle, toť jsau Alanowa
Ab Insulis známá slowa.
Dále mudřec pokračuje,
Půwod wěcí ukazuje:
Což jest hodin rok od roka,
Jakž Bůh stwořil jest z wysoka,
Každý časek i hodina
Wlastní hwězdu swého čina
Míti má, jenž tu wéwodí,

Druhá druhé nic neškodí.
Z toho, co wám zde podáwám,
Tento syllogismus skládám:
Bůh jest nebeských hwězd stwořitelem,
Hwězdy wládnau zemí též i nebem,
Země wšeliké pak hříchy plodí;
Pročež od Boha též hřích a zloby,
Tak zawírám syllogismus, wzchodí!

Druhý mistr.

Špatný syllogismus se tu robí.
Země zplodila prý hřích a zloby;
Hřích pak wůle swobodné jest plod.
Nuže: země bezwolný jest hmot,
Z bezwůle pak wůle nemůž wstáti!
Lépe wěc tu na jewo chci dáti.
Zem a oheň od pradáwných let
Skládají, jak známo, celý swět—

Prwní bakalář.

Nego antecedens, pane milý!
Zem a oheň swět prý skládají,
A wšak maudří wědět žádají:
Kdež pak zem a oheň byly,
Nežli kauli naši utwořily?
Histeron proteron známý jest to;
Což pak bylo prwní země těsto?
Atomy to byly, skládající
Prapočátky wšechněch těles swěta;
Zawrž atomy wše spojující.
Po celém pak swětě bude weta!

Třetí mistr.

Přejte, pane, na tomto bych místě
Slowo přewzal: wěc wyswětlím já wám:
Kleantowi, wězte, wíru dáwám,

Jenžto prawí, slunce — to že jistě
Zdrojem jesti wšeho žiwobytí;
Jelikož co slunce nezahříwá,
Pauhau mrtwolau jen nazýwáme;
W lesku slunce žiwot odpočíwá,
Tak se w Ciceronu dočítáme;
A jak swíce swíci rozžehuje
Bez wlastního swětla umenšení:
Duševní se žiwot rozplozuje,
Aniž zdroj kdy trpí ukrácení!

Druhý bakalář.

„Žiwot odpočíwá,“ prawils mistře?
Zabředl jsi, neboť podotknu ti,
Kterak Heraklitus prawí bystře:
Žiwot jesti neustálé hnutí.
Jenom bezžiwotné klidně leží,
Wše co žije, hýbá se a běží,
Wíří, plápolá neb plane wýše;
Leč co odpočíwá tiše,
Pohltila wěčná smrti říše.
Mír a klid jsau žiwlowé jen smrti.
Boj jest otcem wšeho žiwobytí —
Tupá klidnost wešken žiwot drtí;
Syllogismem chci to dotwrditi,
Maje při rukau swá topika
Wedlé zákonů analitiky.
Ejhle: —

Třetí mistr.

Což pak nám teď do logiky!
Dnes swá práwa hájí fizika.

Čtwrtý mistr.

Kdyby jenom pauhé pohybání,
To jest: stálé místa proměny

Žiwobytí byly znamení:
Kdež pak by se žiwot nalezal?
Nelze říci dle twé hypothesi:
Zde neb tamto jakýs žiwot wězí,
Nebo nemaje žádného stání,
Místu by i času uprchal:
Tím pak, mistře milý, wěc to jistá,
Postaupil by žiwot smrti místa.
A wšak Dunus Skotus wyswětluje,
Kterak wšehomíra sauzwukem,
O němž Pythagoras wyprawuje,
Nebesa se řídí, též i zem:
Harmonie žiwot powzbuzuje!

Třetí bakalář.

Mistři slawní, wedle přeswědčení,
Jež jsem nabyl z Kabalistůw kněh,
Sauzwuk, slunce, wšehomíra dech,
Sefirot — a nic jiného není!
Ano zdroj ten swětoplodné síly,
Jenžto skrze brány, kterýmž jméno
Sefirot jest dáno, w swěta žíly
Rozplýwá se bez přestání,
Obžiwuje oblohu i zem;
Jméno Sefirot buď welebeno,
Neboť wládne swěta žiwotem!

Prwní bakalář.

Tato chwála Sefirotůw, pane,
Židowinau jaksi zawání,
A kde prawdy čilý duch jen wane,
Kabala jej již již zahání.

Třetí bakalář.

Mudřec prsa w troji měd ukrýwá,
Jedu střela w srdce newnikne mu;

Že pak mocnost božská se rozlíwá
Na pozemské luhy s nebes stanu,
Známo žáčkowi již každičkému;
A takž bude wědomo i pánu.
Wždyť to četl w spisech Stagirity:
Kabala jen způsob ukazuje,
Jakým mocnost ta se rozplozuje!

Třetí mistr.

Slunce plodí žiwot z mrtwých hmotů!

Druhý bakalář.

Bojem rodí se jen žiwot swěta!

Třetí bakalář.

Žiwot teče branau Sefirotů!

Čtwrtý mistr.

Zmatek jest to w mudrowání rauše —

Duchamor (k Janowi).

Když se pýcha w mudrctwí zakauše,
Sedí zmatek na každé již mauše!

Prwní mistr.

Mistři milí, račtež dowoliti,
Thesim swau bych mohl ukončiti.
Země stojí pewně na swém místě,
To mi neupírá žádný jistě,
Kdo jen zrnka soli w mozku má;
Planety wšak w neustálém letu
Proměňují místa swá:
Tedy —

Duchamor (wstane, dworně se kloně).

Doctissimi, račtež mile
Přáti cizinci též mluwení!

K wám jsem připutowal této chwíle
Z Wlaské země, kdež jsem w učení
Slynul na Bononské slawné škole,
Proslulým jsa od pradáwna w sboru
Mudrců; snad též i w tomto kole
Známá powěst o mně — Duchamoru.

Prwní mistr.

Duchamor? hm — neznám toho jména!

Druhý mistr.

Drzím způsobem se ohlašuje.

Druhý bakalář.

Přes míru swau slávu nasazuje.

Prwní mistr.

K mluwení wšak wolnost propůjčena,
Zákon hostinstwí to požaduje.

Duchamor (k prwnímu mistru).

Prawil's, pane, zem že stojí pewně,
Hwězdy pak že kolem ní se točí;
Prawda wšak se proti tomu boČí,
Neboť mohu dokázati zjewně,
U prostřed že slunce stále leží,
Kolem něho zem pak naše běží.

Prwní mistr.

Co to žwastá?

Druhý.

Ha, ha, há!

Prwní bakalář.

Což by Ptolemaeus řekl tomu —

Třetí mistr.

Driáčník jen za blázny nás má.

Druhý bakulář.

Pošlete pak darmotlacha domů!

Duchamor.

A wšak země žiwot swůj a moc
Druhým ještě hnutím ukazuje;
Za jediný den a jednu noc
Kolem osy swé se pohybuje,
My pak, když se pewně stáli mníme,
Bystrým spěchem též se otáčíme.

Čtwrtý mistr.

Pane, kterak w přehrozném tom spěchu
Zachowal jsi w plícech tolik dechu?

Duchamor.

Točení to země kolem sebe
Mocně w její žiwot působí;
Aniž obloha a hwězdné nebe
Žiwot ten tak mocně powzbudí,
Jako otáčení toto země,
Jehož rafije magnetes slowe.
Zmizelo by teplo, zhasli dnowé,
Hrůzau zhynulo by zemské plémě,
Kdyby se to wůlí twůrce stalo,
Žeby otáčení země konec wzalo.

Čtwrtý mistr.

Kam to pádí? prolítnaut chce nebe,
W diwném zmatku powažuje sebe
Snad již za Faetonowa wozku!

Druhý bakulář.

Kolečko se pomátlo mu w mozku.

Duchamor.

Zemè tato waší pak milosti
Centrum concentratum swèta sluje,
Jemuž w prospěch tamto na wýsosti
Tajná ruka lampy rozswěcuje.
Tak se bídný červíček domníwá,
Že prý stromek, jsa mu celým swětem,
Pro něho se toliko odíwá
Lupenem a blahodechým kwètem;
Červíček též mní, že wyzpytuje
Stwořitele wšehomíra stopy,
Když swým druhům wážně ukazuje,
Jak se raci w kalné wodè topí.

Druhý mistr.

Na ořech teď satyry šíp klade.

Prwní bakalář.

My a červy! — hoj, ty wlaský hade!

Duchamor.

Račtež milostiwě prominauti,
Není řeč má w ujmu waší sláwy —
Toliko si račte zpomenauti,
Červíček že wšechny wás zadáwí,
Ano, že se sami w červy proměníte,
Až si trochu w zemi poležíte! —
Ty pak lampy, wěz to milost waše,
Nesčíslné slunce jsau,
Kolem nichžto země, jako naše,
Obýwané přemnohými twory
Koluji ohromnau prostorau —
Slunci těchto s zeměmi tmawými
Ruka mocná w také nesmírnosti
Po nebeské báni zawěsila,
Žeby summa waší učenosti

Jejich počet pochopiti,
Ani wysłowiti
S to nebyla!

Druhý mistr.

Dosti, mistře Duchamore, dosti!
Nad míru již maudrosti twé máme;
Dokázals nám zwláštní důwtipností,
Že i sotwa počítati známe.

Duchamor.

Kdyby pýcha tomu nebránila,
Dospěli by k nebesům i blázni;
Ruka známá kdesi slowa wryla:
Blahosławeni jsau duchoprázdní —

(Wšichni mistři w hněwu se pozdwihnau; z hluku zmateného jednotliwá slowa wynikají).

Blázni — duchoprázdní — bez okolku jen
S Wlachem wen — wen s ním — wen!

Duchamor (hlasu swého pozdwihne).

Jene, zpomeň sobě na má slowa:
Wílanější swětu starý blud,
Nežli prawda jasná — a wšak nowá!

(W hlučném celého sboru pobauření Duchamor s Janem zmizí).

X.

W Praze.

Krèma u zlaté trubky. Společnost dobrodruhů a zhýralých žáků; za kulatým stolem sedí *Brausil, Haukal, Čečetka a Prautek. Kněz Martin* sedí na lawici u kamen, zahalen jsa w černé sedrané raucho. Krèmář, krèmářka a několik díwek hosti obsluhují.

Haukal (jonák již přezralý, na jedno oko slepý, zpíwá).

Bachus mozek oswěcuje
Lépe než Quintilian,
Minervu jen zwelebuje
Nedouk arcibeán!

Sbor.

Minervu jen zwelebuje
Nedouk arcibeán!

Haukal.

My jsme k suchu doplawali,
Aristot nás nenudí;
Neboť jsme již wyskaumali
Učenosti osrdí!

Sbor.

Neboť jsme již wyskaumali
Učenosti osrdí!

Haukal.

Retorikau nebudeme,
Ni logikau mařit čas;

Wždyť pak mauky nesemleme,
Mlátíce jen prázdný klas.

Sbor.

Wždyť pak mauky nesemleme,
Mlátíce jen prázdný klas.

Haukal.

Po Parnasu kdo pytlačí,
S Musami kdo zahráwá.
Nohama jen wítr tlačí,
K lauži bláta přidáwá!

Sbor.

Nohama jen wítr tlačí,
K lauži bláta přidáwá.

Haukal.

Suš rampauchy, Muso milá,
Na tom školním palauku,
Bez tebe si hlawa čilá
Wydobude klobauku!

Sbor.

Bez tebe si hlawa čilá
Wydobude klobauku!

Prautek.

Sláwa tomu, jenž tu píseň složil,
Bylť to jistě kocaur šwihaný!

Čečetka.

Na ořech jsi, bratře, nedoložil;
Byl to jakýs žáček wyhnaný,
Jenžto w sukni wěkem sedřené,

W kukli mnohým deštèm umlené
S mošnau po wesnicích chodil!

Haukal.

Mýlíte se, braši! wždyť jsem znal
Dobře skladatele písnè této —
Byl to licenciát Oprchal,
Jenžto hodiw biretem swým černým,
Železným klobúkem hlawu kryl.
Staw se takto kališníkem wèrným,
Až mu palcát w Podlipanském boji
Klobúk, též i lebku rozrazil.

Čečetka.

Nechť jej na wěčnosti Musa hojí!
(Pije).

Prautek.

Slušno, bychom pamèt jeho ctili!
(Pije).
Wíce wtipu w písni nalezám
Nežli w básni mistra Alana,
We spisech i Jana Mandevilli,
Nebo w knihách Martiniana.

Brausil.

Škoda, že pan Flaška sám
Takých zpèwů nezanechal nám!

Prautek.

Solofernus též i Belial,
Barlaam i Alexandr král,
Tandariš a o Tristramu básně
Počínají sobě někdy krásně:
A wšak žádná z nich mne nedojala
Tak, jak píseň tato Oprchala!

Čečetka.

Co díš!? — mne tak nebawila
Ani staré Troji historie;
Wše, co Musa česká rozplodila.
Jako powrhel jen na dně hnije,
Když to k písni této přirownáme!

Brausil.

A wšak pana Flašku wyjímáme!

Čečetka.

Pana Flašku? wždyť jej dobře známe;
Duše nad míru to krotká byla.
Kteráž w Nowé zwířecí swé radě
Starým náhledům se podrobila!

Brausil.

Ráznost w každé Smila Flašky sadě;
Tak dí: Nechať kdo chce jiný břečí,
Protož ty mlč, znamenej řeči!
Čiješ-li pak soli na jazyku?

Čečetka.

Málo wlny, přemnoho wšak křiku!
O básních swé zwláštní zdání mám,
Na němž mnoho sobě zakládám.
Nejprwnější českých zpěwů ctnost
Musí býti pauhá národnost;
Neb co z národa se wydobýwá,
Opět lehce w národ se přelíwa!

Prautek.

A wšak wedlé mého zdání
Při tom neustálém přelíwání
Wyčichne ti národnosti duch!

Čečetka.

Nechtěj urážeti zdrawý sluch!
Přelíwáním wtip se lidu brausí.
Nebo co se z ciziny k nám wtrausí,
Řekni, zdaž to za mnoho kdy stálo?
Protož wážím sobě Flašky málo;
Nowá rada páchne cizinau,
Alexandr, Tristram též i Troji
Letopisy za nemnoho stojí,
Jelikož wystřelky cizí jsau!
Nechci hanět ony muži boží,
Jenž je wyložili češtinau,
Maje zásadu tu jedinau —

Brausil (do řeči Čečetkowi wskoče).

Neodru tě, jenom mi dej koži!
Trop již sobě, brachu, z jiných šašky,
Jáť pak k sláwě pana Smila Flašky
Pohár tento chutě wyprázdním!
(Pije).

Prautek.

Leč já nad ostatní welebím
Dalemila ráznau kroniku!

Čečetka.

Kliď se, brachu, s tauto suchau duší!
O swé šlechtě dělá powyku,
Až to bodá w městských synku uší.
Za to Tkadlečka si welmi chwálím,
Ten co jonák český běduje:
Kdo si na Tkadlečka stěžuje,
Tomu pod nosem hned wausy spálím!

Martin (se zdwihna ke stolu přistaupí).

Což pak medle, milí jinochowé,

O spisech jenž českých mluwíte,
O traktátu pranic newíte,
Orloj wěčné múdrosti jenž slowe?
Což wám powěstné a swaté čtení
Triologus známo není?
Čtli jste zajisté i zlatá slowa
Mikuláše z Pelhřimowa,
Zpíwali jste Stříbrnského písně?

Čečetka.

Kdož se táže nyní po tom zboží,
Ježto snášeli ti muži boží!

Martin.

Jak to?—táži se wás přísně,
Zdali znáte spisy mistra Jana,
Jimžto přednost mezi wšemi dána,
Jelikož se jako swícny zlaté
Skwějí nad oltářem archy swaté?

Čečetka.

U nás, brachu, sešlo z toho wšeho!

Haukal.

Každý dýchá do měchu teď swého!
Wždyť jsem já sám před nedáwným časem
Hodiw pérem, palcátu se chopil,
Písně Stříbrnského jasným hlasem
Zpíwaje, se w bitwách krwí kropil,
Chtěje něco zlata získat sobě,
Též i sláwy, jako jiní mnozí:
A wšak zlatá sláwa bohpomozí!
Zawěšena na wysoké skobě,
U Plzně mi oko wyrazila,
U Lipan mě slotně ochromila,
Zpupna sláwa z bujného jonáka

Urobila chromého bídáka.
Ach, ta sláwa medem maže ústa,
A wšak w hrdlo kydá dehet zhusta!
Štěstí, že mi ruku nezdrtila,
Kteráž mě teď pracně wyžiwuje,
Jelikožto staré snáře,
Pranostiky též i lucidáře
Na pergamen z nauze opisuje.

Martin.

Ty jsi pro zisk bídný bojowal,
Pročež ztrátu na těle i duši,
Marný swěta syne, též jsi wzal —
Obdržel jsi, na tebe co sluší!

Haukal.

Co to kwáká škaredá ta káně?
Tebe, braše, pomsta Páně
Z posledního pikhartského lože,
Z Hradce Králowé, již wyhnala;
Střež se, aby duši z wlastní kože
Ruka swětská tobě neštwala.
(Podnapilý zpíwá začátek známé písně).
„Wiklef swým pořádem
Což psal i neřádem — —“
(Bujný smích ostatních dobrodruhů).

Martin.

Pán poláme wrahům ramena!

Brausil.

Což to dryačnictwí znamená?
Raděj wedle pana Flašky rady
Zalíwejme wínem wtipu sady.
Hoj, Běto! wína, wína dej!
Wody k tomu ale nepřilej;

Neb kdo pije wíno, míše wodu,
Hyzdí boží dar a činí škodu!

Prautek.

Dobře, Brausku, dobře jsi nabrausil!
Flaškowi a flašce sláwu dejme,
Swáru wzrůsti nenechejme,
Jenž se s bláznem do krčmy nám wtrausil.

Hudebníci s hauslemi a dudami do swětnice wstupují.

Brausil.

Hejsa! nyní weseleji bude;
Korbilek nám skočnou teď zahude!

Prautek.

Spusť již dudy, starý Koliáši,
Ať to kolem bujně powykuje,
Hrudím též i nohau pohybuje;
Ať se z podlahy až k stropu práší!
(Hausle a dudy se hlučně ozýwají).

Brausil.

Juche, Běto, zadupme si trochu!
(S prwní služkau w kole se točí).

Prautek.

Kde jest Lidka? rád bych si též skočil!

Haukal.

Wyskoč si jen, bujarý můj hochu!
Jáť bych též se s děwau w kole točil —
Ale sláwa hnát mi přelomila!
(Prautek chopí druhau služku, jenž s lahwemi do swětnice wstaupila).

Lidka.

Račtež, pane, mile prominauti;
Třebať, abych pohár naplnila.

Prautek.

Nechť si pohár naplní kdos jiný.
(Do kola s Lidkau se pustí).

Haukal.

Šwarná děwa, mrštná jako prauti,
Twář co piwoňka, co jiskry oči.
Hoj, jak se to bodré tílko točí,
Až mi dělá prudké laskominy!

Čečetka (přistaupiw ke krčmářce, tlusté, zawalité ženštině, na druhém konci swětnice w láwce sedící).

Hle, tu máme paní Weroniku,
Tanečnici klasického cwiku;
Máť pak arci jedinau tu wadu,
Na plíce že sádlo přiléhá jí;
A wšak lepší hruška w listopadu,
Nežli kwítek na stromečku w máji.

Krčmářka.

Hruškau w listopadu nazýwá
Ženu poctiwau pán učený —
Osobu, jenž jemu nalíwá
Na auwěrek džbánek pěněný?
Hanba! jáť se stydím místo pána!

Krčmář (k ženě swé přiskoče)

Což to za wřesk? — ať to suchá rána!

Čečetka (úsměšně se krčmářce kloně).

Drahá, ctná a tučná Weroniko!

Krčmářka.

Nic již drahá, nic již ctná —

Čečetka.

Nuže, Weroniko nectná, hubená!

Krčmářka (rozzlobená wstanauc na Čečetku se sápe).

Ejhle, což ten panák zakrnělý
Ženu poctiwau popauzí k zlosti!

Krčmář (ženu swau zadržuje).

Bodejž tobě suché rány w kosti,
Prožluklá ty Weroniko, wjely!

Haukal (zpíwá).

Kde husy, tu puch a štěbety,
Kde ženy, tu swár a klewety!

Martin (pěstí na stůl udeří, až se poháry a lahwe kácejí, silným hlasem wolaje).

Hřímej, Hospodine na nebesku!
W rotu hříšnau uwrhni swých blesků!
(Hudba přestáwá, zmatný hluk).

Prautek.

Dále, hudci, dále hrejte,
Bláznů sobě newšímejte!

Martin (skočí na stůl, hrozným hlasem).

Běda tobě, nešlechetné plémě,
Běda odrodilcům swaté země!
Psáno stojí: Ctěnau, ohniwau
Wychowal a powýšil jsem syny,
A wšak oni pohrdali mnau!
Wy, jenž z lože hříchů wstáwáte,

Od hanby se k hanbě tauláte,
Klaníce se neřestem a břichu,
Hrdla napájíte wínem hříchů:
Wy jen nesete té těžké winy,
Že teď dci Sionská opuštěna
Jako stánek na winici stojí —
Wy, jen wy, jež przní hříchu pěna,
Ježto mléko wěčné zkázy kojí!
Ano, swatý zákon Páně ruší
Tato chasa zlopowěstná, pustá;
Pročež wězte, peklo že swau duši
Dokořán již na wás rozšířilo,
Otwírajíc bez konce swá ústa,
By wás wšechny, wšechny pohltilo!

Haukal.

Starý škwore, přestaň pak již láti,
Jinák musí džbán ti ústa cpáti!

Martin.

Ejhle, zde jsem rozbil pewný stan —
Nebudu se lekat pekelníků!

Haukal.

Brachu, natropil jsi dosti křiku,
Zalej hrdlo; zde máš prázdný džbán!
(Hodí mu džbán w čelo, Martin se potácí a se stolu spadne).

Čečetka.

Dobře se mu stalo!

Krčmář (k Martinowi přiskoče).

Wěčná ráno!
Snad jste w poctiwé mé chyši
Wraždu nezpáchal —

Prautek (hlawu Martinowi pozdwihuje).

Rozedráno
Toliko mu čelo —

Krčmář.

Buďte tiší,
By se powěst neroznesla w městě
O Martina nešťastného smrti.

Brausil.

Ještě sebau hýbá —

Haukal.

Ha, ha, wězte,
Že tu lebku džbánek nerozdrtí,
Neboť palcáty ji otužily!

Krčmář.

Kdyby mastě při rukau jen byly;
Kdež se dowolám teď mastičkáře!

Krčmářka (zděšená wykřikne).

Někdo kráčí w síni — snad to stráže —

Krčmář.

Proč jste wrata nezatarasili —

Krčmářka.

Kdybychom jen raněného skryli —

Jan a *Duchamor* do swětnice wstaupí.

Jan.

Kam mě wedeš? — wzduch zde wane dusný,
Prostopášností to pelech hnusný!

Duchamor (k Janowi).

Podíwej se — śwarní to jonaci,
Až se srdce pekla na ně směje!
Krčmář do hrdel jim líhu leje,
Až druh druha šmahem pod stůl káci.
K zaplašení pak twé newrlosti
Zahraju teď s přemilými hosty.
(Hlasitě k přítomným).
Mastičkáře, pánowé, woláte?
Nuže zde jsem, při rukau jej máte.

Krčmář.

Díky, díky! toť jest dobrá rána —
S uctiwostí wítám swého pána,
Prose, aby ráčil ránu ohledati
Pod stolem zde ležícího muže,
Předobrým jenž líhem napilý
Kázal, až se swalil se stolice
A nás polekal tak přewelice.
Páni tito, mistře přemilý,
Jsauť to známí w celé Praze žáci,
Zaplatí wám dobře masť i práci!

Duchamor.

Soli sem, pak něco oleje,
Patoky a pintu kolomazu —
(Krčmář a žena jeho žádané wěci přinášejí).
Jíchu tuto sýrem posypáme,
A to wšecko na krwawau kazu
Opatrně pěstí přikládáme.
(Podiwné kejkly konaje, mastí ránu Martinowi maže).

Haukal.

Ha, ha, ha! toť chlapík prožluklý,
Co to za nešwarnau jíchu robí!

Prautek.

Hleďte na nos jeho wypuklý!

Čečetka.

Hnáty rohaté co staré skoby!

Jan (jenž se byl též k raněnému přiblížil).

Což to widím — ejhle, Martin starý!
Kdož pak kmetu rozrazil jest skráně?

Čečetka.

Rozkládaje wýmluwnosti dary
Wolal do krčmy blesk pomsty Páně.

Haukal.

Než pak omýlil se pomsty blesk,
Nebo proměniw se w džbánek malý,
Za ucho jest kazateli plesk'!

Krčmář.

Díky pánu a té mocné jíše,
Starý Martin hýbá se a dýše —
Zdwihni jenom bradu, milý brachu,
Nadělals' mi poctiwému strachu,
Že bych raděj čtyry kopy ztratil. —
Netrafte se, pane Haukale,
Ještě mastičku jste nezaplatil!

Haukal.

Plať jen sám, ty drzý žwastale!

Krčmář.

Wěčná ráno! — já, jsa krčmář chudý,
Kterak mohu nésti této škody?

Haukal.

Ty, jenž zlato plodíš z pauhé wody,
Kropě Wltawau swé winné sudy,
Můžeš sýr snad a tři hřiby dáti;
Za wíc nebude masť tato státi.

Krčmář.

Já že kropím, já — i wěčná ráno,
Kdož se medle může osměliti
Takto poctiwost mau poskwrniti?

Čečetka.

Každý, komuž poznat tebe přáno.

Jan (k dobrodruhům přísně).

Znamení to mrawu nezbedného,
Paurachati kmeta šediwého!

Haukal.

Jak to? dubowé snad záda máš?
Neb jsi, brachu, ztratil rozum zdrawý,
Že se žákůw hrubě dotýkáš?

Brausek.

Chceš snad, jak pan Flaška praví,
Aby tobě pohlawkowé suší
Pleskali okolo uší?

Jan (meč z pochwy wytrhna).

Bídníci, toť pomstu, krew to žádá!

Duchamor.

Ticho, ticho — jinak se nakládá
Přítelíčku, s takowauto zběří!

Brausek.

Hle, jak bodawým nás okem měří!

Duchumor.

Až nás, páni, blížeji poznáte.
Jistě že nám powinnau čest dáte!

Čečetka.

Nejednáme s žádným sprostým špalkem,
Nébrž s Rubínem a Pustrpalkem.

Brausek (posmíwaje se).

Prwního to střícě oba,
Sowa i také Koba,
Prodáwáta hřiby, hlíwy,
I také hlušice, slíwy:
Často chwoštiště prodáwáta,
Protož welikú čest jmáta.

Čečetka.

Druhého stryna Hodawa
Často kyselicu prodáwá,
Dříwe ť jest krúpy dřela,
Proto ť jest welikú čest jměla.
(Bujný smích dobrodruhů).

Martin (z mdloby procitna u podiwení kolem sebe hledí).

Což jsem do wazby pekelné dán?
Jaký ryk to? — (Jana zhlídna.) Hle, ta twáře bledá —
Ano, jest to proněwěrný Jan,
Jehož srdce dýka pomsty hledá!
(Smích a hluk trwá neustále).

Duchumor (ruku pozdwihna, hlasem powýšeným).

Zmatek rozumem otáčí,
Duše poutá blud a klam —

Tělo zde a duše tam.
Z lebky do lebky nechť skáčí
Jiskry sem a jiskry tam!

(Z hlawy Haukala přeletí jiskra w hlawu Martina, z lebky pak tohoto skočí jiskra w Haukalowu hlawu; podobným způsobem srší jiskry z hlaw Brauska, Čečetky a Prautka do hlaw, krčmáře, krčmářky a Lidky, a naopak jiskry z lebů těchto do hlaw oněch).

Martin w těle Haukala (wyleze na stůl a wolá).

Ducha pomsty oděného w hrůzu
Wolám, wolám na zhýralau luzu,
Aby wrazil železo swé zlosti
Do tohoto hnízda neprawosti!
A ty Jene, bídný proneWěrče —

Čečetka w těle krčmářky.

Což se mozek zmátl Haukalowi,
Že jsi zwolil nás za šprýmů terče?

Brausil w těle krčmáře.

Wždyť pak posmíwá se Martinowi!

Prautek w těle Lidky.

Ha, ha, ha! i nechť mě spere ďas,
Z Haukala zní Martinůw to hlas!

Haukal w těle Martina (z lawice se zdwihna).

Kamž se skryl ten starý Sirotek —
Což pak jemu z kolomazu lék
Krwawau tu brázdu zacelil,
Jižto jsem mu na leb džbánem wryl?

Prautek w těle Lidky.

Slyšte, slyšte, jaké diwné wěci
Hlasem Haukala náš Martin břečí!

Brausek w těle krčmáře.

Mastičkář mu mozek pokropil;
Aneb, jak náš slawný Flaška píše,
Břicho w hlawě má a hlawu w břiše.

Krčmář w těle Brauska.

Ráno wěčná — čí to tělo mám?

Brausek w těle krčmáře.

Kdož mě do krčmáře překlopil?!

Čečetka w těle krčmářky.

Tisíc draků — jáť se neznám sám!
(Po sobě makaje).
Hle, to čechel — sukně na mně wisí —
Hu! jáť wězím w staré sádelnici!

Krčmářka w těle Čečetky.

Já wšak, bohabojná žena,
W hejska Čečetku jsem proměněna!

Haukal w těle Martina.

Což to znamená — hle, odrané
Černé raucho — wausy šedé, dlauhé —
Bolest w hlawě — čelo zmazané —
Krew — hle krew — což mámení to pauhé?

Martin w těle Haukala (se stolu dolů leza).

Bohpomozi! jaká hrůza pekla
Z těla wlastního mě lstiwě swlekla!

Haukal w těle Martina.

Nechci wězet w tomto žiwém hrobě!

Prautek w těle Lidky.

Rarach strojí s námi šašky sobě!

Lidka w těle Prautka (s hlasitým pláčem).

Pomoc — swlečte mě počestnou děwu
Ze cnůstek a mužského oděwu.

Krčmář w těle Brauska (chopí se swého těla, w němž Brausek wězí).

Ráno wěčná! toť jsau moje líce!

Haukal w těle Martina (swé tělo Martinem obýwané se stolu tahaje).

Toť jsem já. toť twárnost moje!
Wrať mi tělo, wezmi hnáty swoje.

Krčmářka w těle Čečetky.

Welebíce wůli nebes wřele,
Wděčně toto tílko přijímám!
Ha, ha, ha! jak lehce ohýbám
Každý klaubek w tomto mladém těle!

Čečetka w těle krčmářky (zuřiwě swé tělo, w němž krčmářka wězí, popadna).

Weroniko! swleč se již z mé kože,
Nelze snesti potworu tu wíce!
Tělo sem, sic tobě twrdé lože
Pod stolem ustelu. sádelnice!
(Diwoký hluk a děsná pranice.)

Duchamor (k Janowi).

Zdali, Jene, nebawím tě dosti?
Takowéto weselosti,
Jaké tobě strojím w tomto místě,
Nezřel ještě žádný člowěk jistě!
Nahlídni pak do tohoto roje,
Kterak wlastní hnáty rwau,
Škaredě si hyzdí líce swoje.
Ha, ha, ha! jak z hrdel bídných brachů
Hlasy posud netušených strachů

Děsným jekotem to řwau!
Chumáč celý na zemi se kaulí,
Zasazujíc w prachu sobě bauly;
Weselé to jistě podíwání!

Jan.

Mám již dosti toho blekotání;
Mrzáků těch bídných šálení
Již mé oko též i ducha hnusí!

Duchamor.

Nuže jděme — a nechť s wámi, braši,
Mámení až do půlnoci straší —
Druh nechť druha tepe, drápe, dusí —
Když pak každý koži swau wypráší,
Ať se octne we wlastním rubáši.

(Jan a Duchamor krčmu opauštějí, w níž hluk a řwání nepřestáwá).

XI.

W Praze.

Zahrada při domě Jana Kutenského.

Jan.

Wesna brány rájů swých otwírá,
Líbajíc swé milé země twáře.
Okem probuzených paupat zírá
Nowé jaro do sluneční záře.
Ejhle stromy, jenž co ruce nahé
Wětwe swé jsau w zimě k nebi pnuly,
Nebeského slunce blesky blahé
Kwětem wonodechým obwinuly:
Z chladných stínů já též ruce swoje
Túžebně jsem zdwihal k slunci swětů —
Běda — běda — pro taužení moje
Nemá nebe smilowání kwětů! — —

Kdybych létawcem byl osiřelým,
Od wětwe jenž k wětwi poletuje,
Aneb oblakem tím osamělým,
Který tamo w modré nebes dáli
Jako labuť mořem wěčným pluje — —
Ach, jen kdybych w lůno mrtwé skály
Bytnost swau, swau duši pohrobil,
W hluchý kámen se již proměnil.
A tak stana se tím mrtwým hmotem,
Sebe ukryl wěčným před žiwotem,

Jehož záře w doby mé hynaucí
Swítí jako pekla oko žhaucí!!

(W trudném přemýšlení wystupuje po schodech na arkýř domu nad zahradau powýšený, z něhož se objewuje wyhlídka na náměstí, kdež hojné zástupy swátečně oděného a plesajícího lidstwa se spatřují).

Duchamor (k Janowi se blíže).

Krásný den to, co s ním počneme?
Zástupy se lidstwa z města walí.
Radím, abychom se podíwali
Wen, kde šwárných twáří zhledneme.

Jan (w myšlénkách pohraužen).

A přec sláwa swěta koří se mi,
Síla, milost, nejbodřejší slasti,
Zlato, osudem jenž wládne zemí;
Než pak wšecko — wšecko hnusí se mi,
Neb to kořist podwodu a strastí.

Duchamor (stranau).

Hnusí se mu? — jinam zatočím!
(K Janowi.)
Milý Jene, oko dolů snes,
Pohleď, jak to wírem radostným
Wše se weselí a hýbá dnes;
Nedělní se takto swětí den!
Slyš a hledni pod to loubi jen,
Jak se před krčmau to bujně směje.
Jak tam struna zní, jak sladce pěje
Přemilostná děwa lásky zpěw —
Jistě zábawný to, krásný zjew!
Mladých jonáků tam radowání,
Hry a spíle, bujné laškowání —
Wšudy kolem rajská weselost!

Jan.

Jenom já jsem w ráji cizí host!

Duchamor.

A wšak owšem — swáteční to den!

Jan.

Z něhož já jen — já jsem wywržen!
Aj, což pak jsem horší těchto býwal,
Když jsem pro kalich swau krew prolíwal,
Jediná že chwíle hrůzyplná,
Jako černá rozwzteklená wlna
Od břehu mě klidu odtrhla,
W jícen zkázy wěčné uwrhla;
Ješto zatím blbý, wšední lid,
Chowaje w swém hrudí mír a klid,
Tam se weselí a hlučně plesá?!
(Hudba, zpěw a smích se hlučněji ozýwají).
Ha, jak plesání a bujný jek,
Budíc w duši dřímající wztek,
Zubem hněwu do prsau mi tesá!
Nechci, nechci, by se radowali,
By se jásajíce w drzém smíchu
Wywrženci propadlému hříchu —
By se mně tu déle posmíwali!
Hoj, tam mráček na obloze pne se!
Nechť se i hned w mračno promění,
Ježto hromy w černém klínu nese —
A nechť blesky w kwapném zahřímání
Wypuknau z těch černých mraků bání,
Krowy krčmy této rozrazí,
Posměwačům hody pokazí!
(Obloha se zatmí — blesk udeří do hospody: strašné hřímání. Lidstwa křik a bědowání; plamen z domu wyráží — udeření na zwon).

Duchamor.

Ha, ha, ha! toť rázné wyražení!
Jaký praskot, pláč a zwonů znění —
Nech jen hořet, milowaný hochu,

Staneš se snad druhým Herostratem,
Aneb jako Néro pekla dlátem
Urobíš si historickau sochu!

Jan.

Což to znamená? Hle, mrtwá těla
Wynášejí z domu hořícího!

Duchamor.

Mrtwola to díwky, jenž tam pěla,
A pak jinocha se díwce kořícího
Tělo.

Jan.

Wždyť jsem tobě nekázal.
Bysi milencům těm žiwot wzal!

Duchamor.

Blesk jsem wyzwal k poručení twému;
Ten pak zabil juna i newěstu.
Wěz, že nelze poslu klikatému
W prudkém letu klestit rownau cestu.
Wždyť to není prwní obět twojí
Wášní, milý Jene, usmrcená;
Na těla si zpomeň w krutém boji
Palcátem twým druhdy rozdrcená! —
Nuže hleď, již oheň udušen —
Hustý dým se z černých rumů walí,
Opět swítí jasný, jarní den,
Jen že kauř nám skwělý blankyt kalí!
Neb snad nyní, dušinko má drahá,
Chtě být wesel, welíš aby zase,
Jako slawná Roma w dáwném čase
Na žádost Nérona, celá Praha
W záři tisíc ohňů zaskwěla se — ?
Stane se to wedlé twé líbosti,
Praha chowá w krowích dřewa dosti!

Jan.

Jáť jsem hledal welebnosti sláwy,
Ty wšak líčiti chceš obraz pekla!

Duchamor.

Proč tak záhy tětiwa se smekla!
Udělilť jsem tobě mohútnost,
Kteráž odènce jak mauchy dáwi:
Ty wšak nechceš kalichu již přáti!

Jan.

Nemluw o tom šálení již wíce!

Duchamor.

Proč se wůle twoje sem tam klátí!
Obrať jinam síly swojí líce.

Jan.

Meč a krew — to hnusné katowání!

Duchamor.

Tedy učenost a zpytowání
Zákonů a žiwlů wšechněch wěcí —

Jan.

Chceš, bych uwěznil se w tmawé kleci?
Nechť si učenec co slepá sowa
W bělpuchu přebírá mrtwá slowa!

Duchamor.

Nuže, ples a hody, díwky wnadné —

Jan.

Nic! již oškliwo mi z toho wšeho!
Běda, wůle má již nuzně chřadne
Pod břemenem žití pozemského;
Břímě žiwota již nelze snésti!

Duchamor (stranou).

Držím tebe, ptáčku, pewně w pěsti!
W osudné té Krkonošské době
Zmátlo okamžení mozek tobě;
Nyní, střízliw jsa, již dál a dále
Plazíš se a blížíš neustále
K nastrojené wtipem pekla pasti.
Komu swět a příroda se hnusí,
Toho našinec již pozwat musí
K radowánkám do podzemských wlastí!

(Šklebí se na Jana, který žalostně rozjímaje na prsten swůj hledí).

Přemýšlí — hm, šepce cosi zas —
Kdy pak miláček můj dá mi znáti,
Kam chce rozmarů swých lodi hnáti,
Aby ztopil zbytečný swůj čas?

Jan.

Na prstenu skwrna krwawá,
Jako střela hrůzy ohniwá,
Bodá w srdce bez přestání.
Matko — matko — kde twé požehnání?

(Kwapně hlawu pozdwihna, k druhu swému).

Nuže rci pak, zdali matka moje
W rumech hradu pochowána byla?

Duchamor.

Tuším, že i po zkončení boje
Dlauhá léta kdesi klidně žila.

Jan (kwapně).

Nežije již wíce?

Duchamor.

Není tomu,
Co ji z tichého wynesli domu,
Ani čtyry měsíce.

Jan.

O běda.
A já w strastích ciziny jsem žil,
Aniž čeho o swé matce wěda!
Nelíbal jsem její milé líce,
Ruce slzau lásky nekropil,
Nekropil a nepokropím wíce!
A wšak lépe, lépe tak se stalo;
Byloť by jí hoře nešťastného
Syna lože smrtné hrůzau stlalo!
(Prudce k Duchamoru).
Ukážeš mi ještě w této době,
Kde jest pohrobena matka milá,
Aby na předrahém, tichém hrobě
Láska má swých slzí oběť lila!

Duchamor.

Jene, což to na mysl ti tane?
Chceš co slaboch k hrobům putowati—?

Jan.

Hleď, co káži, přísně, wykonati;
Nechť se wůle moje i hned stane!

XII.

První růže plane na wýchodě
Jako panny první zardění;
Úsměw jara na zemi a wodě
Probuzuje blahé zachwění;
W háječku tam řeky na pokraji
Slawík píseň leje w jara říše,
Kwítky na lučinách poslauchají
Zdwihajíce hlawičky swé tiše.
Bledá luna nížeji se kloní,
Jakby slýchat chtěla písně blahé;
Blankyt nebeský pak slze drahé,
Perle lásky, na milau zem roní. —
Jako popelnice w kwětin lůně
Kaplička se w hustém laubí skrýwá,
Wůkol obět máje, líbá wůně
Z ružowých se kalíšků wylíwá;
A wšak kwítka wůni dýchající
Z rowu pnau se, kdežto powýšené
Kříže čnějí, tiše žehnající
Kwěty, hroby též i pohrobené.

Nad jarních co wděků obětnicí,
Nad hrobem tak kwítím zdobeným
Klečí díwka, tiše se modlící
Okem wraucně k rowu sklopeným.
Prosba plyne ze rtu růžowého:
„Wypros nám, o matko, smilowání!
Nechť twůj duch co angel strážce chrání
Ludmilu a syna ztraceného!“

A teď zdwihnauc milokrásné hledy,
Slzau swatých citů skropené,
Zhlídne juna, jenž co socha bledý
U pahorku kwětného se pne.
„Ludmilu!“ tak jinoch opětuje,
An mu w srdci, do sebe jenž ssaje
Obraz krásy, angelské milosti,
Cit neznámý, blahoteskný plaje.
Nesmělým teď krokem přistupuje
K děwě, růži zbožné spanilosti.
„Znala jsi, o díwko,“ začne jemně
Mluwit, „ženu, jižto kryje země
Tato, kwítím míle ozdobená?“

Ludmila.

Znala jsem ji! ach, wždyť pohrobená
Nebohé mně díwce osiřelé
Milowanau druhau matkau byla —
Wždyť jí tekau w oběť slzy wřelé,
Jáť jsem hrob jí kwítím ozdobila!

Jan.

Znala jsi ji? — tys ji milowala?
Snad ti objewila osud swůj,
Zpráwu tobě o swých strastech dala?
O ní mně, o díwko, wyprawuj!

Ludmila.

Ciziněe, jakau tě tajnau mocí
Wábí žiwot neznámé té ženy?

Jan.

Nemluwila o přehrozné noci,
W níž hrad onen, nyní rozbořený,
Rota Táboritůw dobyla?

Snad se ubohá též zmínila
O manžela smrti krwawé —

Ludmila.

W poslední již wěku swého době
Zjewila mi hoře duše swé;
Ztratila též milowané robě,
Syna swého —

Jan.

Na něj zpomínala?

Ludmila.

Zpomínala — o toť nuzné slowo!
Prosby wraucné w slzách posílala
Jitka za něj k swětů spáse.

Jan.

Za něj matka dobrá modlila se!?

Ludmila.

Zbožné ženy slowa poslední
W paměti mé takto stále zní:
„W duchu žehnám nyní syna swého,
Děsným osudem mi ztraceného;
Požehnání mateřské zde skládám —
Wše swé hoře, bolesti a strasti
W této žiwota poswátné době
Obětuji, wěčný Pane, tobě,
O blahost jen syna swého žádám!“

Jan.

Běda! prosila jsi o blahosti
Syna ztraceného na wěčnosti,
Matko — matko má!

Ludmila.

Matka jeho?
Jinoch tento — syn to Jitky — Jan!

Jan.

Přísný trest to prowinění mého
Uwaluje na duši mau Pán!
Běda, běda — matko, twého syna
Přiwedla jen k hrobu twému — wina!

Ludmila.

Nešťastníče!

Jan (na hrob se wrhna).

Máti! přec jsem twým
Synem, nechť i synem ztraceným!
Na pahorek, pod nímž, drahá matko,
Odpočíwáš, kladu hlawu swau,
Jako tenkrát, když co pacholátko
W klín jsem tobě hlawu newinnau
Klonil. Ejhle, jak se mi to swítí
W temné dáli mého žiwobytí — —
Wíš to, máti, jak co malé robě
Jeník twůj se k prsaum winul tobě,
S prsteny twých kadeří si hráwal?
Jak's jej líbala, když kytičku
Tobě w besídce podáwal —
A pak na klín wložiw hlawičku
Tichaunce u srdce twého spáwal?
Zde se kladu, chci co děcko spáti,
Ještě jednau na srdci swé matky,
Slze ronit, ze hříchů se káti! —
Ticho, ticho! — matčin hlas to sladký
Ke mně šeptá hrobu útrobau.
Jest to swaté její požehnání,
Aneb kletba, děsné bědowání

Nad duševní syna porobau?
O wy kwítka, newinnosti dítky.
Nad tmawým se hrobem jasně rdíci,
Wás teď kropí slza syna Jitky.
W ňádra swá tu slzu uschowejte,
O ní matce pod wámi tam spící
Milým šeptem w noci powídejte,
Powídejte w žalném pozachwění
O mém hrozném duše utracení;
Za mne se, wy kwítka, přimlauwejte!

Duchamor (přes zeď hřbitowa se wypínaje).

Milý Jene, dosti naříkání —
Zadost jsi již w prawdě učinil
Autlým citům — snad i slzy lil!
Něžná zábawa to; wšak čekání
Za zdi hřbitowní jest jaksi hnusné;
Neboť zde, jak sám již dobře wíš,
Kde se stokrát opětuje kříž,
Pro našince powětří jest dusné!

Ludmila.

Duši děsí přehrozný ten twor,
Jehož slowo bode jako trní.

Duchamor.

Na nás čeká dobrých přátel sbor —
Puda mne zde pod kopytem brní!

Jan (z hrobu se zdwihna)

Ani slowa wíce, duchu padlý,
Okem swým již neskwrň sídlo míru!
Dechem twým by tyto kwěty swadly.

Duchamor.

Maudrá řeč to, na podzemskau wíru!

Ku které pak ty se plichtíš wlasti?
Což jen já jsem letěl do propasti?

Jan (k Ludmile).

S Bohem, růže krásná, newinná —
S Bohem? běda mně — o dost již, dosti!
Aniž rozžehnat se s tebau zná
Bidník, obětí jsa wěčné zlosti!
(Kwítek z' hrobu trhaje).
Ještě jenom tento kwět
Ruka moje z hrobu utrhne....
(K Duchamorowi).
Teď jsem twůj — a nechť již lásky swět
Na wěky mě z lůna wywrhne!
(Hřbitow kwapně opustí).

Ludmila.

Newywrhne! Jene — běda mu,
On se oddal muži hroznému.
Zmizel již — o děsný byl to zjew,
Dech se auží, w žilách stydne krew —
Přec wšak bauří srdce rozjítřené!
Strašná wina přiwedla jej sem,
Slzau kající by kropil zem,
W nížto matka jeho odpočíwá!
(Slunce wychází).
Ejhle, widím nebe otewřené!
Tamto swatém na nebesku
Osloněná záři zlatých blesků
Jitka stojí — slze tam prolíwá,
Prosíc, abych syna hájila,
Z tenat zkázy abych wedla jeho,
Jemuž mateřské swé požehnání
W poslední hodince žití swého
Na mau hlawu wraucně wložila! —
Ach, já slabá děwa osiřelá!

Pro něj toliko má prosba wřelá,
Modlitba a slza k nebi plane — —
A wšak daufej! — w onom dáwném čase
Milost nejswětější zjewila se
Nad pokornau pannau chudobnau —
Nuže, oswěť, Pane, duši mau!
Nechť se swatá twoje wůle stane;
Dal jsi lásku — dejž mi sílu, Pane!

XIII.

Ejhle! nádherné a hlučné hody
W skwostných komnatách se konají;
Lepost, krása, wábné chorowody
Oči, srdce, ducha lákají;
Čalauny o zlatém třepení
Wýstupek tam zdobí, z něhož zwučně
Pištba zní a sladké hudení.
Welkau síní hemží se to hlučně;
Sličné panny w drahém zlatohlawu,
W němž se perel krumplowání třpytí.
Jako hwězdy milosti se swítí,
Wzdáwajíce kráse, lásce sláwu.
Děwám dwoří se tam jinochowé,
Skwějící se leskem šperků drahých;
Láska milost k sauboji tu zowe,
W němžto wítězstwí i přemožení
Jesti rowně zdrojem citů blahých.
Slyš to zwučné w buben udeření!
Ze struny se píseň wyluzuje,
Píšťala jí míle přizwukuje;
Bujná radost září z mladých očí,
An se půwabně pohybující,
Sauzwukem milostným zpíwající
Skwělý sbor teď hlučným kolem točí. —

W čele skwostné síně u okence
Stojí nádherného plesu pán;
Newšímaje sobě díwek wěnce,
Hledí w trudném zamyšlení Jan

Na orlojek, jenžto w skřínce drahé
Zrnkem prachu měří wěčný čas.
Nechť již kolem zwučí hlasy blahé,
Nechť se bujně rozweselil kwas:
Jan se nehýbá a neusmíwá,
Krůpěj prachu celý swět mu skrýwá.
Duchamor se týčí u pilíře,
Zrakem hrůzy po Janowi míře.
Jenž teď hlawu zhůru napnuw maně
Ústa křiwí k děsiwému smání.
„Mistře sporů wěčných, pohleď na ně,“
Mluwí k saudruhowi úšklebnému;
„Jaké spíle, jaké radowání!
Jak se koří času podwodnému
Jednodenňátek sbor nebohých —
Těkají na wěků tmawých lemu,
Neznajíce konce běhů swých.
Nuže, jáť chci konec tento znáti,
Poznati budaucí černé stránky;
Pročež hbitě diwoplodnau mocí
Wystroj též nějaké radowánky
Pro mne w této bujných plesů noci;
Ano, ukážeš mi bez prodlení,
Kterak doba žiwot lidský mění!
Co w té síni dýše, skáče, hude,
Nechť se změní před mým zrakem hned
W tělo, kterýmž za padesát let
Každý, kdož tu žije, odín bude!“
Než hle, panna, krásná perla plesu,
K Janowi se blíží w družek kresu;
Audy labutí se pozachwěly,
Líce zplanuly jí w studu záři,
Když swé oči, žhaucí lásky střely,
Pozdwihnula k Janowě teď twáři,
Znak milosti, purpurowau růži
Podáwajíc slawenému muži.

„Přijmiž díky naše,“ díwka šepce —
Zemřelo let padesát! zní hlas,
An se dworně kloní Jan
K panně — k holé, šklebící-se lebce.
Hle! toť w síni skwostné děsný kwas,
Jakowého oko newidělo,
Co se slunce objewilo swětu!
Před mžikem co nádherně se skwělo
W bodrosti a žiwém, jarém kwětu,
To se proměnilo tady w hrob,
Tam pak w stín posledních žití dob;
Zde, kde jinoch s děwau milenau
Milostným prowázel zpěwem báseň,
Kostliwec teď s ženau shrbenau
Opřen o kostliwce šklebí dáseň;
A ten panic, pestře wyšňořený,
Nyní wěkem stařec umořený
Klesá w náruč ženské mrtwoly —
Kolem těch pak hrůzy wýtwory,
Kupa mrtwých, w rubáše oděných
Sedí na stolcích tam pozlacených;
Zde zas těla w bitwě rozbodaná,
Jichžto rány toky krwe roní,
Tam pak jiná, čerwem rozhlodaná;
Kolem roztraušené hnáty bílé,
Mezi tím u wěku swého cíle
Starci na berlích se k zemi kloní.
Wšude ticho — ticho jako w hrobě —
Hudci oněměli w hrozné době:
Onen pustil traubu z hnátu swého,
Píšťala tam w dásni umrlého,
Kosti bubeníka w buben padly;
Jediný toliko stařec schřadlý
Po hauslích jen smyčcem pohybuje,
Než wšak z potrhané struny
Žádného již zwuku newzbuzuje. —

Hrůzau Jan se zachwěje,
Dlaní oči zakreje;
Ale kost jen wrazí w kost,
Neb, an líce wlastní kryl,
Hnátem w leb swůj udeřil.
„Hrůzy duchu, dost, o dost!“
Wolá z kostry Janůw hlas,
„Wrať nám žiwot, mládí zas!“
A tu strašný Duchamor
Z nepromĕnĕné swé twáře
Kolem na příšerný twor
Metá dĕsných zraků záře,
An w ohyzdném obličeji
Praotce wšech smrtných hříchů
Brázdy pekelného smíchu
Hluboce se rejí:
„Nuže, nechť se opĕt wrátí
Padesát let w lůno času —
Nechť již zmizí klam a sen,
Z hrobu žiwot, ze tmy den,
Kauzlo mocné nechť obrátí
W mladá tĕla starau chasu!“
Takowé když zwuky hlaholily,
Jako prutem čarodĕjným tknutí
Již se w jednom přeradostném hnutí
Weškeří ti hosté promĕnili:
Mladá krew jim opĕt srdcem praudí.
Sladký zpĕw a hudba w sluch se laudí,
Šperků lesk a růže blahých twáří
W jasné síni opĕt bujnĕ září.
Jenom díwka, která plnau růži
Podáwala slawenému muži,
Na nĕj pnula udĕšený hled;
Neb co stĕna Jan té chwíle zbleď,
Oči z lůžek strašnĕ se mu dmuly,
Na růži se leskem hrůzy pnuly,

Až je chwějící se kryla dlaň.
Kolem pak se ozwe hlahol hostí
Hledících tu s podiwením naň:
„Nelze jemu w tělesné chorobě
Podílu mít w naší weselosti!“
Než z nich každý w této ještě době
Hlučným kolem wesel se otáčí,
Plesu pán wšak z komnaty wen kráčí. —

Panoš krásný, nesa jasné swíce,
Wyprowází pána do ložnice.
Jan se na sedadlo wrhne, ruku
Tiskna k srdci, hořké žaly
Z prsau rozbauřených lije:
„Kterak srdce w okowy swé bije —
Srdce mé! ach, bujnějších jen tluků,
Aby rázem pauto rozkotaly;
Pak utichneš, srdce zkrwácené!
Kam se příwal myšlének mých žene?
Kalich zde — tam bitwa, krwe záře —
Otcůw hrad tu, onde matčin hrob —
Kostliwců zde šklebící-se twáře,
Jichžto pohled, jako ostří meče,
Bránu rozrazíc mých příštích dob,
Do prsau mi přehluboce seče!“

Teď se wzchopí w děsném ducha tesku,
Zrak se potká s panošowým okem,
Rdícím se w horaucích slzí lesku.
Jan přistaupí k němu kwapným krokem,
Hledí w něžném srdce swého hnutí
Na pachole, ježto téměř dítě
Krásném žití swého na úswitě
Sličné líce slzau žalu rmútí.
„Což i tebe,“ dí Jan, „bída saužÍ?
Což ta slza w oku znamená?

Mluw, snad kauzlo zlata wykoná,
Po čemž, Wíte, duše twoje tauží!“
A tu panoš, zlatokadeřawau
Hlawu kloně, bolně zašeptá:
„Pane, bolest, jenž mi slzu žhawau
Z oka laudí, jesti bolest twá!
Nebo já též, pane přemilý,
S hrůzau znamenám, jak prudké žaly
Kořen žiwota ti podryly,
Kterak děsné, tajné úzkosti
Sílu duše twojí w sebe wssály.
Odpusť, pane, že i ten, jenž sluje
Sluhau, neznámé twé bolesti
Saucitnau též slzu obětuje!“
Jak když plawci bauří zmítanému
Z černých mraků slunce probleskne:
Takowý cit Janu nešťastnému
Srdce útrobau teď mocně hne.
Chopiw něžnau ruku mladíkowu,
Jenž se při tisknutí wřelém třese,
Hlasem pohnutým Jan mluwit jme se:
„Díky, Wíte, twému lásky slowu!
Než wšak bolům prsa bodajícím,
Ještěrům mé srdce hlodajícím,
Žádná síla nemůž odolati.
Chtěl jsem hady wnitřní w pauto leskné
Nádhery a plesu ukowati,
A wšak marno — marno! duši teskné
Nelze nic, než bez wší naděje
Sledowat swé zkázy koleje.“
Panoš blesky oka milostného
Pozdwihne a jemně mluwit jme se:
„Strastem ducha duch též pomoc nese;
Nebo matka, za syna jenž swého
Oroduje tamo na wýsosti,
Prawíwala, swětské nádhernosti

Že jsau dcery wěčných podwodů;
Chceš-li získat srdce blahý klid,
Rozpal w něm, co swatoswatý swit,
Lásku k wíře, ctnosti, k národu!“

Jan tu těžce wzdychne, kryje líce,
Žalně wece: „Běda, peruť ctnosti,
Peruť wíry nepowznese wíce
Ducha mého ku wěčnosti!“
Mlčí — přemýšlí — hlas jeho zněl
Opět: „Matku přemilau jsem měl;
Slowo matky chowá význam blahý! —
Cíl to wznešený, swůj národ drahý
Na budaucí časy zwelebiti —
Snad bych mohl, pokud swítí den,
Než mne pohltí ten děsný sen,
K cíli tomu nápomocen býti!“ — —

Této noci, po dlauhém to čase,
Spánek zawřel Janu wíčka zase;
Čarowná snů blahých záře,
Kteráž po mnoho již let
Nejasnila dřímot jeho swět,
Líčila mu panošowy twáře:
Spatřilť jeho růžowé ruměnce,
Oči krásné, swatau září zňaté,
W prsténcích pak kadeře ty zlaté,
Na kadeřích z bílých růží wěnce.
Jinoch — angel — staupil na nebesa,
Křišťálowý kalich w rukau nesa,
Z něhož do prsau mu šťáwu lil;
Krůpěje pak do srdce tekaucí
Změnily se w písmeny horaucí,
Kteréž angel w trojí wěnec swil.
První wěnec swatých krůpějí
Utwořen byl slowem skwělým *wíra*,

Druhý: *láska wšehomíra*,
Třetí skládal *sláwy naději.*

Když pak, osloněn již září denní,
Procitnul Jan w blahém prsau chwění,
Klonil se již nad ním zkázy duch,
Duchamor, ten wěčných klamů druh,
Okem hněwu pekelného
Prsa oběti swé hlodaje,
Stopu spánku blaženého
W jinochowě duši hledaje.

XIV.

Komnata.

Jan u stolu sedě čte w knize pergamenowé:

Diwný běh wětrów, dešťów, potoków, řek, i mnohoj w swětě rozličných těch běhów! A wšak není zmíšení w přístroji swěta wšeho. Zjewné jest, žej' we wšem zpósob toho jednoho, ježto wše řiedí. A kdyby od jednoho nešel ten zpósob, onen by k jinému táhl a onen k jinému, ež by ten běh byl zmiešán a rozdělen. — Protož jedenť jest počátek wšeho a pósobce!

(Zawře knihu a do myšlének se zabeře).

Ano — jeden působce jest wšeho!
Tedy též i prapočátkem byl
Ten, jenž duši tělem přiodil,
Mého osudu — tak nešťastného.
A wšak tajný hlas se ozýwá
W prsau: Swobodnau ti wůli dal,
Wywol swětlo aneb tmawý kal,
Zásluha i wina jesti twá;
Wůle wlastní wládne osudem!
Běda, běda! trapné zpomínání
Nemůž usnaut w duchu mém!
Snad mi ušlechtilé toto čtení
W myšlének mých kolotání
Podá žádauciho ulehčení!

(Opět knihu otewře a čte). U přirození našem již porušeném tak zemdlel jest našeho rozumu zrak, ež snáze by sewa swým mdlým okem spatřila a sezřela kruh sluneční we blsku jeho, než my rozumem swým blesk božské jasnosti. —

Tak jest tomu! — rozum bídný, slepý,
Semo tamo po bludech se těpí;
Zpytowat chtě swětla cesty
Tmawau nocí dráhu sobě klestí!

Duchamor. Jan.

Duchamor.

Ajta, Jene! raduji se z toho,
Že již w knihách zalíbení máš;
Neboť jistě kratochwíle mnoho
Z učených traktátů nabýwáš.
Pergaménů těchto přemítání
Jesti blahé, tiché zaměstnání,
Při němž wtip se brausí, paměť síli,
Chwíle poznenáhla dále plyne;
Arci, nezřídký že čtenář kwílí:
Jediný můj zisk — že čas mi hyne!

(Knihu, w níž Jan četl, prohlíží).

Hm — hm — Štítného to rozjímání!
Mohlbysi wedlé mého zdání
Wywoliti něco skwělejšího,
Obsahem i slohem ráznějšího
Nežli traktát tento jednostranný.

Jan.

Spis ten úcty nabýwá z twé hany!
Duch můj wraucně muže obdiwuje,
W jehož slowích srdce šlechetnost,
Jasný rozum, mysli wznešenost
Slohem milostným se objewuje;
Knihy Tómy jistě k potěšení
Příštích české země pokolení
Budau chowány co perle drahé.

Duchamor.

Símě neujme se w skále nahé!
Spíše Čechům doby nastanau,
Kdež památky dáwného wzdělání,
Jako třtiny, potopené w moři
Rozbauřeném, wěčně zahynau.
Waši sausedé, jimž ani zdání
O Štítného duchu dáno není,
Dáwnau sláwu literní wám zboří;
Ano snad i tupícího hlasu
O pradáwných Čechů oswícení
Hrozným hlukem pozdwihnau,
Až i nowé wzdělanosti spásu
Cizím strojem do mozku wám wtrau.

Jan.

Darmo míníš slowem jizliwým
Budaucnosti knihám upírati,
Jimž se, jakož spisům klassickým,
Brány sláwy budau otwírati.

Duchamor.

Klassičnost — toť slowo welikán,
Obsahu jsauc někdy přeskrowného!
Neb spis každý jesti psán
Na wlnách jen wěku swého;
Čas ubíhá, wlna uplyne,
Klassický též traktát zahyne.
A wšak někdy kořist wlny wěčné
Na břehu uwázla přec bezděčně;
Tu když ruka lidská ulowila,
I hned jako upomínku milau
W klassičnosti sbírku starobylau
S úctau dědičnau jest položila.
Žáctwo poslušné pak klaní se jí —
Wzíwá modlu, jejížto oltáře

Dáwno rum a kopřiwy již krejí!
Wěz, že živý ráz a wlastní twáře
Má též nowých časů nowý duch;
Kdo se w spisech jemu nepodrobí,
Skaumaje ty klassické jen hroby,
Wydobude též jen hrobní puch! —
A wšak, odpusť, že se wyptáwá
Sluha, kdož tě spisy Tómowými
Obdařil? —

Jan.

Můj panoš kocháwá
Často knihami se takowými.

Duchamor.

Milý Jene, k panošowi twému
Nemalautě, wěz to, nechuť mám;
Neboť jakausi w něm swatau pěnu
S welkau nelíbostí čenichám.

Jan.

Wěřím, jelikožto noční stín
Není přítel jasné záře denní.

Duchamor.

Stín pak přece w swětla jasný klín
Směle zírá; zde wšak mému zření
Brání tajně ukrytého cosi,
Jež twůj panoš na prsau swých nosí.
Rci pak, odkud ono slabé robě
Připutowalo jest k tobě?

Jan.

Čtrnáct dní již brzy bude tomu,
Co se na předsíni mého domu

Jinoch ke službám mi nabídnul.
Jest to mládeneček šwárný, zdrawý,
Zalíbily se mi jeho mrawy,
Pohled jeho též mým srdcem hnul.

Duchamor.

Mně wšak klauček poněkud přec mate.
Do předsíně twé již nerad wkročím,
Poněwadž tam znamení to swaté,
Jemuž od dáwna se wyhýbám —
Neb já též swau slabau stránku mám
W každém kautě zawěšené zočím.
K čemu takowýchto šperků máš?
Proč se jako nedospělý klas
Semo tamo w mysli kolotáš?
Pokáním snad mařiti chceš čas?
Heslo twé teď: hojné kořistění
Z blaženosti pozemského ráje.
Mimo sebe pusť to zbožné chwění;
Blb a slaboch na licho se kaje!

Jan.

Známý bleskot z pekelné to stáje!
Od sebe již Wíta nepustím,
Neboť jinoch wzhledem newinným,
W němž se tichá milost objewuje,
Ducha mého temnost wyjasňuje.
Nechť mě hrůza k žezlu swému wíže,
Wít jest mým i se znamením kříže! —
Než wšak čas ubíhá, jáť pak — wèz,
Jinak těžiti teď hodlám swau
Hřiwnau draze dobytau,
Počátek pak toho staň se dnes!
Poslušen buď mému poručení,
Konej, k čemu pán tě wyzýwá:
Wedle dáwného již umluwení

Moc mně poddaná nechť k zwelebení
Mého národa teď přispíwá!

Duchamor.

Bujná wůle, prudká, horká slowa!
A wšak nelehké jich wykonání.
Zwelebení lidstwa — twrdá kost,
O nížto se mnohý pokusil;
Nahryzal se leckdo na ní dost,
Než jen dásně sobě rozdrtil.

Jan.

Protož pomoc ruky mocné žádám;
Nástrojem ty budiž slowu mému,
Na oltář když wlasti obět skládám,
Již jsem dobyl za předrahau cenu!

Duchamor.

Owšem, kdyby nadpozemskau mocí
Lidská wůle sebe přiodila,
Žeby tenkrát z plodů chladné noci
Jiskru swětla přece wydobyla.
Dost křemínků na tomto pokautí;
Z místa wšak se nehne kámen sám,
Mocná ruka musí zakřísnauti,
Swětla praud pak zajiskří se wám!

Jan.

Bych pak w nowé bludy nezabřednul,
Třeba, abych přímo w národ hlednul;
Pročež do žiwota slowanského
Chci teď okem bystrým sáhati,
Duchem smělým w hlaubí bádati
Po půwodu dobrého i zlého.
Znáti musím, w národě co kwětlo,
Co uzrálo, též co nedospělo,

Co w něm zašlo, žalně zaúpělo,
Nemohauci wzniknaut w denní swětlo;
Bych, co křiwo, mohl naprawiti,
Co wysychá, hojně doplniti,
Co pak wězí w noci chladné,
Abych skwěle mohl osloniti,
W každém zrnku, jenž bez wláhy chřadne,
Žiwot nowý, šťastný rozploditi!
Wůle pewná, duch pak čilý
Nad účelem tímto plane —
Srdce mé, nechť hrůzau rozerwané,
Wydobylo sobě síly
K mohútnému swětem pohýbání!
Poklady nesmírné jsautě moje,
Na kynutí mé se zdwihnau woje,
Příroda se koří slowům mým;
Nadpřirozenau tak mocí,
Čerpanau nechť z lůna wěčné noci,
Národ český zwelebím! —
Jako orel w oblacích plynaucí,
Hledy na wrcholy země pnaucí,
Jichžto stěny hrom tam srýwal,
Tu zas lesk červánků zlíbal:
Tak chci do osudů wlasti zříti,
Patřit hrůzy, pohromy i ples —
Hleď mi, duchu, děje objewiti,
Které čas do mrákot wěčných wnes'!

Duchamor.

Dějepiscem mám se tobě státi?!
Jaké pochautky to diwné máš;
Známky bych snad sem tam mohl dáti,
Po níti se klubka dopátráš!
A wšak jistě by se podobalo,
Že co černoch zčerna maluji,
Od swětla že wedle přirození

Swého přes příliš se wzdaluji;
Ztrpení wšak, uplyne snad málo
Wěků, k černému pak wylíčení
Skribentům swůj štětec zapůjčím,
Wlastí slowanských by děje psali,
Černili a hanobili, rwali —
Sám se něčemu též přiučím!

Jan.

O jakém to chwástáš očernění?
Powěz radš, jak mi to zaručíš,
Šalbau že nebude zobrazení,
Jež mi z dáwných časů wylíčíš?

Duchamor.

Já a šalba! — ha, ha, wěz to, brachu!
Tenkrát stkwí se moje welebnost,
Když se wtrausím w hrdé prawdy chrám;
Neb by málo ze mne pošlo strachu,
Kdybych jedinau tu neměl ctnost,
Že, co připowím, též plníwám.
Kdož by semnau w hru nesnadnau hrál,
Kdybych hráči wýhru nepopřál?!

Jan.

Nuže tedy slibu swému stůj,
Dáwný osud wlasti oswěcuj!
Wědět chci, co hlawní působení
W žiwot praslowanský mělo?

Duchamor (stranau).

Kdyby swědomí mne nebrnělo,
Wyswětlil bych, co tě tajno není,
A tu w lesku pekelné té swíce
Spatřil bysi mnohem, mnohem wíce,
Nežli w slunce poledního záři.

(K Janowi).
Nuže, které pak to zašlé době
Nahlídnaut chceš do záhrobních twáří?

Jan.

Zhlédnauti chci w dnešní doby spěchu
Obraz powahy pradáwných Čechů.
Zjew mi, kterak před pěti sty lety
Pučely se českých mrawů kwěty;
Rád bych půwodně wše wypátral!

Duchamor.

Národ každý půwod swůj co robě
W přírodě před dáwným wěkem wzal;
Jako dítě s matičkau si hrál,
Nepohledna ještě přímo k swětlu;
K prsu matky přírody se winul,
Teď se klaněl jí, teď strachem hynul,
Líbáwaje trestající metlu.
Strach a láska, děcké soběctwí
Půwodem jsau byly wšechněch bájí,
A přec w bájích ráj se lidstwa stkwí;
Člowěk tenkrát jako lípa w háji
Honosil se kwětem wolnosti,
Po palaukách blahých těkaje,
Mrawokárcůw ještě neznaje,
Bujně tráwil léta mladosti.

Jan.

Nuže, objew děje z oné dáwné doby!

Duchamor.

Otewru ti dáwných wěků hroby!
A wšak wěz to, přežádaucí Jene,
S hrobem třeba býti spojenu,
Kdo chceš slyšet hrobu ozwěnu;

Musíť krew, jenž srdcem se ti žene,
Spřízněna být s prachem dáwných dob;
Pokrewnost jen otewře ti hrob,
Pradáwný tak zákon přikazuje.

Jan.

Že pak každé slowo twoje, brachu,
Na hroby a na tmu ukazuje!

Duchamor

Prawda, jako zlato, jenom w strachu,
W tmawé skrýši, wždy se wyskytuje;
Nebo to, co na wýsluní stojí,
Leskem swým též oko traupa kojí.

Jan.

Nechť jsau doby mrtwé opět žiwy —
Dejž mi spatřit diwů wšechněch diwy!

Duchamor.

Diw a nediw! wše to wedlé míry,
Jakauž wyměřuješ tento swět.
Hlemejžď, na jaře wyhledna z díry,
Diwem nazwal by i kopřiw kwět;
A přec kwět ten na nizaunkém keři
Neméně jest hoden podiwení,
Nežli těles mrtwých obžiwení.
Na diwy jen bázeň lidská wěří:
Obehnawši maudrými se bludy,
Widí zákon přirozený wšudy,
Diw, kde častěji se opětuje.
Osení se pučí z nahé kory,
W zrnku dřímají tam husté bory —
Wám to wěcí přirozenau sluje!
Zdaliž wyzpytowal maudrý had,
Jehož nazýwáte učenosti,

Původ člowěka a těla sklad?
Wám wšak mrawenečkům na tom dosti,
Lecjakýs když systém urobíte,
Do něhož, co dá se, položíte,
Řkauce: Ejhle, přírody to meze,
Zázrak wše, co w systém nám newleze!

Jan.

Rozumem ty lidským pohrdáš,
Ale, poznáwám to s wěčným strachem,
O nás mrawenečky pilně dbáš!

Duchamor.

Zem jest zemí, prach jest prachem!
Kdyby záře nebeského swětla
W prachu bídném, newděčném nekwětla,
Twor pozemský nenalez' by soka;
Mohli byste se též w kyprém chrasti
Jako skoty w tupém klidu pásti,
K pastwišti bych nepozdwihl oka!
Důkazem jsi toho, Jene, sám,
Wěda, že jen k wůli jiskře této,
Jižto cenu lépe než ty znám,
Tobě slaužím na druhé již léto.

Jan.

Druhé léto, co uplynul den,
Kdežto wášní zaslepen,
Diwokau jsa puzen šíleností
Wrhnul jsem se tmawé do wěčnosti!
Stalo se — již bývalosti dnowé
W duchu kmitají se jako snowé;
Myšlénky a činy — hwězdy padlé,
Dnowé moji — popel, listy swadlé,
Ježto do powětří wichr metá —
Weta po wšem, w co jsem daufal, weta!

Teď chci silau draze wykaupenau
Základ cizí bláhy položiti,
Rukau, nechť i z kletby podrcenau,
Na ten základ památku swau wrýti;
Zdwihnaut chci, co Atlas welikán,
Nadpozemskau mohútností
Národ Čechů z rmutné ocháblosti
Na výsluní štěstí pewný stan —
Stoje samoten, co wrch se pnaucí
Nad oblaky — wítaný to znak,
Blaudícímu hwězdau spásy jsaucí,
Jenžto k sobě wábí dešťný mrak,
Kolem na rowiny wláhu leje,
Po údolích blahým kwítím kropí —
Sám pak čelo w chmury černé topí,
W ňádrách swých jen wěčné ledy kreje.

Duchamor.

Z patra mluwíš, tak že by se zdálo
Mnohému, jenž blíže nezná tebe,
Že chceš mocně strhnaut na zem nebe —
A wšak: welké dudy, dechu málo!
Nicméně já dle swé powinnosti
Zawedu tě k hrobu minulosti;
Spatříš dříwe, než zableskne ráno,
Před wěky co w Čechách pochowáno!

———

XV.

Před pěti sty lety.

Z modré wlny wystupuje skála,
Skálu líbá labuťowá pěna,
Na skále, co bílá holubice,
Sedí krásná, zlatowlasá žena.
Zdali Rusalka to lepotwárná,
Jenž se w záři Swatowita sloní?
Zdali Žiwa wlnám žehnající
Do hladiny blahé líce kloní,
Aneb Lada, bohyně milosti,
Kolébá tam Lela, lásky bůžka?
Rusalka to není, ani Lada,
Jest to reka Ohnislawa družka:
Krásná Luběna to s nemluwňátkem
Na zeleném mechu skály sedí,
Kropíc slzau líce nemluwňátka,
Do Jizery jasné rmutně hledí.

Ajta, z tmawé dúbrawy teď kráčí
Statný wojín, známé nám již twáře,
Túl na pleci, w pěsti mlat železný,
Zlaté oplecí kol lučí záře.
K ženě staupiw, okem wraucné lásky
Hledí na milenau holubici,
Jenž teď děcko k prsům bolně tiskne,
Twáře růžičky mu líbající.

„Luběno má,“ wojín mluwí jemně,
„Což ti srdce tiché rozbauřilo?

Což ti z očí, lásky jasných zdrojů,
Přežalostnau slzu wynutilo?“
Luběna tu hledíc ku milenci,
Pláčem usedawým zaplakala,
Zaplakawši, wzdychla: „Můj miláčku,
Wěštba Rusalek mě polekala.
Noci minulé, když swatých ohňů
Záře nad wlnami zaswítila,
Tu jsem dwa wěnečky ze sedmera
Kwítí Rusalečkám zaswětila,
Aby družky wln mi o milených
Srdcích dwau žádaucí wěštbu daly,
Dlauhá léta tobě též i plodu
Lásky naší mile zwěstowaly.
Pustila jsem na wlnu wěnečky,
Kytice mé lásky zaswěcené,
Wraucným chotě přáním, matky slzau,
Prosbau k bohům wěčným prowázené.
Prwní wěnec w záři ohňů swatých
Wlnau šťastnau dál a dále plyne,
A wšak druhý, jak jen wlny tkne se,
Již se topí, we wlnách již hyne.
Ach, kdo z wás mých miláčků mi zemře,
Kdo z wás zahyne mi w blízké době?
Zdali ty, o druhu srdce mého,
Aneb naše milowané robě?“

Žena wstawši, wítězowi swému
K chrabrým prsaum přitulila hlawu;
Rek ji líbá, wřele k srdci tiskne,
Milost září z oka Ohnislawu.
„Drahá družko“, praví, „nechť se stane
Wůle wěčná wěkožících bohů,
Jimžto synáčka i tebe wzdáwám.
Slyš — mne wolá hlahol polních rohů!“

A tam w dáli od protější strany
Ozwaly se trauby bujné zwuky,
A již tamo na palauku šírém
Míhají se ozbrojené pluky.
Luběna, zaslechnauc hlahol děsný,
Trne — bledne — zwolá w teskném lkání:
„Běda, ozwěna to wěštby noční,
Hrozný zwuk ten — Morany wolání!“

„Tebe mocně chrání,“ wojín wece,
„Též i dítě naše wěční bozi;
Mne pak w líté boje národ wolá,
Neboť wrazi porobau nám hrozí;
Z dědin otcůw úsilím nás plaší,
Kácí dřewa w Swatowita háji,
Hádače a kněze zabíjíce,
Perunu a bohům wšechněm lají.
Wčera krutost wrahů od západu
K nám se hrůzau bauře přiwalila:
Nutno, by se proti zlosti zhaubců
Wlast již wěrná silně zasadila.
Tamto hle! se blíží sbory bratrů
S mocnau zbraní, s wírau k wojwodowi —
Ach, nepautej rámě wojwodowo,
Aby mohlo rázně na okowy
Národ swírající zahřímati!
Kotlů rachot slyš a píšťal znění,
Hle, již broň můj w čele pluku skáče!
Synu mému toto políbení —
Ještě jednau tebe, lásky zoře,
Wraucně líbám — ach, snad naposledy!“
Šepce wojín, od milených duší
Odwrátiw swé zakalené hledy.

Jizera tu teskně zašuměla,
Wlna za wlnau se pláčem walí;

Pluky mužů k modrým wrchům táhly,
Zwuky trauby w dálce umíraly.
Z kalné wlny wystupuje skála,
Skálu líbá labuťowá pěna,
Na skále s mileným nemluwňátkem
Jako socha bledá stojí žena.

Slunce z brány jitra wystaupilo,
Pod sluncem se shluklo wojsko skwělé,
W prsau mužů chrabrost, msta a síla,
Ohnislaw wéwodí w pluku čele.
Kaule swatá na pawezy leskné
Lučila již polední swé střely,
Ke stínům když háje poswátného
Statné pluky Ohnislawa spěly.
A tam wojwoda a druzi jeho
Oběť pode dřewa položili,
Krmy hojné též i medowinu,
By je bozi swatým štítem kryli.

Slyš — tu temné, žalostné stonání
W stínech stromů háje se ozwalo,
Jakby hejno duší poplašených
Z wětwí swatých dubů zaplakalo.
Aj, tu Ohnislaw swé čelo zbožné
Zhůru od poswátné půdy wznesa,
Jarým wolá hlasem: „Bratři milí,
Srdce moje hrdoslawně plesá!
Před dubem se kloně Swatowita
Žádám, aby swatým osudem
Wěštba zazněla nám, pakli slávu
W blízkém boji wlasti dobudem;
Prosbu z duše sotwa wypuštěnau
Již, již wyslyšeli bozi spásy —
Slyšeli jste, kterak ze wšech dubů

Ozwaly se nadpozemské hlasy!“
Jako rosa na uwadlé kwěty,
Tak ta slowa w srdce mužů padla,
Každá ruka čelo požehnawši,
Pod dub swatý oběť bohům kladla.

W černém lese hora newysoká,
Z wrchu hory skála wystupuje,
Týmě bohům zalíbené skály
Bledá záře luny oswěcuje.
Kolem skály po temeně wrchu
Hemžejí se mužů tmawé sbory;
Štíty, hrále, lunau oswícené
Probleskují tamo mezi bory.
Ticho, ticho pod měsícem bledým,
Do noci jenž polokruhem zírá —
Na skále jen oheň zapálený
Černé stíny plawau září stírá —
Žertwa k nebi plápolá na skále,
Na zmilené bohům obětnici;
Před oběti Ohnislaw kněz stojí,
W kowu wálky přejasně se rdící;
Kolem žertwy huslaři a wěštci
Wyluzují zwuk ze swaté struny,
Z útrob srdce hlasy pozdwihnuwše,
Píseň pějí do wýsosti luny:

Ohni sláwa, wodám sláwa,
Sláwa wěčná prabohowi,
Jenžto wšemocnými slowy
Wšechněm tworům žiwot dáwá.
Swatowite, sláwy zdroji,
Pomiluj
Národ swůj,
Weď nás k wítěznému boji!

Wrah rozkotal chyše naše.
Rozplakal jest wèrné hlasy,
Kácel k zemi bohy spasy
Duše otcůw z hájů plaše.
Matko Žiwo, bláhy zdroji,
Pomiluj
Národ swůj,
Posilniž swé dítky w boji.

Perune, swým jasným bleskem
Otewři nám sláwy brány;
Z mraku sypej pomsty rány
Na wrahy smrtícím třeskem!
Perune, wší síly zdroji,
Pomiluj
Národ swůj,
Rozpal bujnau chrabrost w boji.

Wěštci, krywy, huslaři a kněži
Tyto prosby k bohům spásám pějí;
Skal ozwěny jako hlasy duchůw
Želících nad syny swými znějí.
Nad ozářenau pak obètnicí
Pololuna w sboru hwězdic plyne,
Po obloze hwèzdné bílá duha,
Tkaná z množstwí dušíček, se wine.
A z té duhy ejhle! hwězda krásná
Dolů k poswátnému háji letí,
Jakby duše matky slyšet chtěla
Zbožné hlasy milowaných dětí.
A to wida wěštec milopèwný
Staupí do čerwené žertwy záře,
Maje w rukau warylo swé zwučné,
Kyne, zdwihne k bílé duze twáře.
Ticho, ticho na skále i w háji,
Tiché líce plawá záře líbá,

Nebo wěštec, pěwec milozwěstný,
Warytem i písní srdce hýbá:

„Žíte blaze w swatém ráji!“
Hwězda swatá prawila,
„K tmawému se klonim háji,
Bych swůj lid oblažila.“

„Lid swůj wěrný, jejžto w dawu
Děsném rmútí wrahů zlost,
Dítkám nesu sílu, sláwu
Wítězstwí a welebnost!“

Hwězda, dušička milosti,
Letí, letí ku zemi.
Posestřině na wýsosti
Za ní hledí s slzemi.

A již hwězda rozbleskla se
Po prsau milenců swých,
Swětíc mysl wlasti k spáse
Žije w duších zwolených.

Díky tobě, hwězdo milá,
Jenžto swětíš srdce nám,
Sílu jsi w něm rozplodila,
Oslonila sláwy chrám!

Zwučně opětují milá slowa
Do wšech wětrů bojowníků sbory,
A wšak wítr skučíc, hlas zanáší
K mohylám tam mezi černé bory;
Bauře wstawši w mraku na nebesku,
Lunu na štít černý položila;
Slyš, teď daubrawa se dlauhopustá
Hrozným ďasů rykem rozbauřila;

Wrazi kácejí tam zrádným mečem
Wěrný lid, jej lstiwě podskočiwše,
W tmawý les se jako krupobití
Mlhau nocí urno wyřítiwše.
Z lesa zwučí mstiwé řwání wrahů,
Wůkol žarowiště ryk a lkání,
Rázy mlatů, drnkot břitkých mečů,
Sikot šípů — strašné porubání!

Na zmar Ohnislaw, lew rozdrážděný,
S hrstkau wěrných na wrahy se řítí,
Na zmar síla kypí w prsau reků —
Pluk již tone w škůdců wlnobití,
W noc ach! černau Morana jej sype;
Duše prchající z úst těch wěrných
Jako rozplašené holubice
Těkají po háje dřewách černých!

Z krwawých wln wystupuje skála,
We wlnách Rusalky rmutně kwílí,
W daubrawě tam krutě posekané
Rozplakaly hlasy swoje Wily.
Černá země, krytá mrtwolami,
Nad nimiž se snáší ptactwo drawé,
Z rumu pnau se slaupem černých dýmů,
Rudých ohňů hady bujné, žhawé.
Jitro šeré, neboť w mlhy husté
Ukryli se slunce paprskowé,
Ticho mrtwé, jenom krákorání
Ptactwa k hodům strašným zwěře zowe.
Na pahorku w středu swatých dubů,
Tam kde stála Ohnislawa chyše,
Odpočíwá na krwawém loži
Množstwí wěrných w spánku wěčném tiše.
Nad nimi pak, na temeně wrchu,

Černé dřewo k nebi ukazuje,
Na němž břewno na příč zawěšené
Nad mrtwými rámě roztahuje.

„Luběno — ach, Luběno má!“ takto
Bolný hlas teď do jitra zastoná;
Ticho, mrtwo — zwuk jen w skále žije,
Opětujíc žalně: Luběno má!
Těžkým krokem již se k wrchu blíži
Wojín — Ohnislaw to zkrwácený,
Z mrákot smrtných zbuzen, sem se wlekl,
Aby skonal w náruči swé ženy.
Již ji spatřil, holubici bílau,
Labuť praudem krwe poskwrněnau —
Poklekne k ní, k srdci swému zdwihne
Hlawu bledau, w mdlobách pohrauženau.
Poslední teď žití swého sílu
Wojín spoje w lásky políbení,
Cítí prsau slabé pohybání,
Bledých rtů pak lehké pozachwění.
„Díky bohům!“ zwolá, „drahá duše
Neopustila milenky tělo —
Ejhle, dech jí na rtu bledém hraje,
Wíčko switů milých se zachwělo!“
„„Dítě mé, ach dítě mé!““ tak šepce
Luběna, an zraky kolem točí;
Ohnislaw se bolestně zachwěje,
Po mrtwolách blaudí jeho oči.
Žena šeptá: „Unesli mé dítě
Wrazi, dýku w matky srdce wěrné
Wbodli, nad zbořenau otcůw chyší
Zaraziwše znamení to černé.
Hledej, hledej předrahé to robě,
Ohnislawe —“ slabě došeptala,
K srdci choti hlawu položiwši,
Duši milým bohům odewzdala.

Ohnislaw pak dlauho, dlauho hledí
Na Luběny bledé, tiché líce,
Mrákoty a hrůzy duše jeho
Nezjewilo žádné slowo wíce.
Uložiw choť na krwawé lože,
Pás k swé ráně přitužený ztrhne,
Krew se řine, wojín se zachwěje,
Slábne, klesá — k mrtwolám se wrhne.
W zápasu smrtelném jeho zraku
Zornice se za wíčko ukrýwá,
Ztuhlého jen oka bílá blána
Na kříž černý strašliwě se díwá.
Hrozná Morana již ostrý hrot swůj
Ohnislawu w srdce zarazila,
Prudká bolest, w prsa bodající,
Ze snů děsných — Jana probudila.

Zděšené swé zraky Jan otwírá,
Úzkost smrti duši jeho swírá:
Wzdychá: „Běda, což se semnau dálo,
Zdaž si peklo se srdcem mým hrálo?
We snách krásná Luběna jen žila,
We snách Ohnislawa krew se lila? —“
Jan se wzchopí, na nohy teď skočí,
Kolem sebe bludné zraky točí,
Wolaje: „Toť nejsau pauhé báje,
Bdím u prostřed Swatowita háje —
Żde se wěží šerá obětnice,
Ozářená leskem půlměsíce —
Kdež pak wězím? — kde jsem byl?
Żiw-li jsem aneb jsem žil?“

Slyš — tu zwuky děsícího smíchu
Zaskučely z blízké doliny —
Smích to otce odporu a hříchu.

Jan teď hledě ke dnu kotliny
Spatří, kterak wěčné hrůzy druh,
Ozářen jsa switem zeměplazů
Dmaucích se co žiwých ohňů kruh,
Kosti pautá kauzlem děsných swazů.
Z mohyl otworů tam rozšklebených
Strašné swleky mrtwol wydobyté,
Hnáty plísní wěků dáwných kryté
Spatřuje teď uděšený zrak.
Ejhle, kostliwci tam ohromnému
Zlatá hříwa, kněze, wůdce znak,
Na žebrách se leskne, takéť jemu
Kruhy z mědi hnáty bílé zdobí;
Meč zhlodaný, třikrát rozlomený
Po kostliwce boku odpočíwá;
Wedlé welikána kosti ženy
Na černé jsau půdě rozloženy,
Ježto zlatoskwaucí kow ukrýwá.
Modrá teď, teď rudá hadů záře
Po kostích a zlatém šperku těká,
Žiwým leskem šlehnauc w mrtwol twáře
Oko smrtelníka hrůzau leká.

Duchamor pak, pna se do wysosti,
Hlásá, na kostliwce ukazuje:
„Tyto z mohyl wydobyté kosti,
Ježto lesk mých swící oswěcuje
W šperku lesknέm pradáwného kroje,
Praotec a pramáti jsau twoje.
Synek Luběny, ztracené robě,
Swatowitu wýhost dal,
W něm pak slawný rod w pradáwné době,
Rod twých otcůw, půwod wzal.
Kauzlem mým a tajnau hrobůw moci
Pocítil jsi, Jene, této noci
Slast a bídu swého národa;

Ano, w srdce prapravnuka
Wlila mocná tajná příroda
Prapraotce city, boly, muka;
W duši se ti žiwot zhaslý wryl,
An jsi w dáwnowěkých báji switu
S národem swým cítil, trpěl, žil,
Žil a cítil sám a sám;
Nuže, Jene, na půwodním citu
Wystaw sobě sláwy chrám!“

„Sláwy chrám! na tomto děsném hrobě!“
Zwolal Jan a jeho hlas se chwěl,
Neboť Ohnislawa krutý žel
Sklíčil ducha jeho w této době.
Zhasly ohniwých již hadů stopy,
W mlhu černau údolí se topí,
Z mlhy dwé jen rudých jisker září —
Jiskry tmawé otce hříchu tofficial.

Čerwánky teď nad protější stráni
Oblohu wýchodní pozlatily,
Jakby angelowé z nebes brány
Zlatý prapor míru wywěsili.
Ejhle, černý kříž tam na temeně
Tmawé hory do oblohy pne se,
Lesk pak růžowý se kolem leje.
Jan teď oko wlhké zhůru wznese,
Spatřiw kříž, se hrůzau chwěje,
K zemi klesne, líce w tráwu kreje.
Duchamor pak hrdě zhůru pne se,
Twář se jeho bujně rozraduje,
Až i zraku děsný lesk,
Pekelné co wýhně blesk,
Černé mlhy kolem rozpaluje.

XVI.

W Praze.

Komnata při domě Jana Kutenského. Jitro. *Jan* samoten, později *Wít*.

Jan.

Hrozná noc to byla — w prsau mých
Srdce auzkostně se posud chwěje —
Obraz předků křížem smrcených
Bodem krwawým se w pamět reje.
Jaké množstwí českých bojowníků
Leží zbito na té wíry twrzi!
Jaké praudy krwawých těch slzí
Prolilo tam množstwí mučedníků,
Jedni pro kříž, druzí pro Peruna,
Pro zákon a kalich opět tito!
Kdyby wšecko krwawé to hoře,
Jenž se lilo do mé wlasti luna,
Mělo býti z této půdy smyto:
Českau zem by zatopilo moře.

Wít.

Pane, když jsi na wenku se bawil
Wčera, jaký's muž, jenž přítelem
Dáwným twým se býti prawil,
Na náwštěwu přišel sem.
Stařec chudobný to, chorý k tomu;
Pročež, pane, do twého jsem domu
Přijal jej a wykázal mu lože
W jizbě dolejší. Tam bídák slože
Audy swé, již sebau lomcowal,

Zimnicí rozpálen strašliwau,
Až mě, jenž jsem o něj pečowal,
Zděsil šíleností swau;
Zlého něčeho se obáwám.

Jan.

Takowýchto přátel množstwí mám!
Mimo sebe pusť wše obáwání.
Než pak hle, jak tobě planau twáře,
Jakby odlesk byly lásky záře.

Wít.

Následek to mého pospíchání;
Z chrámu Páně práwě přicházím.

Jan.

Z chrámu Páně! — blaze, blaze tomu,
Kdo se ještě s dětským swědomím
W neděli ubírá k Páně domu!

Wít.

Ach, což — odpusť, že se táže sluha,
Nad tebau se nerozpíná duha
Nezkončené lásky smilowání?
Proč, když swátost se wyzwání,
Útěchu swau nehledáš we wíře
Welebě též obět swatau kříže?

Jan.

Kříže? ach, twá duše bez wší winy
Nepoznala ještě kříže činy!
Běda, běda — já je nyní znám —
Kříži se již wíce nepodám!

Wít (stranau).

Hrozná slowa! o mé tušení!

Z něho mluwí onen strašný druh.
Pane na wysostech, dej by mocí
Slowa twého Janůw kleslý duch
Na swětlo se probral z této noci.

Jan.

Ty se chwěješ, bolestné wzdychání
Jewí bauři srdce zklíčeného —

Wít.

Modlím se, by wěčné smilowání
Oswítilo, pane, ducha twého.
Naděje má teď se kolem kříže
Jako břečtan kolem lípy wine —
Hledám útěchy w té samé wíře,
Jejíž zdroj w twém chladném srdci hyne.
Což pak znamení milosti wěčné
Důwěru w twém srdci nezbudilo,
Ducha twého láskau neswětilo?
Snad tam někde na wzdáleném hrobě,
Chowajícím popel drahý tobě,
Mezi kwítím černý kříž též stojí —
Snad jsi k němu též swau hlawu klonil,
Když jsi na hrob horké slzy ronil!

Jan.

Chlapče, dosti! Kdož ti bystrost dal,
Bysi do osudu žití mého
Takowauto mocí nahlídal?
Slowa twá jsauť slowa dospělého!
Aneb Wíte — Wíte — ejhle, pohled twůj
Wezdy mocněji mým srdcem hýbá,
W tobě se mi skwělý angel skrýwá,
Jenž se mi nad hrobem objewil —
Tak se do duše hlas jeho lil — —
A přec nikoli, neb děwa líbá

Která w podobě se angela
Nade hrobem onde zaskwěla,
Jejíž obraz posud srdcem hýbá.
Byla panna zrůstu wznešeného;
Tys pak pachole jen pauhé!
(Za ruku Wíta chopě).
A wšak hlas a tyto něžné tahy
Zpomínají na obraz mi blahý,
Jenž jak wěnec w lesku liliowém,
W němž se paupě růžowé usmíwá,
Wznáší se nad žilí mého rowem —
Proč se, Wíte, ruka twá zachwíwá,
Proč twé oko slzičku wylíwá?
(Wíta hlawu na prsa swá kloně, kadeře jeho lehce hladí).

Duchamor (jenž byl dříwe již wstaupil, stranau).

Starý Adam nemůže w něm spáti!
Kdyby princezna to jiná byla,
Jenžby srdce jeho pokořila,
Nechtěl bych zajisté o to dbáti!
Ale tato nadehrobní růže,
Obsypaná zhusta trním ctnosti,
Hříčku celau pomásti mi může;
Moc má chřadne w její přítomnosti.

Jan (Duchamora zhlídna).

Což pak z rána wábí tě již ke mně?

Wít (uděšen Duchamora zhlídna).

On to — dech se tají w prsau mých,
Když se blíží wtělený ten hřích!
(Komnatu opaušti).

Duchamor (za Wítem hledí).

Jak se toto ctnostné plémě
Aušklebně a hrdě pitwoří!

Žluč mi při tom w těle zahoří;
Ticho! chceš-li múdrým duchem slúti,
Mimo se daj takým slowům plúti!
(K Janowi).
Nuže, Jene, kdy se pustíš dále
W Sláwské národnosti zpytowání?

Jan (zamyšlen).

Hle jak obraz díwky neustále
Před okem se míhá ducha mého —
(k Duchamoru).
Nechme pátrání teď wzdáleného,
Neb se odeberu tuto dobu
Na hřbitow tam, k milé matky hrobu.

Duchamor (stranau).

W onom hrobě též i w twáři děwy
Nepřízniwý žiwel se mi jewí —
Žiwel tento musím ututlati,
Dada sláwy wzduch mu polykati.
(k Janowi).
K hrobu — hm! snad tebe, milý Jene,
Ke hřbitowu žiwého cos žene?

Jan.

Co to tlacháš? jaké blbé zdání —

Duchamor.

Ha, ha! sám si wlastní dech zahání!
Wždyť pak k žití twého oblažení
Jsem ti, Jene, wždycky pomocen —
Požíwej, než prchne krásný den,
Noc, jak známo, příliš skwělá není!
Pročež zanech stesk a dětský wzdech,
Trhej kwítí bujné spanilosti,
Po Praze jich kwěte do sytosti;

Wesel buď a hoduj na hodech!
Přiznej se, že jsem ti ku milosti
Pohodlných chwílek popřál dosti,
Ukázaw ti mnohau děwu ladnau;
Než pak wždy jen k swému podiwení
Potkal jsem se s myslí chladnau.
Přirozená wěc to není;
Pročež sem tam přemýšleje
Zpytowal jsem pilně, odkud wěje
Myšlének twých wánek, Jene můj,
Až jsem přišel na tu jarní dobu,
Kdež jakýsi angelíček z roští
Kwětného ti zaplakal u hrobu.

Jan.

Mlč již, nebo síkot hadí zlosti
Pel na křídlech angela již ruší,
Dusí w strastiplné duši
Dautnající jiskru naděje!

Duchamor (stranau).

Jak to bylo? jiskru naděje?
K autěku si brázdi koleje!

Jan.

Obraz děwy té tím skwěleji
W duchu rozkochaném se odíwá
Rauchem milosti, čím častěji
Oko na panoši mém spočíwá.
Dnes se odeberem do té chyše,
Kdež milostná růže moje dýše.

Duchamor.

Tak tě rád mám, statný dobrodruhu!
W milowání dojdeš blaženosti;
Nebo točením-se w hnusném kruhu

K zwelebení jakés národnosti
Záwrať bysi sobě uhonil,
An ti po boku milenky drahé
Dnowé uplynau i noci blahé;
Do náruče položím ti ženu —

Jan.

Ráje maluješ na holau stěnu;
Tomu bych se nikdy nepoddal!
Ještě jednau angela chci zříti,
Raucha lem jen wraucně políbiti;
Pak se wrátím k cíli wytknutému:
Wykonat chci, co jsem před se wzal.

Duchamor.

Políbiti raucha lem — toť k smíchu!
Odlož pak již, bratře, starau pýchu,
Howořme jen po ďábelsku spolu.
Mníš, že se žaludkem hladowým
Zasednuw si k přehojnému stolu
Nasytíš se okem mhaurawým?
Jene, což jsi rozum propískal?
Ho, ho! kdyby krásné díwky tělo
W náruči se milostně ti chwělo,
Jistě bysi chwílku nezaspal.
Samau wěc již přirozenost plodí;
Wýstřelkem jsi Adamowy krwe —
Jest to nyní, jak to bylo prwé:
Starý hřích wždy nowau hanbu rodí!

Jan.

Wedlé ďábelského způsobu
Hnusně líčíš lásky podobu;
Já wšak cítím w každém srdce hnutí.
Jakby díwky přemilené hnutí.

K prsaum mým co blahé zpomenutí
Na ztracený ráj mě blažilo!

Duchamor.

Angelem by jistě nezůstala,
Kdyby se to hnutí dařilo!
Díwka, jenž by tebe milowala —
Wždyť jsme swoji, mluwme prawdu sobě —
Zadala by lásku — pekla zlobě.

Jan.

Běda mně!

Duchamor.

Což sejde z toho tobě,
Když díwenka zahoří milostí
K newolníku krwí zapsanému
W knize černé budaucnosti?
Jen když půwabné to robě,
Zapomenauc na budaucí swět,
Podá tobě newinnosti kwět!
Při tom snad, když angelíček swadne,
Mně zas nowá dušička připadne!

Jan.

Nikoli! toť nemůž, nesmí býti!
Nechť w mých prsau city mrau;
Raděj teď již w noc se wěčnau krýti,
Nežli sprznit duši newinnau! — —
Nikde stání — nikde milowání;
Noc a hrůza, děsný klam
Swírá duši zde i tam!
Protiwníče, jenž's mi druhé nebe,
Nebe lásky z duše wypudil,
Nes mě swětem, abych wlast i sebe —
Ha, ha, ha! i sebe oslawil!

Duchamor.

Směj se, směj! dej wýhost marné ženě,
Za to podám tobě, milý Jene,
Klíče k otewření sláwy ráje;
Po wšech wšudy kautech prowedu tě
Rozlehlého Slowanského háje;
Napneš-li jen zrak a rozum chutě,
Porozumíš z četných obrazů,
Proč a kterak diwných aurazů
Utrpěli Sláwští národowé.
Zříti budeš žhaucí na bolesti,
Rozum wšak z nich plodí nowé štěstí;
Žhawé železo se w twary nowé,
Zkušenost to učí, nejlíp kowe!

XVII.

Komnata Janowa.

Noc — bauře, blýskání a hromobití.

Duchamor (u otewřeného okna stoje).

Na peklo si nebesa tam hrají!
Hle, jak otworem těch černých mraků
Jako ze tlam šklebících se draků
Rudí jazykowé blesku plají!
Hory mraků letí proti sobě —
Blesk z nich srší — jak se zachechtaly
Hlasy hromů při tom potýkání! —
Na západě temný zwonec hromu
Wýjew nowý hříčky té wyzwání;
Boří se tam řady černých domů,
Jichžto krowem, průčelím i boky
Wypukly teď modrých ohňů toky,
Jakby z wýhně řeka síry tekla;
Zpomínka to na můj domow žhawý!
Leč hle! — ha, ha, ha! již blesk ten lhawý,
Jenž tak chlubně mraky roztopil,
Chtěje líčit jakýs pablesk pekla,
Do tmy černé zas se potopil!
A to chlaubně po nebeské báni
Dwau — třech — čtyrech hromů hulákání!

(Prudce oknem řinkne).

Chlapík, původní jenž slyšel hlasy,
Černau žluč jen zdarma sobě kwasí.
A wšak noc to krásná na cestu!
Čas již owšem, bychom opustili

Cnostnau, nadehrobní newěstu!
Nebo kdyby slabau wůli jeho
Hwězda děwy ducha sílícím
Jarým leskem přiodila:
Ztratil bych snad brance swého,
Wůle by se peklu odrodila!

Jan. Duchamor.

Jan.

Bauře w prsau mých a blesky nebe
Nedají mně oka zamhauřiti!

Duchamor.

Dychtiwě již očekáwám tebe;
Šťastnau cestu wěští hromobití!

Jan.

Což pak w této děsné době,
W zuřící wšech žiwlů zlobě,
Na cestu se wydat máme?

Duchamor.

Wždyť jsi před lety, w té jisté známé
Krkonošské době baunřliwější,
Delší cestu, Jene, nastaupil —
Byl jsi, zdá se, tenkrát zmužilejší,
Když jsem tebe w náruč uchopil!

Jan.

Uchopil! ach běda — uchopil!

Duchamor.

Což to mumláš? sprosť se slabostí,
Chceš-li wálčit pro národ a sláwu.

Zde ti dáwám drahocennau šťáwu,
Bysi nabyl jakés lehkosti
K bujné plawbě w oblakowém moři.

Jan (napiw se z láhwice, již mu Duchamor byl podal).

Jak to w audech, jak to w prsau hoří!
Jaká jarost wstupuje mi w žíly —
Jak w mém srdci nowý swět se budí!
Cítím w sobě osten bujné síly,
Jenžto k činům rázným ducha pudí!

Duchamor.

Pokud síla kypí, pospěšme si;
Wystrojím ti dějepisné plesy!
Ejhle, tam se wozík lehký snáší —

Jan.

Wozík lehký? — nerozumím tomu —

Duchamor.

Co nedáwá rozum, čas přináší!
Medle, wyberme se již jen z domu;
Nebo chci tě k hrobům reků wésti,
Jenžto žijí w národní powěsti,
Jichžto jména jako hwězdy swítí
Nade wěčným wěků wlnobití.
Powedu tě přes daleké meze
Wlastí Slowanských, též meze časů —
Do tmy dáwné, z nížto žádných hlasů
W dějepisu wašem neozwe se!

(Rázné udeření hromu).

Slyš! toť wozky našeho jest hlas —
Lehký wůz již k oknu přispěchal.
Bysi powozu se nelekal,
Zamkni oči, drž se mého pasu!

Jan.

Widím černé mračno, hustý dým,
Ty pak powozem to nazýwáš —

Duchamor.

Snad to za nějaký zázrak máš,
Utwořený umem ďábelským — ?
Styď se, Jene, na takowau hříčku
Nezahráwá sobě satanáš!
Jest to přirozená, snadná wěc,
K níž si nalezne sám člowěk klíčku;
Zasednuw si we podobnau klec,
Wyletí též do oblaků říše.
Zahnízdí se wedle mne jen tiše;
(Jan a Duchamor do wozu oblakowého zasedají.)
Brzy zhledneš dáwných wěků náwy!
(Wůz do wýšky se zdwihá).

Jan (s wysosti wolá).

Kam mě neseš?

Duchamor.

Ku západu Sláwy!

Druhé oddělení.

I.

Baltické moře.

Moře hučí, tmawau wlnau bije
Břehy, ježto w šíré rozsáhlosti
Hrobowého písku zpausta kryje,
Meze wod a zemí twořící.
Na západě w záři welebnosti
Kaule sluneční se jiskřící
Tmawomodrých wln již dotéká se,
A teď po weškeré Baltu twáři
Leje nebe žehnající záři,
Jenž co žhaucí políbení plane
Na každé tam wlně rozhaupané;
Balt pak nebi díky hlásat zdá se
W bujném mořských praudů hlaholení
Za poslední slunce políbení. —

Ejhle tam dwa mráčky růžowé
Skwělé, zlatorudé rámě swé
Přes zapadající kauli pnuly,
Jakoby tam lásky angelowé
Slunce swaté wraucně obejmuli,
Prosíce, by ještě wíce
Blahoplodných lesků lilo
Na nebohé země líce,
By ji déle štítem swětla krylo.
Marno! slunce níž se uchýlilo,
Teď se w černých wlnách potopilo.

Slyš — tu zazní powědomý hlas:
„Hle, toť obraz sláwy Slowanů.
Na Baltu jenž za pradáwných dnů
Panowala — tak ji zhltil čas!
Bysi prošel historické školy,
Objewím ti dějů swadlé kwěty,
Jenžto tady před třemi sty lety
Wykwětly jsau na krwawém poli.
Hleď jen w dáli okem pozorným,
Spatříš břeh ten w dáwných wěků kroji.“
Takto Duchamor, jenž s druhem swým
Na pískowém pahorku tam stojí.

Množstwí lodí po zbauřeném Baltu
Jako stádo černých draků skáče;
Nad wlnami siwé mračno letí,
Z něhož wichr děsným hlasem pláče.
Přes stotisíc ostrých Dánských mečů
Mořští draci w útrobách swých kryli,
By je stotisíce Dánských pěstí
Na Slowanská prsa wytasily.
Ejhle, na břehu tam wojsko druhé,
Nesčíslné planinau se míhá,
Zahrnauce pomoří to šíré,
W němžto Dubín, pewný hrad se zdwihá.
Jindřich, kníže Sasikůw, swé žerdy
Před Bodritský slawný Dubín wrazil,
Jindřich, lew ten po krwi prahnaucí,
Četné kmeny Slowanůw jenž zkazil;
Knížata a biskupowé Němců
S pluky swými též se přiwalili,
Aby pod záštitau mocnau kříže
Země Bodritůw si podrobili.
Zdě železné z brnění a štítů
Na ořích se bujných pohybují,

Ze zdí čnějí nesčíslné hroty,
Hrdé prapory se wětrem dují.
Hlas teď zazní, jakby druhé moře
Praudem bauře k moři se walilo —
Němcůw wojsko takto bujným rykem
Loďstwo Dánské nyní pozdrawilo.
Z lodí Dánských též i děsným hlukem
Zazní ohlas Němcůw uwítání,
Wikinkowé meče o štít brausí,
Hotowíce pěstě k potýkání.
A wšak ejhle! od wýchodu letí
Wlnau mořskau siwí sokolowé —
Jsauť to Ránští muži, jichžto síla
Sláwským bratrům ku pomoci plowe.

A tu wlna dme se, bauří,
Zhůru stříká zpaustu pěn.
Na pěnách pak mořští smoci
Bujným skokem pnau se wen.
A wšak Ránští sokolowé
Letí blíž a blíže sem.
Plaší wlny w lewo, w prawo
Ostrým lodí zobákem.

—

Tetislaw hle! wůdce Ránůw,
Na mořském se orlu pne,
Nad nímž plachtu jako peruť
Labutinu wítr dme.
„Leť, můj orle, Sláwský orle,“
Zwolá chrabrý Tetislaw;
„Rozraz měděným swým zobcem
Protiwníků krewných daw.“

—

„Wětrníky zluha pněte,
Sokol nechť se naklonú,
Sůl nechť pije, rázem hromu
O dub Dánský zazwoní!“
A tak mocně Slowané teď
W lodě Dánů wrazili,
Jediným že udeřením
Tři sta draků zkazili.

Acer, wůdce Dánských lodí,
K autěku swůj koráb hnal,
Nebo wůkol hrot Slowanský
Těla četná probodal.
Moře šíré čerwená se,
Ďasi pijí wrahů krew,
Wítězně wšak kolébá se
Na swém orlu Ránský lew.

Jakby Perunowa hněwu
Střela bila hlawy skal,
Tak teď z hradu Dubínského
Zpěwu hlas se rozléhal:
„Zhůru, zhůru k slawné seči,
W prsa wrahům brázdy rejte,
Rázně krwawými meči
Na pawezy zahřímejte!“

A již z Dubínského hradu
Walný hauf se wyhrnul,
W jehož čele statný wítěz
Na bílém se oři pnul.
Takto Swatowit, bůh Ránský,
W krwawau se řítí seč,

Blýskaje swým zlatým štítem
Zdwihá zhůru rázný meč.

Niklot jest to weleslawný,
Bodritčanů chrabrý král,
Od dáwna jenž jako skála
Proti cizím wrahům stál.
A hle! w čele Sláwských sborů
Blýská swatá stanice,
Před níž wrazi uprchají,
K západu se walíce.

A tak na moři i zemi
Rozdrtiwše wrahů daw,
Získali jsau bitwu slawnau,
Niklot zde, tam Tetislaw.

Plamen krbu oswěcuje stěnu
Dřewem barew leskných wykládanau.
Oswěcuje také krásnau ženu,
Po jejížto twáři slze kanau.
Blíže krbu sedíc, prutem lesknýn
Do popele četné tahy píše,
Dopsawši, je čítá tajně, tiše.
„Běda!“ zwolá nyní hlasem tesknýn,
„Nestejno! ach opět neshoduje
S nadějí se číslo wěštby swaté —
Běda! Rugewit nás zawrhuje,
Černoboh mých tahů počet mate!
Snad již wítěze a pána mého,
Poslední štít lidu Bodritského,
Porazily četných wrahů roje —
Snad již zhasla — zhasla hwězda moje!“

A tu žena zhůru k nebi hledne,
Sebau trhnauc, k oknu kročí, bledne —
Nebo na třech místech rudá záře
Na obloze teď se wyskytnula,
Jakby rudým mečem w nebes twáře
Hrůza pekla troje pruhy wtnula. —

Rachot před hradem, a most se kloní,
Kroky mužů, dupot četných koní,
S dupotem se mísí kowů třesk;
Tu a onde kmitne nocí šerau
Pawezy a jasné přílby lesk.
Ejhle, do komnaty rek teď wkročí
W háwu wálky, zření welebného;
Hlučným sborem za králem se berau
Čelní muži lidu Bodritského.
K oknu král se blíže, záři zočí,
Zwolá: „Dubín, Zwěřín, tam Ilowa
Hoří, báně nebes ozářena:
Jest to děsná žhaucí krwe čtena,
Píšíc na obloze pomsty slowa!
Čtěte písmo, bohowé mé wlasti,
Písmo hrůzy, nesčíslných strastí,
Ježto w plamenu jsem wyslal k wám,
Poslední bych chránil sláwy chrám!“

Otewře se opět hradu brána;
A již rytíř w háwu ocelowém
Nesa zwěsty od Sasíkůw pána
Stoje w síni, hlásá hrdým slowem:
„Niklote wěz! Jindřich, Sasůw kníže,
Hrabata a Němců wojwodowé,
Ježto znamení swatého kříže
Do Baltických Sláwů krajin zowe,
Welí, bysi poddal již swé plémě
Sasůw pánu, jemuž celá země

Nad Baltem jest pod ochranu dána
Wůlí hlawy křesťanského swěta.
Po twém panowání nyní weta,
Neboť wěrných nesčíslné woje
Zahrnuly města, hrady twoje;
Prolil jsi již lidské krwe dost —
Wzdej se nyní Němcům na milost!"
„„Na milost, král Niklot wywolal,
Bych se wrahům swého lidu wzdal?
Známa jest mi, hrdý braše,
Podwodná ta milost waše!
Ha, ha, ha! toť Němcůw milost byla,
Jenžto na Panně a u Lukína
Krwí stotisícůw Sláwských těl
Luhy otcůw našich zatopila;
Tím též byla milost waše winna,
Že těch třicet wojewodů
Na ohawném, zrádném hodu
Gero, wzteklý Sasík rozsekal?""
Wyslanec teď bujně wywolal:
„Sláwský národ ruše swazky míru,
Ruše příměří a swatau wíru
Na sebe sám pomstu uwalil!"
„„Uwalil, dí Niklot, na se strasti,
Že jest w neodwislé, skwělé wlasti
W swobodě co šťastný národ žil;
Wy pak pod záminkau wíry swaté
Na nás wrazili jste běsůw zlostí,
Chtíce ohawné swé hltawosti
Wydobyti špíže přebohaté.
Byť i často jako u Dubína
Haufy wrahůw meč náš podrtil;
A wšak nowá wojska wystrojil
Sasík proti nám — neb holubiná
Klidnost Slowanů a jejich země
Wzdělanost a plzeň wábily

Od pradáwna němcůw plémě,
By nás tito štwali, dáwili.
Taktéž Jindřich, lew ten krwawý,
Získal sobě wraha oslawy!““
Sasík zwolá: „Neznaboha slowo
Nemůž kalit jméno wojwodowo,
Jenž se jasně w lesku kříže záři.
Proněwěrče, ty jsi w slunce twáři
Woldemáru králi přisáhal,
Žíti s Dány w swornosti a klidu,
A wšak plenil jsi a rozkotal
Množstwí lodí křesťanského lidu;
Pročež za newěru, podlau lest,
Čeká tebe přísný, blízký trest!“
Niklot trne — mlčí — w pysk se hryže —
Nyní wece k bojowníku kříže:
„„Že jsem plenil, přiznáwám se k tomu:
A wšak zaklínám se bohem hromů,
Že jsem tolik jenom konal w boji,
Co wy w lůně klidu konáwáte,
Paličům když města poddáwáte,
Welíce, by tichém u pokoji
Slowanský lid zhaubně plenili,
Newinnau krew hojně cedili.
Také o křesťanském králi Dánů
Zmínku nedobře jsi učinil;
Připomeniž, brachu, swému pánu,
Že též w době klidu Dán ten děsný
Na Slowany byl se obořil;
Nechť pak zpomene si Jindřich Lew,
Kterak Egil, Wiking běsný
Kouřící se Sláwskau krew,
Krew tu s wínem smíšenau,
Chtěje krotit žízeň swau,
Do swého jest hrdla lil!
Wrazi! což pak obětí jste dosti

Nekáceli běsům ukrutnosti?
Wždyť tam králowé a kněži padli,
Wždyť pak celé pokolení kladly
Meče waše hrůze na oltář —
Horomysl tam, tu Stojněw král,
Na žerdi hle zkrwácená twář
Králowská, a okolo ní stál
Na kopích kruh hlaw, z kterých se lilo
Krwe jezero — a hlaw těch bylo
Sedmdesát, hlaw to slawných reků,
Ježto, že jsau wěrni byli králi,
Němci na ohawná dřewa wkláli!
A wšak není ještě toho dosti —
Ještě já wám, ano já jen zbýwám,
Jenžto neodwislost w prsau skrýwám!
Nuže, staň se, chystám se již k boji;
Powěz hrdým wrahům wůli moji!““

Hledí zawře, na meč udeří
Wyslanec a kráčí ze dweří.
Král pak zwolá, k druhům obrátě se:
„Wěrní milí! užíwejte času,
Zasedněte k weselému kwasu —
Newíme, co příští doba nese.
Krmě sem — sem hojnau medowinu,
Ejhle Niklot zowe na hostinu!“

Nastalo teď slawné stolowání.
Niklot sedě w čele hodowníků,
Wybízí swých wěrných wrstewníků
K jídlu, pití, též i ku zpíwání.
A wšak bujný zpěw se neozýwá,
Pohár jenom tiše koluje —
Oko mnohé k obloze se díwá,
Kdež se záře děsná zjewuje.
Teď i Niklot hlawu we dlaň kloni,

Zapomeneť na pohár i hosti,
Zabere se žalně do tichosti,
Až se jemu slza z oka roní.
A wše utichlo již, ani hluk
Pohárů se wíce neozýwá,
Každý wojín na wůdce se díwá,
Jehož slza jewí celé moře
Nesmírného, smrtícího hoře.

Slyš, tu ozýwá se jemný zwuk;
U krbu tam bledá žena stojí,
Strun se týká na slonowém stroji,
A teď z hlaubí srdce piseň pěje.
Niklot trna, bolně se usměje,
K choti milé wece: „Tetwo drahá,
Často — často píseň twoje blahá
Ducha mého míle okauzlila,
W prsa útěchu a chrabrost lila.
Nuže zpíwej národní skládání,
Rozwesel tak smutné hodowání!“
Nyní Tetwa struny zlaté tkne se,
A již píseň líbě kol se wznese.

Hwězda Lady jasně swítí
Nad Arkonau welebnau,
Děwanu a kupelnici
Swětí Luna záři swau.

Na skále tam děwa krásná
Trhá swaté kwětiny,
Aby jimi ozdobila
Milé Lady swatyni.

Slyš, tu wlna, černá wlna
Pod Arkonau zahučí:

„Darmo trháš — již miláčka
Twého chowám w náručí.“

Díwka k wlně blíž se kloní,
By slyšela děsný hlas,
By spatřila, jak miláček
S wlnau černau slawí kwas.

Kloní se, ach již již letí
Do nesmírné hlubiny —
Bauře sype kwítka Lády
Na wlnu, hrob díwčiny.

„Což nám do kwětu a lásky děwy!
Zwolá Niklot. Jinau, opět jinau!
Nám i kwas teď, hrozný kwas nastáwá.
Zpíwej, Borislawe, rázné zpěwy,
W nichžto žehná dáwných otců́w sláwa
Děti swé, jenž pro ni w bitwách hynau!“
Starý pěwec zlaté struny tkne se,
Zwučný zpěw se takto kolem wznese:

Bratři, rázně na štít zahřímejte,
Chrabrost w prsau, silné mlaty w pěsti,
Morana wám cestu k sláwě klestí,
Wěrné duše bohům spásám wzdejte!

Sláwa těm, jenž pro národ swůj padli,
Radegast je na wěčnosti wítá,
Žiwa do wěnce jim hwězdy wplítá,
Aby jména jejich neuwadly.

Morana jen rauchem tmawým kreje,
Neslawně co w náruč její padne;
Krwawá wšak lípa neuwadne,
Na níž wěrnau slzu národ leje.

Také naši pamět zalíwati
Bude slza wšech budaucích wěků:
Slawná powěst Pomořanských reků
Po wlastech se bude rozléhati.

Byť i nepřátelé běsůw mocí
Zaklínali jméno Sláwských dětí,
Slzy, krew a wzdechy po století
Z hrobu wstanau Jarowita mocí.

Z hrobu wstanau, aby zwěstowaly
Hoře Slowanůw a rekownosti,
Zwěstowali škůdcůw ohawnosti,
Swědectwí by swaté prawdě daly.

Pročež rázně na štít zahřímejte,
Chrabrost w prsau, silné mlaty w pěsti,
Morana wám cestu k sláwě klestí,
Wěrné duše bohům spásám wzdejte!

Dozpíwal a reků zástup celý
W bujném roznícení hřmotně wstal;
Z bitwy Dubínské teď hlasy zněly,
Jakby bauře bila hlawy skal:

Zhůru, zhůru k slawné seči,
Pomstu w prsa wrahům rejte,
Rázně krwawými meči
Na pawezy zahřímejte!

Zahřímal teď na stříbrný štít
Těžkým mlatem král, a zdwihl hlas:
„Sílu w srdce leje Swatowít,
Sláwa strojí na wěčnosti kwas.
Co jest žiwot? — krátký sen,
Tam pak wěčné sláwy den!

Nuže wytaste již wěrní moji
Meče pomsty k poslednímu boji!“ — —

Ticho w komnatě, a leskot bledý
Zwěstuje již kolkol příchod rána —
Za králowským wojem hradu brána
Zawřela se nyní naposledy.

Krow se boří, k nebesům se walí
Hustý kauř a za ním šlehá blesk;
W hradě praskot, rachocení, třesk,
Jakoby tam běsi hodowali.
Pod hradem pak na zeleném chlumu
Ejhle žarowiště zapálené!
Plamen žertwy spolu s kauřem rumu
Wítr k moři Baltickému žene,
Jenž, se k nebi wěžíc, tmawau wlnau
Hřímá píseň dáwnau, hrůzyplnau.

Kolem žarowiště žalné hlasy;
Muži, ženy horké slze roní,
A co po žni pozůstalé klasy
K síré zemi hlawy rmutně kloní.
Hle tam žena w bílém, řásném kroji
S waritem swým jako Prija stojí!
Zlatý skránec w kadeřích se swítí,
Skwostná sponka na prsau se třpytí;
Tetwa jest to, žal jenž poslední
Ze strun chwějících-se wyluzuje.
Do hlaholu struny píseň zní
Temným třesaucím-se slowem,
Jakby umíraly duše síly —
Tak duch lásky neskončené kwílí
Nad naděje usmrcené rowem.

Teď wšak hlas pozdwihne bledá žena,
Wěštkyně ta hrůzau roznícená:

„Moře powstaň, powstaň w bauře jeku,
Zahlahol co wěčná pomsty struna
Píseň o Saských těch wrahů wzteku —
Zwěstuj swětu nesmírné ty žaly,
Ježto wrazi do Slowanstwa lůna
Jazyky a meči swými wťali!
Bauře duch když w rauše hustých prachů
Přes planiny děsným pláčem letí:
Nechť jim srdce lámau hlasy strachu,
Hlasy utrápených Sláwských dětí!
A když Iutroboga jasná zoře
Nebe, zem i moře oswětí:
Nechť je leká zář ta jako moře
Krwe Slowanských těch obětí!
Když pak wichry w lůně černých lesů
O půlnoci hlasy rozeřwau:
Nechť jim hlas ten zní, co smíchy běsů,
Jenž tam duše jejich otců štwau!
Neste, neste Moraně již dary,
Duším mrtwých hojné krmě dejte,
A pak na swé blaženosti žáry
Praudy hojnych slzí lejte;
Lejte slze nad swým wlastním plodem,
Jenžto w bídné podlosti umírá;
Potomek jsa w boji se swým rodem
Wlastní matce srdce swé zawírá! —
Nuže položte již reka mého
Na to lože stlané plamenem,
Aby Swaroh wěkowěčný jeho
Obejmul swým žhaucím ramenem!“

K žarowišti muži přistaupili —
A hle, mrtwolu teď bezhlawau

Nachem skwostným přikrytau
Na požáry položili. —
Tetwa w oheň děsně hleděla,
W oheň strašně k nebi praskající;
Naposledy struna zazněla,
Teď se ozwe slowo stonající:

„Hlawu od těla ti odsekali,
Bysi nemohl tam žalowati
Pomsty bohům, kterak lidští kati
Běsůw drápem srdce twoje rwali.
A wšak já chci žalobu tu wésti,
O bezpráwí, wraždě, podlé lesti
Wyprawowat hlasem prawdy swaté;
Jestli pomsta bohůw nezahoří,
Nuže tenkrát swaté i proklaté
Na wěky se w jednu zpaustu zboří!“

Tetwa takto děsně wywolá,
S warytem swým do plamenů letí —
Žiwel Swaroha hle! nad obětí
Bujným praskotem již plápolá.

A již zmizel obraz hrůzy plný,
Žarowiště, lidstwo, hradu žáry —
Zmizelo wše, Baltické jen wlny
Zachowaly hlas a pohled starý.
Dáwnau píseň hučí Sláwské moře,
Píseň, w nížto podnes ukrýwá se
Starých wěků newyslowné hoře. —

Postawy dwě na pomořském chlumu
Do mlhy se wečerní tam pnau.
„Chceš-li slyšet půwodní tu dumu,“
Praẃí prwní, „jižto wlny řwau

Nad hrobem Slowanských pokolení,
Nakloň ucho, by se zjewilo
Sluchu twému bystré pochopení.
A wšak hm — co nyní wlna zpíwá,
W prsa twá by tak se zarylo,
Žeby srdce stawilo swůj tluk;
Pročež nechme toho — raděj dále,
Milý Jene, spěšme — k jihu, k Sále,
Kam nás wolá opět jiný zwuk!“

II.

Sála.

Teskně šumí tmawá daubrawa;
Stínem dubů Sála wlny leje —
Západních červánků záplawa
Mezi wětwe lesky krwe seje.
Pod dubem, jejž mnohočetné wěky
Odily w háw časůw, šerý mech,
Stojí Jan, tající prsau dech,
Jakby slýchal pláč Rusalek řeky.
Po boku mu Duchamor se pnaucí
Mluwí k němu temnými teď slowy:
„Stojíš nad Slowanských srdcí rowy,
Ježto před století třemi wraucí
Krwe toky tady wycedily.
Patřilť jsem tak často, jak se lila
Krew těch bídných, až i já, jsa ďasem,
Nerad se již do těch kalů topím.
Mně se jednotwárnost zoškliwila;
Pročež za wděk wezmi s pauhým hlasem.
Z kmene Srbůw zpěwce posledního
Zaslechneš teď poslední též píseň —
Wane w ní jakási psotná tíseň,
Leč má do se cosi půwodního!“

Jako ze snů dáwných probuzený
Hlas teď daubrawau se ozýwá,

Jak když písně wěnec přetržený
Po háji swá kwítka rozsíwá.
Z lůna háje, z hor a dolů lkají
Hlasowé, jež wětérky teď blahé
Jako nalezené dítky drahé
Na perutích lehkých kolébají.
A již něžnau kauzedlnau mocí
Líbý hlahol do wěnce se wplítá;
Slyš tu z tiché swatých stínů noci
Tato píseň přemilostně zkwítá:

Národ zpěwům srdce uzawírá,
W jehož ustech cizí hlahol zní;
Proto se již k hrobům odebírá
Sláwský pěwec s písní poslední.

Slowům mým ach! wnuk již nerozumí,
Howořící škůdcůw hlaholem,
Jediného starce hrobní dumy
Kwílí nad nešťastným národem.

Mečem krwawým mých otcůw zwuky
Lítý Sasík krutě zahladil —
Ano srdcí Slowanských i tluky
Praudem řeči swé již zarazil.

Běda, wnuk zapírá půwod z kmene,
Jenž mu žiwot, ráz a sláwu dal,
Aby swědomí swé pobauřené
Lží a šálením ukolébal.

Nebo jakž by na kameně hrobním
W chrámu klečící se pomodlil,
Wěda, rány plamenné že pod ním
Hoří, jež on otci zasadil! —

Wám, o háje, lesy, řeky wěčné,
Swěřuje swau paměť země má,
Neb ji kámen lépe než newděčné
Plémě lidské wěkům dochowá.

Wy pak hory! prawdu zachowáte
Praslowanským půwodem swých jmen:
Jako štíty w boji zahřímáte,
Nad wámi až wyjde sláwy den.

A když bauře lesy porozklátí
S nimi mluwíc hrozným hlaholem:
Rozbauřená dřewa budau řwáti
Kletbu nad odpadlým národem.

Za každého Slowanského muže
Strom wyroste w této krajině,
Za Slowanskau děwu něžná růže
Dýchat bude w Sláwské dolině.

Řeka Sláwská oplakáwat bude
Osud růže němé — krwawé,
A tak po luzích mé wlasti wšude
Příroda rozpláče hlasy swé.

Jako matka klečící na hrobě,
W němžto leží dítko jediné,
Chtíc zahřáti milowané robě
Horkým ustem k chladné zemi lne:

Tak má píseň nad hrobem swé wlasti
Zdroj horaucí lásky otwírá —
Osamělá w lásce, žalu, strasti,
K hrobu kloní se a umírá!

A tak dozpíwawše hlasy žalné,
W tiché dáli opět umírají;
Jenom šumné wlny Sály kalné
Rmutné zwuky na břeh wysílají.
Jan pak s druhem swým se již ubírá
Tam, kde wýchod brány swé otwírá.

III.

Morawa.

Slunce zhaslo — s nebeského kresu
Na perutěch tmawých wečer plowe;
Na wrcholích Pomorawských lesů
Blaudí bledé luny paprskowé.
Wětew k wětwi chwějící se kloní,
Šepce ku měsíci cosi tiše,
Přežalostně, neboť s nebes říše
Na wětwičku luna slzu roní!

Lupének, jenž tichau slzu nese,
Wyprawuje nebes hwězdám jistě,
Kterak tam, kde sosna z rumů pne se,
Na poswátném, praslowanském místě
Sláwa Morawanů půwod wzala,
Kterak trůn a hrady panowníků,
Chrámy, swědky swaté wíry wzniku
Surowost Uralská rozkotala.— —

Jak když pokrow černý rozhrnuje
Umrlec a bledé zdwihá twáře,
Ze stínu tak lesa wystupuje
Wrch, jejž kropí bledá luny záře.
Na pahorek jasný porauchané
Černé zdi se kladau, jako runy
Tmawé, w stříbroskwělé raucho luny
Rukau dáwno zhaslých wěků tkané.

Tam dwa muži stojí w swětle bledém;
Prwní hledí tiše do wysosti,
Druhý dolů zírá, jakby hledem
Proniknaut chtěl matky země kosti.
A teď slowa z ust se jeho lejí,
Zbuzující hrůzu w šírém kruhu;
Wichr skučí po háji a luhu,
Luna se i hwězdy mračnem krejí.

Hle tu stará zeď se rozbořila —
Otworem wyráží záře plawá,
W níž se rakew černá objewila;
Ejhle, z rakwe otewřené hlawa
Bledá, welebná se zhůru wznese —
A již w rauchu Slowanského krále
S korunau a w ruce zlaté hrále
Rek welebný w plawém switu pne se.

„Stíne, slowa Jana teď se chwěla,
Zwěstuj, zdali hwězda sláwy, slasti,
Kteráž nad Morawským trůnem bděla,
Opět wyjde nad Slowanskau wlastí?
Rci, kde Sláwa Slawie se skrýwá,
Kdy se zjewí hwězdy swaté zoře? —“
Jak když půlnoc šepce s wlnau moře
Z úst se Swatopluka hlas wylíwá:

„Hwězdu Sláwy běda! cizozemci
Krwí Sláwskau dáwno zatopili;
Plémě Uralské a drzí Němci,
Co jsem stawěl, w rumy položili;
A wšak ukryly se jiskry swětla
Wěrně do Slowanské drahé krwe,
By, když duch je spojí, tak jak prwé
Hwězda sláwy z nich zas powykwětla.“

Duchamor se w roucho zahaluje,
Do tmy dubů dáwnowěkých kročí;
Když se wětrem plášť mu rozhaluje,
Srší jiskry z jeho děsných očí.
Hlasy lesů, jako bolné žaly
Wplítají se w Janowa teď slowa,
Wzdychajíce tichnau — slyš! teď znowa
Usta Swatopluka zwěstowaly:

„Běda, že jsem hleděl cizí rady,
Než jsem poznal hwězdy swaté síly!
Kdybych hledal ctnosti Sláwské sklady,
Byl bych došel k žádaucímu cíli!“
A již postawa se rozplynula,
Swětlo zhaslo, zhasl měsíc plawý.
Tichá noc w swůj záwoj tmawý
Zem i oblohu již zawinula.

Wše již ticho — jenom háj tam šumí,
Nemohouc po děsné bauři spáti;
Nad swým wlastním hrobem žalné dumy
Pěje Morawa, nebohá máti:
„Spolehejte na wlastní swé síly,
W národě jsau slawných činů sklady,
Nehledejte u cizinců rady,
Wlastní wůle wede k Sláwy cíli!“

IV.

Wisla.

Lehká loď již do půlnoční říše,
Jižto Wisla kalná wlaží tiše,
Plawce naše mořem mraků nese.
„Nad powěstnau zemi wznášíme se,
Duchamor dí, nocí dřímající;
Wešken prostor němý, hluchý, tmawý,
Wyšší moc wšak pauta snímající
Smyslům, w nowém swětle hody slawí;
Nebo wěz, že bytnost mohútnější,
Jejíž půwod hwězda dospělejší,
Hlasy slyší, swětlo spatřuje
Tam, kde wám se tma jen zjewuje.
Mnoho na waší se kauli děje,
Co wám w mlhu hrubost smyslů kreje!
Ejhle kámen s wrchu padající
Četné stopy w drnu měkém bode,
Krůpěj deště w skálu šlehající
Žulu twrdau jazykem swým hlode;
Wěc to přirozená, neb i zrak
Tupý spatří hmotů těchto znak;
A wšak stopy ducha, jenžto mocí
Wládne hýbající prostorem,
Nenalezneš w husté smyslůw noci —!
Nyní snímám tobě s očí pásek —
Nuže pohleď na tu Lechůw zem;
Nastaw ucho, zaslechneš tam hlásek!“

Ejhle nad Wislau noc kolébá se;
Po wlnách i šírém na nebesku
Matky noci záwoj rozkládá se,
Tkaný stříbrem nesčíslných blesků.
Což se zdwihá nad tichau tam řeku,
Jakby báně chrámu osamělá
Z tmawé půdy k hwězdám wěčným čněla?
Mohyla to z dáwných Polsky wěků.

Row to dáwný Wisly na pokraji —
Wlny řeky tesknym šumem sobě
Zwěsty z minulých dob powídají
O rekowné Polky slawném hrobě.
Na mohyle, na tom wrchu tmawém
Míhá teď se bledých jisker swětlo,
Jakby množstwí růží w switu plawém
Na tom černém pahorečku kwětlo.

W záři růžowé se objewila
Bledá panna, skráncem owěnčená,
Řízau zlatoskwaucí přioděná;
Slyš! teď k hwězdám líbé zwuky lila.
Hlasy její znějí od mohyly,
Tichau nocí blahý hlahol plowe,
Jakby lehcí máje wětérkowé
O wzdálené zwonky zawadili.

„Polsko, Polsko! matko bohatýrů,
Jež w twém lůně sláwa poswětila,
Což jsi pro národnost, swatau wíru
Praudy krwe, horkých slz wylila!
Meze twoje wěnec z kostí wraubí,
Jež tam národnost a wíra kladly,
Wěnec děsný a wšak neuwadlý,
Neb tě sláwa s wěčností tak snaubí!“

„Polsko, Polsko! otcůw drahých země,
Dcero skwělá welebené Sláwy;
Ach, proč šlapeš na Slowanské plémě,
Jehož pláč mě budí z tiché náwy?
Na panenskau obět zpomeň sobě,
Kterauž Wanda Sláwské krwi dala;
By ji láska cizí nezpautala,
Zwolila si autočiště w hrobě!"

„Ach což platno slawné panowání,
Welebnost a Jagellonůw štěstí —
Saukmenowců wolnost i wyznání
Wíry drtíš k zemi hrdau pěstí;
Saukmenowcem bude odplaceno,
Čehož bujnost dopauští se nyní;
Běda, běda! potomci newinní
Budau splácet, co teď prowiněno!"

„Až pak někdy winu nemilosti
Odplatiwši, matko má kající,
Poznáš swazek wyšší národností
Srdce Sláwské k sobě pautající;
Až tě k bratrům láska, smilowání
Připojí jak w slasti tak i strasti:
Tenkrát tobě, drahá Polská wlasti,
Wyjde opět slunce panowání!"

Zmizí postawa — utichne hlas,
Nad mohylau bleskot plawý zhas';
Loďka nad tmawau se zdwihla zem,
A již plowe mraků prostorem,
Praudem wětru do jihowé dáli —
Tam, kde pnau se Tater wěčné skály.

V.

Tatry.

Tatranských tam slaupů na temena
Paláce se kladau tmawých mraků —
Wůkol obloha co šerá stěna,
Na niž tu a onde zawěšena
Paweza se štítem černých draků.
Na wýchodě nebe sinawého
Oko spatří lesknaucí se pruhu,
Jakby ostří meče krwawého
Šwihem blesknýni rozetnulo struhu.
Slunce staupíc w struhu krwawau,
Wysílá teď žhaucím otworem
Plawé lesky na zastíněnau,
W mlhách pohrobenau Slávskau zem;
Na hory se kladau růže skwělé,
A již wrchy, tyto zkamenělé
Wlny nesmírného wlnobití,
W záři wýchodní se swítí.

Pod horau tam w přehluboké dáli
Jako páska zelená se krauží
Audolí, jež hwozd a spausta skály
S obau stran otáčí, těsní, auží;
Zde se dělí, tu zas w jedno splýwá,
Až pak w šírowládnau rowinu,
Jako potok w mořskau hladinu,
Struha hluboká se tamto wlíwá.

Na planině což se pohybuje,
Což se k horám spěšně přibližuje
W kotaučích a mlhách hustých prachu?
W mlhách ozýwá se děsný zwuk,
Bědowání, pláč a hlasy strachu.
K audolí přichwátal četný pluk,
Jsauť to starců, žen a děti sbory,
Spěchající k borům pusté hory,
Aby ukryli se w slujích tmawých
Před krutostí nepřátel swých drawých.
Za nimi pak pluky bojowníků
W porauchaném hýbají se šiku,
Jejich štíty krwí skropeny,
Roztesany jejich meče rázné,
Kopí, hrálc polozlomeny,
Strhaná tetiwa, túlce prázdné,
Četné rány, děsné mlčení:
Nešťastné to bitwy znamení!

Hle, tam na planině wyskytne se
Druhé mračno, na peruti bauře
Blíž a blíže sem se nese;
A již z hustých mraků kauře
Nesčíslné hejna jezdců diwých,
Šlehajících bleskem mečů křiwých,
Na sbory, jenž z kruté bitwy zbyli,
Bujným rykem tam se wywalily.
Maďaři to wzhledu potworného,
Holohlawí, krytí zwěře koží,
Deštěm střel a jekem wzteku swého
Hrůzu obličejů děsných množí.
Bojowníci Sláwští teď co skály,
W jichžto čela tepau blesků střely,
Před údolím úzkým pewně stáli,
O krwawau půdu patu přeli.

Na nebi i země na wrcholich
Zhasly wýchodního slunce lesky,
Úpění a ryky, kowů třesky
Odrážejí boky skalin holých,
Jenžto jako swědky této strasti
Z mlhy husté pnau se k swětlu wlasti.

Hlas teď Slowanského wůdce zní:
„Bratří milí, síly poslední
Napínejme k autoku na wrahy,
Bychom děti, ženy, kmen swůj drahý
Před záhubau hroznau obhájili
Aneb pro ně krew swau wycedili!“
Roznícení slowem wojewody
Uwrhnau se na Uralskau luzu
Sláwští muži, meče, mlaty, body
Pnauce, sypau kolem smrt a hrůzu.
O Maďarské lebky strašně zwoně,
Sláwský meč tam wrahy k zemi kácí;
Wojwoda, nechť z četných ran krwácí,
Zatna pěst swau w bujnau hříwu koně,
Jenž se spíná, za sebau jej wleče,
Náčelníka wrahů s koně seče.

Maďaři hle, strašným autokem
Sláwských bojowníků poraženi,
Prchají již nazpět rozplašeni,
Za nimi pak kopí, meče, hrále
W pěstích Slowanských se blýskají —
Letem wichru škůdci prchají,
A již klepot kopyt dál a dále
Wzdaluje se — rozdrobené skály
W hřbet jim hází Sláwská pěst i prak —
Hejno wrahů teď co wosů mrak
Na obzoru wzdáleném se míhne —
Již je žádné oko nedostihne!

Leží tamto w tráwě krwawé
Raněný rek, k wítězné jenž seči
Poslední napínal síly swé.
Wůkol muži, ženy, dítky klečí,
Jedni slzíc, druzí bědujíce
Nad osudem wůdce welebného.
A tu wojín, pozdwihna swé líce
Wzdychne z prsu raněného,
Klade dechy žití swého
Na slowa, co oběť poslední,
Hlas pak jeho takto zní:
„Mojmír padl — Nitra rozbořena —
Wlast swých synů krwí pokropena,
Na bojištích dětí Sláwských kosti
Rozmetané wrahůw ukrutností.
Kosti bílé na té půdě strasti
Buďtež ctěny, písmo skládající,
Písmo hrozné, do nebeské wlasti
O pomstu nad wrahy wolající!
A ty milé pozůstalé plémě,
W lůno wěrných hor se ubírej,
Tam, za wěčné štíty Sláwské země
Wíru w matku Sláwu ukrýwej!
Národe můj, w sirobě budaucí
Na oběť swých předků pamatuj,
Jako wojín, rány swé horaucí
Wlnau dějů slawných uchlazuj.“

Rek to zwolá — zdwihna k nebi zraky
Klesne na štít krwí skropený,
Nad ním roztrhly se nebes mraky,
Slunce leje naň swé plameny —
Kolem pak se žalu hlas rozlíhá,
Neb se otec s lidem osiřelým
Laučí, naposledy ruku zdwihá,
Ukazuje k horám oswíceným,

Mluwě: „Tam kolébka, trůn i hrob —
Tam se kryje símě blahých dob
Národního znowunarození —
Jenom wíru — wěrnost — sjednocení!“ — —

Slunce zašlo — nad lesy a skály
Se již noční stíny rozložily;
Slowané pak w sewerní se dáli
Po horách a lesích roztrausili.
Na bojiště hrozné s modré říše
Hledí jenom bledá luna tiše,
Hledí tamto na mohylu černau,
Jižto wůdci swému rukau wěrnau
K nebi wysílajíce swé žaly,
Sláwští wojínowé nasypali.

Obraz zmizel z dáwných časů Sláwy,
Jenom luna posud lesky wěrné
Leje na wrchol pradáwné náwy,
Na níž pnau se postawy dwě černé.
A již obě w mraku sinawém
Zdwihají se nad Tatranskau zem. —
Slyš tu hlahol: „Kam mě neseš teď?“
K Sláwy wýchodu! zní odpowěd.

VI.

Balkán.

Balkán welikán swé mocné rámě
Po Ilyrských wlastích roztahuje,
Balkán, jenž co otec děti milé,
K srdci swému země přiwinuje;
Jako hradby wěkům wzdorující
Pnau se do oblaků jeho boky,
Wysílajíce tam ku dolinám
Dary lásky, hučící potoky.
Potoky, jenž luhy owlažují,
Na nichž statný, Sláwský lid obýwá,
Jenž tam chyše tiché w stínu háje,
Tu zas w sadech wonných růží skrýwá.
Slawná země, kterauž oko orla
S cimbuří Balkána obdiwuje,
Kde se w dáli na wýchod i západ
Zrcadlo dwau moří wyskytuje.
K zrcadlům těm od pradáwných wěků
Ukazují ramena Balkána;
Lesy jeho šumí: Ejhle lemy
Říše Ilyrského welikána! —

Na nejwyšším Sláwské hory čele
Kutenský náš s průwodcem swým stojí;
Oko jeho pohledem se kojí
Diwokrásné krajiny rozlehlé,
Jenž od paty nebetýčné skály
Wybíhá až k mlhám modré dáli.

„Raduji se, Jene, z této krásy!“
Duchamor teď šeptem mluwit jme se.
„Wěz to, že i mne do končin těchto
Blahé tušení jakési nese;
Nebo půlměsíc, jenž na wýchodě
Nyní bledým odleskem se míhá,
Od pradáwna příznіwec mé říše
Nad krajinau Balkánskau se zdwihá.
Daufám, že mi hwězda milowaná
Mnoho blahých chwílek ještě zrodí,
Jelikožto oswěcuje zákon,
Jenž mi hojnau hrůzy kořist plodí. —
Pohleď, Jene, na šíré tam pole,
Nad nímž mrak co wraný hawran letí;
Nedáwno tam srpec půlměsíce
Požal walný počet Sláwských dětí.
Leč bys lépe wše to poznal wdole,
Sestaupíme na Kosowo pole!“

Na Kosowě ze zelené půdy
Tři kameny bílé wystupují,
Podle nichž tři bílé holubice
Seděly tam tiše na trawičce.
Nejsau holubice co sníh padlý,
Pod hrdlem se červenají mrwy;
Nejsau kameny co labuť bílé,
Růžowau jsauť pokropeny krwí.

O třech kamenech tam na Kosowu
Wnukům swým teď starý zpěwec zpíwá,
Jenž co jinoch wlast swau mečem hájil,
Teď pak slowem srdce ji dobýwá.
Kolem něho na zeleném drnu
Sbor se wnuků kwětaucích prostírá;
O třetí tam kámen podepřen jsa,
Starec nyní píseň swau zawírá:

„Wšickni padli jsau zde na Kosowu,
Mezi nimi Lazar slawný kníže,
Bojující pro národ a sláwu,
Bojující pro welebnost kříže.
A tu Murad, hrdý wládce Turkůw,
U prostřed swých wezírů tam stoje
Hledí okem hrozně uzarděným
Na krwawau kořist swého boje,
Hledí na mrtwoly bohatýrů
Banowičů, dewět Jugewičů,
U těla jenž cára Lazarowa
Krwáceli pro národ a wíru.
Ejhle, tu se z kupy mrtwol zdwihne
Miloš Kobilič, a nechť mu tokem
Z ran se walí krew, již smělým krokem
K Muratowi kroznému se blíží,
Na zem klesna, před ním hlawu sníží,
Poníží, by wstal co mstitel wlasti;
Nebo z pasu dobyw ostrau dýku,
Muratowi, wlasti protiwníku,
Na dráhná jenž léta Srbsko zkazil,
Dýku ostrau do srdce jest wrazil.
Obnažiw pak ostří swého meče,
Kolem bašata, wezíry seče,
Dawem Turků na meči smrt nese;
Dwakrát raněn, dwakrát pozdwíhne se
Tam, kde kameny dwa ukazují —
Na třetí až ránu busikána
Slawný Miloš skloní k zemi líce,
By je k swětlu nepozdwihl wíce!
Tento kámen skropil krwí drahau,
Kámen, jejžto wraucně teď objímám,
Políbením wděčné lásky líbám!“

Kolem ticho — dwa teď pobratřenci
Prawice swé silné sobě dali,

Lewau rukau šawlemi pak swými
Z beder wisícími zařechtali.
K pobratřencům pak dwě posestryně,
Jak dwě růže k sosnám pohleduuly,
Pohlednuwše, k zemi klopí oči,
W nichž se slze jasně zablesknuly;
Neb na zejtří, dříw než slunce wstane,
Opustiwše růže milowané
Jinochowé do boje potáhnau,
Do boje se slawným Srbským cárem.

Teď dí starec, pozdwihna swé líce:
„Tak to bylo, nyní se zpomíná —
Neporodí naše Srbská země
Takowého bohatýra wíce!
Nechť i tělo Miloš - Kobiliče
Na šawlích jsau Turci roznosili,
Jeho jméno Srbowé na wěky
Do swých wěrných prsau pohrobili;
Tam on každodenně z mrtwých wstáwá,
Probuzen jsa díků sláwozpěwem —
Miloš - Kobiliči wěčná sláwa! —
O wy drahé zwěsty bohatýrské,
W jichžto lůno wlast swé děje klade,
Poklad ten i wnukům dochowejte,
Kořist sláwy křídly swými krejte!
A wy zpěwy Slowanské mé wlasti
Upomínky drahé, welebené,
Wy jste lístky růže, dechem wětrů
Po luzích a hájích roznešené.
Slowan, znamenaje lístek milý,
S nímžto wítr aneb wlna hraje,
Usměje se aneb slzu roní
Na býwalau růži zpomínaje. —
Nasypejte po šíré již wlasti
Milé děwy, jinoši i muži

Hojnau kořist krwawých těch růží,
Aby kauzlem jejich zotawena
Pozdwihla se síla bohatýrů,
Jenžby jako Miloš nasadili
Krew a žiwot pro národ a wíru!“

Přestal mluwit pěwec dějů slawných;
Hle, teď k němu žena přistaupila
Synka swého, malé nemluwňátko,
W náruč starečkowi položila:
„Žehnej mu, ty pěwče dějů slawných!
Promluwí teď matka wraucím slowem;
Synowé dwa padli w krutém boji,
Třetího též wzdáwám wlasti swojí;
Žehnej mu, by we budaucí době
Bojuje pro wlast a wíru swatau,
Získal sláwu, získal píseň sobě!“
Šediwec pak děcko w náruč wezme,
Nemluwí a místo požehnání
Slza z očí starých jemu kane
Na růžowé dítka pousmání. —

W stínu dubu Kutenský se kryl;
Teď, když starec děcko políbil,
Zachwěl se a hlasem pohnutým
K druhu swému takto promluwil:
„Národ tento, plný skwělých ctností
W strastích času nezahyne —
Otewře si blesknym mečem činů
Bránu welké budaucnosti;
Jemu palma příští sláwy kyne!“

„Přec se wyznám, Duchamor teď prawí,
Že mě jakés' blahé tušení
W krajích těchto znamenitě bawí.
Ha ha! totě práwě pohled slawný;

Lid tak bohabojný, statný, šwarný;
Šlechetné wšak jeho snažení
Nepřekazí blesk jen půlměsíce,
Nýbrž zář i toho znamení,
Měsíci jenž příčí se nejwíce.
Tenkrát we mně peklo slawně plesá,
Nepřítel když w srdce wlastní tesá!“

VII.

Moskwa.

Wraný hawran, pták prorocký
Nad tmawým tam mrakem pluje,
Nad mrakem, jenž z rudých blesků
Do oblohy wystupuje.
Zakrákorá pták prorocký
Do mraku a rudé záře:
„Zakrej, zakrej, matko Moskwo,
Rauchem žalu swoje twáře!
Od Kamenky řeky letím,
Letím od krwawé wody,
Kdež jsem spatřil Ruská těla,
Klána Tatarskými body.
Srpy nepřátel tam hlawy
Dobrých mladců zhusta stlaly,
Mladců, jenžto srdcem wěrným
Wojům hrozným wzdorowali.
Na zmar car ten bohatýrský
O přílbice wrahůw zwonil,
Na sta škůdcůw ocelem swým
Darmo do trawiny sklonil;
Běda, slawný Wasilijewič,
Welebený car twůj bílý,
U zajetí na Kasaně
Nad osudem wlasti kwílí;
Kwílí, aniž krew utírá,

Jižto rány wyplakaly,
Aniž bolest ruky cítí,
Z níž mu prsty odsekali —
Zakrej, zakrej, matko Moskwo,
Rauchem žalu swoje twáře!“
Pták prorocký zakrákoral
Do mraku a rudé záře.

Osamělá holubice
Nyní mrakem tmawým letí,
Křídélkama třepetajíc
Hledá stopy milých dětí,
Dětí milých, rozmetaných
Na wše strany wichru wztekem,
Swoláwajíc rozeňátka
Přežalostným slabým jekem.

„Aj, což pak se w smutku raucho
Matka Moskwa zahalila?
Snad že bauře prapor blesků
Nad Moskwau jest wywěsila?“
Tak se cizí hawran táže;
Tu zapláče holubice:
„Nejsau prapory to blesků,
A wšak žalost rmautí líce
Moskwy, matky osiřelé.
Dýka to jest ohňů drawých,
Do černých jenž dýmů bode,
Plamen pak, ten bujný plamen,
Jazykem swým Moskwu hlode.
Plamen sypali do lůna
Moskwy wrazi ti prokletí,
Rozbodawše, rozsekawše
Na tisíce Ruských dětí.
Jestli praudy dětské krwe
Zápal matky neudusí,

Tenkrát běda! Moskwa slawná
Popelem již lehnaut musí!"

Plakala tak holubice
A již dále mračnem letí,
Křídelkama třepetajíc
Hledá stopy milých dětí. —

Což to hlučí? — což se země boří?
Opět — opět zahřímá to temně,
Jakby swíjela se w hrozném hoři
W srdce udeřená Ruská země;
Kreml swatý koruny swé kloní,
Zwony w rozhaupaných wěžích zwoní,
Praskot ohňů, lidstwa bědowání
Wyprowází země kolotání.

S pahorku, jenž tamto wystupuje,
Mužowé dwa hledí do těch rumů;
Starší z nich teď k zemi ukazuje,
Zwolá: „Slyš teď matky země dumu,
Kterauž hluchým tworům hlásat jme se
Hrozným, lidstwu nerozumným tlukem;
K sluchu našemu wšak wítr nese
Howor jeji zřetelným již zwukem!"

Opět zazní děsné rachocení —
Zwuk to wlnobití podzemského;
Na wlnách pak strašliwého znění
Plowau hlasy stesku žalostného:

Což jsi se tak hojně, krwi drahá,
Do útroby matky země lila,
Že jsi matku zemi z tichých spánků
Horkým praudem swým již probudila?

Krwe praud a s ním též toky slzí,
Slzí žhaucích lidu newinného
U matičky srdce hledaly jsau
Ulewení žalu nesmírného.

Nebo wšecka země pokolení,
Pro něž srdce Ruské krwácelo,
Na nešťastný Slowanský ten národ
Krutau newděčností zanewřelo.

Wzdorowaltě Mongolskému wzteku
Ruský národ téměř tři sta roků,
Jako hráze rwaná bez přestání
Wlnau rozbauřenau mořských toků.

Sláwská prsa byly žiwé štíty,
Hájící Ewropy skwělé stany,
Na něž, aby klidně západ dřímal,
Nesčíslné pršely jsau rány.

Běda, západ na hráz porauchanau,
Na štít rozbrázděný s smíchem drzím
Ukazuje, sám se welebící,
Rauháwá se obranců swých slzím.

Nežel te již národowé sláwy,
Jenž co štíty Ewropu jste kryli,
Neb wás k nowým, weleslawným bojům
Rány třech století otužily.

W netečnost když klesnau utrhači,
Po sobě wy pamět zanecháte;
Jim když o činech se bude sníti,
Tu wy slawné skutky wykonáte!

Z útroby swé země Ruská
Bolestné tak lila hlasy;
Zawzdechnauc pak ještě jednau
Utichla na dlauhé časy.

Jan.

Proč mi objewuješ, děsný brachu,
Hrozné obrazy jen neustále?
Nechci s tebau broditi se dále
W moři Sláwské krwe, slzí, strachu.
Weškerau Slowanských krajů dálí,
Z Českých hwozdů, z Baltu, Sály,
Z Welehradu, Tater, od Kosowa,
Jedna odpowěd zní na otázky
Moje, zwučící w ta rmutná slowa:
Nenalezl saucitu a lásky
Kmen Slowanský u národů swěta —
W šírém poli lípa osamělá,
Na niž bauř swých blesků střely metá,
Stojí Slawie! — tak zněla
Odpowěd, již nejtajnější struna
Přírody mi zde též k sluchu nese,
Struna, kteráž z hor Balkanských lůna
Až k Arkoně Baltem rwané pne se! —
Hledal jsem w Slowanské národnosti
Síme sláwoskwělé budaucnosti,
Chtěl jsem dospět k žiwota poznání:
Ty pak líčíš smrt a umírání!

Duchamor.

Smrt kdo nezná, nemůž wěčně žíti!
Z hrobu tmawého též národ wstane
K swětlu wítěznému, k žiwobytí.
Čerwíček, když blahé jaro wane,

Když mu slunce pokrow jeho swětí,
Co motýlek z rakwe k slunci letí.
Probuď swětlo, tím též jarní hody
Zbudíš, hody nebem oswěcené;
Led a bujný praud, toť obě wody —
Slunce jen — a led se zhůru pne!
Než — co tlachám! odpusť, druhu milý,
Mám též někdy slabau dobu swau,
Kdež mě myšlénky z onoho kruhu,
W němž jsem horowáwal, owanau.
Teď pak, chceš-li, na cestu se dáme,
Před sebau wždyť mnoho ještě máme!

Jan.

Líčení twé, jednotwárnost holá;
We wšem, co twé kauzlo objewuje,
Strast a žalost se jen opakuje;
Mne wšak srdce nazpět do Čech wolá!

Duchamor (stranau).

Srdce wolá? o to nechci státi;
Musím již mu opět jinau hráti.
(k Janowi)
Nazpět do Čech? ha, ha, marné děcko!
Hnusí se ti oprawdowě wšecko,
Což přetrwá jednu noc a den?
Jako každý spánek nowý sen
S sebau nese, tak ty bez přestání
Žádáš nowé smyslu zahráwání,
Hříčkau takowau chtě získat sobě
Slawnau jména powěst w příští době.
Ano, wraťme se již, lépe hráti
W díwky objetí s kadeří zlatau,
Nežli wůlí, ohněm mužným zňatau
O budaucích wěků sláwu dbáti!

Jan.

Což mi pošlo z přepínání twého?
Slibowals mi mnoho wyplniti,
Símě sláwy pokolení mého
Chtěl jsi, brachu, kdesi objewiti;
A wšak kořist, s níž se wracím k wlasti,
Jest jen obraz bíd a dáwných strastí.

Duchamor.

Ty chceš léčit, lékařičku milý,
A wšak rány nechceš ohlédati;
Chtě, by polomrtwí opět žili,
Bojíš se jim w twář se podíwati.

Jan.

Dost jsem hleděl do té choré twáře;
Než —

Duchamor.

Že nezhledl jsi, maudrý pane,
Na jazyku chorých též i psané
Léky, protož mistra máš za lháře.
Zdaž pak celý žiwot nemocného,
Počátek i tísní jeho znáš?
Zdali o wznik lidu Slowanského,
O půwod té kletby jeho dbáš?

Jan.

Osidla jsi léčil zwědawosti,
Zaweda mě do wzdálených krajů;
Nuže, widěl jsem již klamů dosti —
Wím, že na hru slepau s tebau hraju.

Duchamor.

Lépe arci tamto w České zemi
S lidským žiwotem si w bitwách hráti,

Lidi smrtit blesku pochodněmi,
Nežli swětem po prawdě se hnáti.

Jan.

Nuže, kdež pak tato prawda wězí?

Duchamor.

Nikde — wšudy — bludůw na pomezí!
Kdo se dlauho s rozumem swým radí,
Kde má hledat prawdy ratolest,
Najde ledajakau muchomůrku;
Jiný, neopustiw swau komůrku,
Lehce o ní bezděky zawadí;
Ty pak zawadil jsi we propasti
O mne, posla prawdy z tmawé wlasti,
Protož sebe též i prawdu známe;
Teď jen pro swau zwláštní zábawu
Národů Slowanských oslawu
Po wšech swěta končinách hledáme.
Škoda jen, že práwě této chwíle,
Stoje u bažení swého cíle,
Tratíš chuti k dalším wýprawám —
Také mně chuť přešla; wrtkawost
Odpadlých jest duchů dáwná cnost —
Pročež spěchejme již, druhu milý,
Bychom nowau zwěř si ulowili.

Jan (zamyšlen).

Wrtkawost — odpadlých duchůw cnost —
(odhodlaně)
Nuže powěz, w kterém kautě země
Wzalo půwod Sláwských otcůw plémě?

Duchamor.

W Indii, tam kde se pepře rodí,
Národ Budhinůw měl dáwná sídla,

Na Rusi pak zrobil sobě bydla.
Přepodiwnau cestau osud wodí
Národy; neb část těch Budhinů,
Budínů neb Wodínů —
Podiw se pak té mé učenosti! —
K západu a seweru jest zašla,
Kdežto nowau wlast i jméno našla.
A wšak o suché té wěci dosti!
Příteli, mně dobrá napadá:
Ode břehu Rýna, jak se zdá,
Hlahol trub a kotlů w sluch mi hučí;
Jest to obyčejné dworné zwání
K panské kratochwíli, ku sedání.

Jan.

W Indii se símě sláwy pučí,
Kolébka tam tedy předků mých —

Duchamor.

Do Wlaských též nahlídneme luhů,
Tam, kde powěst skutků nádherných
Medicejským klene sláwy duhu.

Jan.

Já pak, co jsem počal, dokonám:
Znát chci Slowanůw pradáwné wlasti;
Tam se odeberme — nechť již znám
Odboje, i pohromy a strasti,
Praotce jenž z wlasti wypudily,
Přes hory je hnawše, řeky, plesa
Až pak w lůně sewerního lesa
Tito nowau wlast si wydobyli!

Duchamor.

Hm — tak přece chceš se odhodlati
Na wzdálené původní badání?

Jáť se nebudu dél zpěčowati;
Wywedu tě na nejwyšší báni
Dějů praslowanské národnosti,
Bysi spatřil, co ti známo není,
Bysi nabyl nowých přeswědčení
O národní prawdě welebnosti —
(do sebe)
Že si lámeš zuby twrdau kostí!

VIII.

Ganges a Hymelaja.

Stíny chrámu Dewypryje
Líbají tam zátok swatý,
Kde se s welebenau wlnau
Snaubí bujný Błaghiraty.
K jihu prawoda poswátná
Do milostných luhů spěje,
Na něž Žiwa wěků-wěčná
Nejskwostnější dary leje,
Dary wůně, dary zwuků,
Dary barew jasných, bodrých.
Slunce, oko Parabráma,
Zírá do wln tmawomodrých.
Jako ženich zraky wraucí
Ztápí w díwky slzu žhaucí.

Na Prawody řeky kraji
Pnau se pahorky a hory,
Z nichžto jako slaupy chrámu
Čnějí palmy, sikamory;
Amra, strom milosti, wzdechy
Lásky wonným kwětem dýše;
Baniana pak swé wětwe
K zemi kypré kloní tiše,
By se tamo zakotwily,
Nowých dítek hojné wětwe,

Nowé háje rozplodily.
Maddawa co choti něžná
Strom milosti objímajíc,
Pne se zhůru, milce swého
Rtoma kwětůw ulíbajíc. —
Ticho po zemi a wodě;
Jen strom amry listy swými
Jako prstmi, líbanými
Milostného máje dechem,
Kýwá, chtěje šeptat háji
Pozwěst o poswátném ráji.

Z kalichu maddawy modré
Zlaté ptáče nyní letí,
Jasným hlasem prowoláwá:
Wedro mine, chlad nastáwá!
A již na lupeně palmy
Zelený se papuch haupá,
Wolawka již stříbroskwělá
W chladící se wlně kaupá —
W hladině pak zrcadlí se
Swatý lotus w bílém kwětu,
K němuž se co žiwé kwítko
Zlatý motýl kloní w letu;
A tam jasném na nebesku
Odín peřím dúhy lesku,
Rajský letawec w swé kráse
Nad Gangesem kolebá se.

Hle, teď owěnčené děwy
K wlnám swatým přistaupily.
Na břeh klekly a swé wěnce
Žhaucí slzau pokropily;
Pokropiwše, celowaly,
A pak loďky z wonných kwětů
Wlnám swatým wěnowaly.

Na Gangesa poli modrém
Nowé jaro kwésti zdá se,
Nebo celé řeky raucho
Skwí se w pestrých kwětů kráse;
Po hladině wody jasné
Díwky libý zpěw teď lily,
Jakby duchowé powětří
Z rajských hlasů wěnce wili:

Wlny swaté, wlny blahé,
S darem našim k dáli plujte,
Jinochy tam milé, drahé
Dechem kwětu pozdrawujte.

S nocí sedmý den se snaubí,
Co nás milci opustili,
Co je wyzwal hlahol trauby,
Aby pro wlast krew swau lili.

Opět luna wyluzuje
Wůni z kwětů bledau září,
Ach, i slze probuzuje
W děwy liliowé twáři.

Wlny swaté, wlny blahé,
S darem lásky k dáli plujte,
Jinochy tam milé, drahé
Pláčem lásky pozdrawujte.

Tam na skále, jenž swé čelo
Zdwihá nad wrcholy háje,
Oheň swatý rozswícený,
Parabrámu k nebi plaje.
Kolem žertwy w raušc bílém
Klečí sbory šedých kmetů,

Zwukem temným hlásajících
Prosby k buditeli swětů:

Ohni sláwa, wodám sláwa,
Sláwa wěčná Parabrámu,
Jehož Umem žiwot wstáwá
Z lůna Swarhy swěta chrámu.
Parabrámo, swětla zdroji,
Pomiluj
Národ swůj,
Posilniž jej w tuhém boji.

Budho, swětů buditeli,
Žitíwrátce wěkowěčný,
Popřej, aby nepříteli
Odolal twůj národ wděčný.
Žitíwrátce, síly zdroji,
Pomiluj
Národ swůj,
Budhinůw kmen posilň w boji!

Agnimat, kněz welebený,
Teď se zdwihna k jihu zírá,
Kde se Budhinská ta země
W rajské milosti otwírá.
„Ejhle, zwolá, na luhách tam
Ze wšech chyší se to kaří!
Což tam z jasna blesk udeřil,
Neb tam hejno běsů bouří?
Běda, dawy wzteklých běsů
Přihnawše se smrtným bleskem,
Na žen, kmetů, díwek sbory
Wrazily jsau děsným třeskem.
Kdež ach dlíte, mladíkowé,
Kde jste Budhy bojowníci —

Spějte, spějte ku pomoci,
Dříwe nežli protiwníci
Uwrhnau to drahé plémě
Do bezedné, hrozné noci!“

Neslyší ach, bojowníci
Duší milených wolání,
Do posledního jsau klesli
W hrozném s wrahy bojowání.
Nezbylo ni jediného,
Jenžby nesl hroznau zpráwu,
O nešťastném potýkání
O příjezdu děsných dawů
Ku swatému Budhy stanu!

A tu bylo porubání,
Bolné stesky, ryky, lkání —
Ku seweru z otcůw země
Prchá w newyslowném hoři
Budhinůw nešťastné plémě.

Hwězda ranní zbudila červánky
Září swau, by zemi ozdobily,
Na skráně by obrů Hymelajských
Jasnau růži jitra položily.
A již nesčíslné horstwa báně
Kwapný wýblesk rudau září kropí,
Wýspy ohromné již Hymelaji
W praudu lesků růžowých se topí,
Nad wlnami moře kamenného
Pnau se štíty welebně se rdící,
W jichžto lůně sněhy míhají se
Labutě co tiše dřímající.
Mezi nimi ledowá tam báně
Zhůru pne se jako socha bílá,

Zakrýwajíc slunce, oko swěta.
Jenž swé záře kolem rozesílá.
Teď pak lem se zdwihající růže
Nad wrcholem hory zakmitne se,
Wýš a wýše plane, a již slawně
Nad horu se zlaté slunce wznese.
Wšude jasno — jenom w klauzách wlhkých,
W brázdách četných štítů Hymelaji,
Šeré mlhy, duchowé to z hrobu,
Chwějící-se zhůru plápolají.
Za wlnami ejhle wystupují
Do té říše swětla nebeského
Zástupowé zemdleného lidstwa,
Ostatky to kmene Budhinského.

A již na rozsáhlé hornatině
Kmeti, ženy s nemluwňátky swými
Umdleni se kolem rozložili,
Hledíce tam zraky slzawými
Do wlasti, již nawždy opustili.
Ach, ta wlast tam w modré dalekosti
Mlhawým se rauchem přiodíwá,
Jako wdowa, matka osiřelá,
W záwoj slzawý swau twář ukrýwá.
Wšude ticho — jenom w černé klauze
Mladý Ganges jarau wlnau bauří,
Z něhož dýmu slaup co z obětnice
Parabrámy k wýsosti se kraužı́.
A tu zwolá Agnimet welebný:
„Běda, stáří zrak můj zakalilo —
Marně namáhá se oko moje,
Naposled by domow pozdrawilo!
Rcete, dítky, zdali odlesk luhů,
Ježto wlny swaté owlažují,
W rozsáhlé se modrající dáli
Mladému se zraku objewují?“

A tu kolem bolně to zalkalo:
„Hustá mlha wlasti naše kryje,
Jakby nebe nad nimi plakalo!“
Klekají teď weškeré ty sbory
Kmetů, díwek, žen a pacholátek;
Ruce k wlasti drahé wztahujíce,
Kropí slzau utrápené líce.
„O ty milowaná matko wlasti,
Odhrň rauško se slzící twáře,
Bychom odlesk poslední twé záře
Do prahnaucí duše wssali,
Na wěky jej w srdci pochowali!“

Ejhle, nyní mlhy raucho šeré
Nad wzdáleným krajem roztrhne se,
Nad wlastí jak chrámu opona teď
Mlha tmawá zhůru wyhrne se.
Jakby obraz ztraceného ráje
Mraků otworem tam k zemi zíral,
Tak se w pestrých barew něžném lesku
Kraj ten blahý pautníkům otwíral.
Pstrau se luhy sluncem pozlacené,
Po nich háje, smaragdy to skwělé,
Nad nimi co zawěšené perle
Rdí se báně bohům zaswěcené.
Jasný Ganges, zrcadlo červánků,
Líbaje zem usty růžowými
Dále plyne, nawrátiw se opět
Objímá ji wraucně lokty swými.

„Tebe ztratit, tebe nezřít wíce!“
Zwolá kněz teď, zakrýwaje líce.
„Parabráno, což jsme prowinili,
Poslední že naděje nám swadly,
Že nám zhasla blahost, wlast i sláwa?
Národa že hajitelé padli,

Bojujíce pro welebnost práwa —
Wždyť jsme wšickni twory Parabrámy,
Láskau spojení jsme pobratřenci,
Ne wšak sluhowé té zpupné pýchy,
Ježto na šíj bratrůw stawí chrámy.
Byť i ďasowé nás z wlasti hnali,
Wolnost swatau jsme přec zachowali!
Wěčný Budha, buditel wšech tworů,
Jenž se wšehomírem objewuje
Těm, jenž wěrně jeho zákon hájí,
Nowau wlast a sláwu obětuje.
Nežalujte, milowané dítky!
Zapalte již obět buditeli,
By wám darowal wlast nowau, milau,
Kdežby jemu hlasy sláwy zněly.
Tam nechť blahé wètry owanau wás,
S nimiž lilie swé dechy snaubí,
Tam kde jasná jezera se lesknau,
Kolem nichžto amra klene laubí;
Na wlnách nechť w líbých barew kráse
Též i lotus swatý kolébá se!
Beřte se již, dítky, w nowé kraje,
Kdežto k slawným, wèkowěčným dèjům
Mysl wašich potomků dozraje.
Buďte sjednocení — wèrní — swoji —
W pokoji co tiché holubice,
Jak orlowé Hymelajští w boji! —
Někdy snad přec Budhinské to plémě,
Když uplyne mnoho, mnoho wěků,
S mečem wítězným se opět wrátí
Do ztracené praotců swých země.
Wlna času, ježto bauří hnána
Spěla ku sewеru wzdálenému,
Opět někdy pomstau rozeřwána
Přiwalí se nazpět k loži swému!“

Plápolá již oběť ku nebesům;
Hojná kadidla a wonné dary
Ambry klade třesaucí se rukau
Zbožný starec swaté na požáry.
Agnimet teď oko swé horaucí
Zdwihne k nebes ozářené báni —
Lidstwo w citech bolestných tonaucí
Klečí po rozsáhlé hory stráni;
W ticho teskné kolem panující
Z hlubiny jen swatý Ganges pláče,
Jakby přežalostně orodowal
Za pautníky s wlastí se laučící.

Teď hle! Agnimet, kněz bohům milý,
Kročí na kraj dolu hlubokého,
Jehož dnem se Ganges bujně žene
K luhům kwětným kraje Budhinského.
Nad lidem teď ruce žehnající
Wztáhne kněz, poswátným citem jatý:
„Národe můj, zwolá, tobě žehnám,
Budeš šťastným, dokud wěčný zákon
Budhy wěrně budeš welebiti,
Hájit wolnost swau, sám sebe ctíti,
Dokud nepřipustíš, aby zloba
Soběcká twé audy zprznila,
W lůně twém by pýcha zpupná
Otroctwí a podlost zplodila —
Sláwa kwěte na půdě i cizí!
Mne wšak wolá hlasem wlasti drahé
Ganges swatý do náruče blahé —
Konec pauti starce, wlast kde mizí!“

Zaplápolá plamen obětnice
Wýš a wýše do oblohy ranní —
Děsným sikotem teď kwapně zhasne,
Jako zatknut děsnau bauře dlaní.

Hustý dým jen z požárů se walí,
Tmawým mrakem širý okres kalí.

Když pak opět ranních wětrů dechy
Slaupy hustých dýmů zahnaly,
Zástupy tu lidu weškerého
Kněze swého marně hledaly.
Hledaly jej, hořce bědujíce,
Agnimeta nebylo tu wíce;
A wšak wlny řeky zaplesaly,
Jakby drahý poklad pochowaly.

Zmizelť obraz dáwno zašlé doby,
Děj ten mořem času zatopený,
A wšak nad tisíci wěků hroby
Wládne příroda jen bez proměny.
Štíty wěčných ledů Hymelaji
Pnau se do nebeské modré báně,
Jak před wěky zlaté mráčky hrají
Kolem hory labuťowé skráně;
Tím též hlasem mladý Ganges kwílí
Zhůru z lůna tmawé rozsedliny,
Jako w oné dáwných wěků chwíli,
Na kraji když tétéž prohlubiny,
Tam kde černá wypíná se skála,
Poslední Budhinůw oběť plála.

Jan a Duchamor se blíže skály
Objewují; Kutenského hledy
Do rozsáhlé čarokrásné dáli
Míří, jakby pradáwné tam sledy
Ducha člowěčenstwa zpytujíce,
Pronikaly raucho dalekosti —
An tu hadi wnitřní odpornosti
Probíhají Duchamora líce.

Jan.

Kolébka to tedy mého kmene,
To ta swatá požehnaná země,
Z nížto dáwných pra-praotcůw plémě
Zlobau saukmenowců rozdrobené
Do sewerních končin putowalo!
A wšak co se zjewilo mně tady,
To se též i na seweru stalo:
Strast a hrůza dojaly mne wšady;
Medle, k čemu spěl jsem k Hymelaje?
Abych spatřil obraz jednotwárný,
Obraz starých strastí, wýjew marný!
Pekla wtip s mým rozumem si hraje.

Duchamor.

Jak twůj rozum w zmateninách blaudí!
Hleď tam k řece, jenž se dole praudí!
Jakby počítala wzdechy času
Od let nesčíslných do té chwíle,
Wydáwá též jediného hlasu;
A přec twoří w neustálém jeku
Nowé praudy jednotwárnau řeku.
Tak též celé lidské pokolení
Na wlnách i času kolébá se;
Do moře an krůpěj wyléwá se,
Žije celek wěčně bez proměny!

Jan.

Proto tedy jsem z Ewropských borů
Odebral se na Indickau horu,
Abych slýchal twoje blekotání
O kapky se w moře wyléwání?

Duchamor.

Hojné látky jsem ti předložil,
Z nížby rozum, wytřelejší twého,

Kořen dobrého i půwod zlého
Poznaw, mnoho, mnoho utwořil.

Jan.

Mnoho utwořil by! Tak chceš krýti
Lžiwým slowem wlastní slabotu.
Přislíbiw mi cestu otewříti
K sláwě, k zwelebení kmene mého,
Ukázals mi bídu, lichotu.
Zkázu pokolení Slowanského!

Duchamor.

Nuže setru tedy bělmo tmawé
S oka twého, slepče, nedouku!
Wýjewy jsi spatřil pronikawé,
Zaslechl jsi množstwí děsných zwuků;
Slyšel, widěl jsi — wšak nepoznal
Prwní žiwel zkázy Sláwských wlastí,
Nepoznal jsi, kdo wám hrůzau, strastí
Cesty žití weškerého stlal. —
Nuže rci, kdo z této rajské země,
Jenž se w bodré kráse tam otwírá,
Wyhnal prwních praotcůw twých plémě?
Bylať to, jak sám jsi poznal, *wíra!*
Slowanských kdo králů hrady kácel,
Ježto slawně nad Morawau stály?
Národnost a opět — opět wíra!
Pro wíru a národnost krwácel
Slowan na Baltu i břehu Sály;
Praudy krwe Sláwských bohatýrů
Tekau posud tamo na Balkáně
Pro národnost a pro otcůw wíru;
Wíře pak a národnosti seče
Posud ostří Mongolského meče
Kolem Moskwy nesčíslné skráně.
Kdož pak tebe do boje hnal, brachu?

Kdož ti jasnau budaucnost zawírá,
Uwrhna tě w náruč wěčných strachů?
Národnost a kalich, to jest wíra!
Hledni kam chceš do dějů swé wlasti:
Půwod wšechněch swárů, bíd a strastí,
Tak to psáno čtenau krwawau,
Národnost a *wíra* byly jsau!
Pročež má-li dospět plémě twé
K blaženosti, sláwě, míru:
Nechť wywrátí kořen bídy swé,
Nechť wywrátí národnost a wíru!

Jan.

Diwné řeči mluwíš, praprablude!
Jazyk twůj wšak shnilost hrobu zlatí;
Oč pak člowěčenstwo dbáti bude,
Swět když národnost a wíru ztratí?
Národ bez wíry a národnosti
Jesti tělo bez krwe a kosti.

Duchamor.

Národnost, toť welké soběctwí
Malých duší, w nichžto okrášlená
Slawowěncem marná pýcha tkwí.
A wšak hrozná, krwawá to cena,
Za níž člowěk wěnec wydobýwá,
Jímžto marnost wášniwau zdobíwá.
Kdož wypočte mladé krwe praudy,
Kteréž národ Sláwský wycedil,
Rány, ježto sobě zasadil,
Roztesané břidkým mečem audy,
Rozmetané po bojištích kosti,
Wše jen pro tu modlu národnosti!
Nechť se člowěk, slawné wšestwoření,
Obraz tento skwělý wšehomíra,
Jenžto oheň, zem i přirození

Nadpozemské w těle swém zawírá,
W jehož oku celý swět se topí,
Nechť se, prawím, též i *celku* chopí!
Proč se zdráhá silau welebnau
Obejmauti *celau* kauli swau,
Celé nepatrné země kruh,
Nad níž plane wěčný jeho duch?
Záwaží to podlé těla jeho
Táhne do prachu též wězně swého;
Kdo wšak šťastně wznikne do oblaku,
Necítí již wíce půdy tlaku;
Swětoobčanem kdo stane se,
Ten se k blaženosti powznese:
Ano, rozboř národnosti chrám,
Pak ti, Jene, wládu země dám!

Jan.

Přepodiwné mudrowání twoje!
Neb když národnost swau odloží
Člowěk, tím sám sebe zpotwoří,
Zničí, w bídné nahotě tak stoje
Nad tau hrudau země, kteráž tělo
Jeho, jméno, rod, wše, co se skwělo
Pod sluncem tím jasným, pohltí,
Tmawým rumem zdusí, rozdrtí.
Potomek pak jeho, nemající
Býwalosti žádné, w budaucnost
Tmawau mrtwým okem zírající,
Nezná, co jest wěrnost, statečnost;
W žiwobytí swého krátkém čase
Jako lesní zwěř jen břich swůj pase —
Pastwa hojná jediná mu cnost!
Wíra pak —

Duchamor.

Kde blaudíš zase!
Rozuměj mi lépe, Jene milý,

Mním, byste jen w jinau formu wlili
City wíry též i národnosti.
Natrpěli jste se tuším dosti
Pro starau, jenž macechau se stala,
Kořen bláhy waší podsekala.
Byť pak poznali jste w šťastné době
Ducha boha swaté přírody,
Ducha boha wůle, swobody,
Jehož každý z wás sám nosí w sobě:
W přírodě a w sobě boha znejte,
Tomu čest a chwálu wěčnau wzdejte,
W přírodě a w sobě wyzpytujte
Oheň božský, jenž tam w skrytě hoří —
Pak co bozi hmotem pohybujte,
Jenžto božstwu wašemu se koří.
Nebo duch jest wšemohaucím wšudy,
Onť jest jedním bohem tam i tudy!
To buď waše wíra, z nížto plyne
Sama sebau nowá národnost
Mocnější; neb komu kyne
Kořící se swěta weškerost,
Zákonem kdo přírody si hraje,
Bleskům, powětří a wětrům welí,
Tohož wlastí swět jest celý:
Rozumem kdo čas a prostor kácí,
Ten již pro swau chýšku nekrwácí!

Jan.

Čas a prostor kácí — smělá slowa,
Jakáž nikdy w sluch můj nezazněla!

Duchamor.

Hledej boha w přírodě a w sobě,
Pak se wyjasní to w mozku tobě;
Blesky strhneš slabým prutem k zemi,
Powyšíš se nad oblakůw lemy,

Země proletíš pak wětrů letem;
Zmizí prostoru a času míra,
Swětoobčana ponese swětem
Spěšněji než rozjitřená bauře
Síla opowrženého kauře;
Ničím, pauhým myšlením, ta wíra
W božstwí přírody swět nowý rodí,
A tak z ničeho duch wšecko plodí!
Síla wtipem lidským netušená,
Dřímající w blesku, kowu, moku
Bude w nesmírnosti objewena
Otewřenému pak twému oku.
Sprostým kowem, mokem skropeným
Zjewí se ti síly prameny,
Hýbající swětem weškerým;
Nalezneš w něm blesků prameny,
Jichžto jazyk w jednom okamžení
Křemen twrdý w prach a popel mění.
Ano blesk se stane sluhau twým,
Jenžto klínem ohniwým
W okamžení zpráwy ti napíše
Ze wzdálených končin, z cizí říše.
To a wíce ještě tobě dám,
Rozboříš-li staré modly chrám,
Weda národ, by se učil znáti
Přírody ten swatý zákon nowý.

Jan.

Připowídáš půwabnými slowy
Mnoho, přemnoho mi dáti;
Jaký zisk wšak, jakau náhradu
Podáš Slowanskému národu,
Když jej swlečeš z raucha národnosti?

Duchamor.

Skwělých wýhod bude míti dosti

Nechciť Sláwské jméno jemu bráti,
Nechť i šetří stará práwa swá.
Snad, když o to déle bude dbáti,
Též i jazyk wlastní zachowá.
A wšak stana přírody se pánem,
Bude swětowládným welikánem,
Země jeho stane se pak říší
Bohatstwí a nádhernosti;
Ano pozdwihne se na nejwyšší
Cimbuří pozemské welebnosti! —
A tak weč jsem sě ti uwázal,
Wyplnil jsem — zřejmě ukázal
Sláwy zdroje (stranau) — a wšak někdy také
Připadnau mi kůstky wšelijaké
Z toho!

Jan (zamyšlen na kraj skály kročí).

Na cimbuří welebnosti —
Tam chci spěchat s Českým národem!
Jako do nesmírné wzdálenosti
Sahá oko jedním pohledem
S této hory tmawau nad propastí:
Tak i já, než s wrchole swé moci
Sesypu se w lůno wěčné noci,
Wládnauti chci osudem swé wlasti;
Slawný cíl to — welké počínání!

Duchamor (stranau).

Jehož wšak, dle satanowa zdání,
Pohodlí jest hlawní příčinau.
Ha, há! jaká práce pro našince,
Nežli wějička se s prospěchem
Nastrojí jen jedinké dušince,
W nížto rosa národnosti
Owlažuje city šlechetnosti!
Jaká wraucnost, wěrnost, setrwání,

Jaké dráhau cnosti klopotání!
Přírodě se kořte, milí braši,
W níž ta cnostná zpozdilost nestraší
Majíc srdce krwawé w swém znaku;
Kořte se jen weškerému hmotu,
By wám klesnaut nedal w hmotní psotu:
Pak — wám na wrbě ukáži straku!
(Po Janowi očima míří).
Přemýšlí — hm! blahý wítr wane —
Swětoobčanem se Jeník stane!

Jan.

Ejhle, duchu, ty jsi z minulosti
Zjewil Sláwských obrazů mi dosti;
Nyní odwrátiw se od puchu a hrobu,
Zpytowat chci *budaucí* též dobu!
Wědět žádám, kterak zaseté
Símě sláwy w příštích stoletích
Po niwách tam saukmenowců mých
W rozmanitých dobách zakwete —
Dosyta jsem poznal dáwné wěky!

Duchamor.

Krůpěj toliko znáš oné řeky,
Jenž se bez přestání wichru letem
Žene weškerým stwořeným swětem;
K pramenům tě powedu — tam w dáli
Objewím ti země prapočátky,
Bysi poznal, jak se rodí skály,
Jak se z wody, ohně, z hmotné látky
Utwořily prwní wrstwy země,
Na nichž tworů přepodiwné plémě,
Brodilo se rokytím ohromným;
Spatříš, kterak powrch zemské kory
Roztopené palem wnitřní wýhně
Welikánské plodíwáwal twory

Na sewern, tam kde nerozjihne
Nyní záře slunce dáwné ledy;
Ukáži ti w hluboké propasti,
W lůně České twojí wlasti
Pradáwného země tepla sledy,
Háje palmowé tam zkamenělé,
Slony w mramor pewný proměněné.
Spatříš, kterak swětoplozí síla
Dwojím hnutím twoří swoje díla;
Prwní ruch ten mrtwé wrstwy pudí,
By se w prawidelné formy wlily,
A tak utwořiwše hlaťů swěty
Přísný zákon twůrce objewily.
Druhé hnutí žiwot rostlin budí,
Ku swětlu dmauc wnitřní šťáwau kwěty,
Až pak twůrce ze tmawého lože
Twor swůj zdwihna, oko weň již wlože,
Otewře mu říši swětla;
Hle! tak řada wyšších tworů wzkwětla.
Medle! ukáži ti, Jene, dále,
Kterak člowěk ze wšech žiwlů swěta
Půwod wzal a béře neustále,
Bráti bude po weškerá léta,
Obrazem jsa žiwým wšehomíra,
W němžto tentýž zákon panuje,
Jenž se na nebeské báni
W letu planet wšechněch zjewuje.
Hle! toť wážné, smělé zpytowání!

Jan.

Děláš mi již marné laskominy,
K budaucnosti obracím se nyní.

Duchamor.

Naučím tě země staré listy
W půwodním prapísmě čísti.

Spatříš, kterak ohniwý ten hmot
Z útroby se zemské zhůru pnul,
Tam jen prudce w boky její bod',
Zde se děsným hřmotem wyhrnul;
Tam jen wrstwy zdwihl do wýsosti,
Rozlomiw té mladé půdy kosti;
Zde pak z jícnu žhawé praudy lil,
Z nichžto nowé hory wystawil!
Potopím twé zraky do hlubiny
Mořské, bysi zhlednul, kterak plémě
Drobných čerwů nowé díly země
Stawí z malicherné škořepiny.

Jan.

Zwědawosti přehojné až látky
Podáwáš; wšak wíce nechci zpátky
Hleděti, již dáwno zhaslá záře
Newábí mne wíce; k dennici
Nowých časů obracuji twáře.
Pročež mocí doby měnící
Odkryje mi ruka twoje hned
Děje, které za čtyry sta let
Stanau se w mé wlasti wzdálené!

Duchamor.

Kamž pak hrdá mysl twá se pne?
Ejhle chowám w zawřené swé pěsti
Meč, jenž ku tajnosti weškeré
Člowěčenstwu dráhu klestí;
Klíče držím, které čarownau
Mocí budaucnost ti otewrau;
Jazyky zde chowám, jenžto hned
Na otázky dají odpowěd,
Na otázky nejwyšší smělosti
O půwodu žiwlů, swětů, duchů,

O tmách hrobů, nebes welebnosti —
Když pak znalec jazykůw se tkne,
Snadno z nepatrného jich ruchu
Odpowěd se jasná wyskytne.

Jan.

Opět nowých diwů plná řeč;
Nuže objew jazyk, klíč i meč!

Duchamor.

Nowinka to není, wždyť to znáš!
Jazyky, meč, klíče — zde je máš!
(Wywrhne z pěsti litery abecedy na skálu).

Jan.

Ejhle, pauhé litery — kam cílí
Nowé toto děcké šálení?

Duchamor.

Kdoby skrytau w čtenách mocnost znal,
Wládl by co mistr duchů swětem,
Ducha liter přemohutným letem
Budaucnost by též opanowal.
Tato znamení ti podáwaje,
Zjewuji ti wíce nežli slušno:
Nebo duch, jenž s nimi často hraje,
Působí též na mne jaksi krušno,
Budě we mně rmutné předzwídání,
Že i někdy mého panowání
Širý prostor walně obmezí
Duch, jejž kryjí liter pawezy!

Jan.

Což to tlacháš? — seber zboží swé,
A pak učiň zadost wůli mé.
Medle, čas budaucí dej mi znáti!

Duchamor.

Mám ti známost časů příštích dáti?
Wíš-li proč se peklu zadali
Wywrženci z nebeského sboru? —
Poněwadž jsme w hrdém sporu
To též na nejwyšším žádali;
Wědomost nám začátku jest dána,
A wšak konec tajemstwím jest Pána!
Nebo wěz, že onen duch,
Jenžto wznik i konec wšehomíra
U wědomí jediném zawírá,
Jemuž weškeu čas jest přítomností,
Jediný jest wěčný — hrozný Buh!

Jan.

Ejhle meze to twé wšemocnosti!
Newidíš o pídi, brachu, dále
Nežli onen slepejš w puklé skále.

Duchamor.

Newidím, neb kdybych widěl, jistě
S tebau na tomto bych nestál místě,
Nepauště se wíce w mrzké boje.
Jasně ozářena noc jest moje,
A wšak mlha kryje příští ráno —
Pročež, Jene, wše ti budiž dáno,
Co noc zašlá we swém lůně skrýwá,
Wše co moře plodí, wzduch i zem —
Netaž se jen na budaucí ráno!
Pomni, pomni, proč se satanem
Angel stal— —či snad, můj milý druhu,
Již se plichtíš také k tomu kruhu,
Jehož audem máš se w brzku státi?
Za žiwa chceš na satana hráti?!

Jan (chwěje se, po chwíli).

Nechci — nebudu se tázat wíce,
Nechť ukrýwá budaucnost swé líce!
Nuže nazpět, nazpět do mé wlasti
Sláwu budit, plašit pláč a strasti!

Duchamor.

Stane se tak, stane! — w brzké době
Swětoobčanstwí tam zasadiwše
A tak zemi Českau oblažiwše,
Wěčnau paměť wydobudem sobě!

IX.

W Praze.

Komnata w domě Janowě.

Wít (samoten, na harfu hlawu swau kloně).

Zbožný cit mě z liché chyše
Wábil do té hrůzy říše —
Zbožný cit jen? běda mně!
Netoliko city swaté:
Srdce kauzlem cizím zňaté
Pudilo mě wášniwě — —
Matko — matko — blahé zpomínání! —
Ach a nyní — pláč a srdce lkání!
(Harfu k prsaum tiskna hraje a zpíwá.)
Slunce naděje mé, kde jsi —
Kdy zablesknеš w srdci mém?
Za modrými wrchy, lesy
Za dolem — ach za hrobem!

Martin (jenž mezi zpěwem dwéře byl otewřel a poslauchal).

Jak ty zwuky juna spanilého
Přemilostně srdcem hýbají!
Zdá se, že tu hlasy angelského
Kůru Hospodina wzýwají.
(Slzu s oka si stíraje.)
W oku slzu? pryč s ní — srdce mé
W pomsty brnění jest oděné!
(K Witowi přikroče.)

Což pak posud, panici můj milý,
Nemáš žádné stopy swého pána?

Wit.

Nemám — nemám! Co jsau nastaupili
Jan a jeho druh pauť dalekau,
Nebyla mi zpráwa o něm dána.
Rci pak starče, zdali whod ti jsau
Swršky, které se ti w jizbě twé
Připrawily?

Martin.

Díky, wraucné díky,
Mládenečku milý! sladké líky
Leje hlas twůj do útroby mé.
A wšak odpusť! budiž w tomto domě
Toliko mi přáno přebýwání,
Nikoli wšak krmů požíwání
Aneb pohodlí; chci zde jen skrowně
Bydleti, neb maje přátel dosti
W Praze, u nich po libosti
Wýžiwu si hledám.

Wit.

A wšak zdá se
Neslušným to počínáním býti,
W domě swého přítele tu žíti
A přec jaksi pohrdati jím.

Martin.

Jana přítelem nazýwáš mým?
Přítelem mi arci jindy byl,
Než swau mysl zřejmě odhalil;
Mnil jsem, že nám wíry ochranau,
Baštau Páně bude přepewnau;
Pozdwihl wšak paty proti nám,
Wraziw sekeru w náš zpustlý chrám!

Wít.

Kdož co zlého může powěděti
O milého pána žiwobytí?

Martin.

Žiwot jeho budiž wýstrahau ti,
Kterak ďábel lidskau mysli krautí.
We wíře byw prawé wychowán,
Na krwawé roli ke cti Pánu
Pracowalť až mílo mladý Jan;
Ano duši k pomstě zawázal,
Prst swůj wložiw na krwawau ránu;
A přec pronewěrec wýhost dal
Kalichu, a w nádheře teď žije,
Zlatohlawem hrdé tělo kryje.
Opustil jest smlauwu Hospodina,
Nešlechetnost přichytila se ho;
A wšak zahřmí poslední hodina,
Klesne, nepowstane z pádu swého. — — —

(Do myšlének se zabíraje.)

Pán nás opauští! — ach nezwe swoje
Wywolené do slawného boje!
Těm, jenž zachowali wěrně wíru,
Dalť on wypít slzí welkau míru.
A wšak od stezky se jeho
Neuchýlil duch náš; ano silně
Daufá, po krátkém že zkaušení
Zapletau se wrazi neomylně
W díla rukau swých, a spasení
Hojné přijde na wěrné pak děti.
On, jenž planul w slaupu na wlnách,
Wěrným swým jenž rozdělil jest moře,
Potřel hlawu dračí u wodách,
Sesype též w duše wrahůw hoře,
Sepne srdce jejich strachu kowy,

Potře hlawu Lewiathanowi —
Jedna z hlaw těch — wěz to, jesti Jan!

Wít.

Pamatuj se, že jsi w oné době,
Když jsi ležel w bolestné chorobě,
Wolal požehnání nebe
Na ruku, jenž, starče, tebe
Léčila — a nyní ducha mého
Děsíš zwukem slowa přehrozného!

Martin.

Nedotírej na duši mau, drahý
Mládenečku! Wím, ach wím,
Toliko že duch twůj blahý
Strážným angelem byl mým;
Když jsem sedě we tmách smrti stínu,
Klonil hlawu již do země klínu,
Ty jsi jako Samaritan lil
Nowý žiwot w prsa nešťastného;
Pročež jsem se w hlaubí srdce swého
K službě twé, mé dítě, zaslíbil.
Ano, Wíte, chci tě uchwátiti
Z draka sluje, jenž swau tlamu
Na newinnau duši otwírá;
K swětlu, k spasení chci obrátiti
Obličej twůj ze tmy wěčných klamů! —
(K oknu přistaupiw k oblakům ukazuje.)
Ejhle meč, jenž na nebi tam plane,
W pomsty záři krwawé jak swítí —
Ano, wěz to, boj se prudký stane,
Druhý Michal budu zápasiti
S drakem, až pak moje kopí
Hluboko se w dračím boku ztopí;
Tenkrát, synu, we wítězném plesu
Z lůna hříchů duši twau wynesu! —

Wít.

Odebeř se, starče, k swému loži,
Neb se wečer blíží —

Martin.

Wečer množí
Arci stíny též i w hlawě mé —
Widím draka o desíti hlawách,
Každá hlawa o desíti tlamách,
Křídel jeho zwuk jest zahřímání
Wozů, ježto mužstwem naplněné
Wůdcůw hlas k prudkému potykání,
Až se osy wírem kauří, žene.
Teď zas z moře skleněného
Zwíře o dwacíti lebkách wstáwá,
Každá z nich pak hlas wydáwá,
Jako kdyby čtyrmecitma hromů
Otřásalo základ wšechněch domů:
„O půlnoci pomsta wstáwá,
Aby w prsa wbodla ránu
Tomu, jenž se pronewěřil Pánu!"

Wít (oknem se díwaje — kwapně).

Hle, toť on tam bujném na komoni —
Ano jest to bílý jeho kyt,
Jenž se hrdě na biretu kloní —
Ticho srdce, newyzraď swůj cit!
Wstříc ti letím, předrahý můj pane!
(Odkwapí.)

Martin.

Nuže, o půlnoci pomsta wstane,
By již w prsa bodla ránu
Tomu, jenž se pronewěřil Pánu! —
(Odchází.)

X.

Komnata.

Dwoje dwéře, hlawní a postranní, tyto wedau do ložnice Janowy.

Jan. Wít.

Jan (plášť, klobauk a meč swůj na stůl odložiw).

Jak se wedlo tobě, Wíte milý,
Od té doby, co jsem opustil
Dům swůj?

Wít.

Časy nemilé to byly;
Leč twůj příchod wšecko naprawil.
Jen když z toho, co tě k putowání
Do wzdálených končin wábilo,
Srdce blaženost a požehnání —
Když jen útěchu si dobylo!

Jan.

Požehnání ach! a srdce moje
Od sebe se dáwno rozlaučily,
A wšak oběti snad mého boje
Blahau budaucnost jsau wydobyly
Wlasti.

Wít.

Ze srdce jen žehnaného
Planau paprskowé blaženosti;

Takto — pane milý, za to mám,
Pacholík jsa sprostý.

Jan.

Znám, ach znám,
Co se w slowech twých, můj Wíte, skrýwá;
Wšak i hrob se kwítím přiodíwá —
Trhej kwítí, wij si wěnce z něho,
Nehleď u wnitř hrobu strašliwého.

Wít.

Děsná slowa!

Jan.

Chwěješ se, mé robě?
Nestrachuj se, wždyť wám wěnce dáwám,
Růže na oltář swé wlasti skládám,
Byť i kwětly na mé bláhy hrobě!
Játť jsem poznal nowau swětla moc,
Dřímající w lůně přírody;
Zbudím ji, a trapnau zahnaw noc
Oblažím swé milé národy.

Wít.

Což ti neposkytnau swětla dosti
Hwězdy lásky, wíry, národnosti?

Jan.

Štěstí hwězdy tyto neswětí,
Neb se nazmar od pradáwných dnů
Kácelo jim množstwí obětí;
Na jinau teď hwězdu zřetel pnu —
K přírodě se obrací můj duch,
K mocné bohyni, jenž šírým swětem
Wládnauc, blažeností dáwný dluh
Splácet bude země této dětem!

Wít.

Wše, co we přírodě odpočíwá,
Láska Páně lidu swému
K požíwání zwolenému
Jako matka dobrá skrýwá.

Jan.

Skrýwá — ach a bude skrýwati,
Dokud marné krwe prolévání
Pro národnost a tu starau wíru
Bude na té zemi trwati.

Wít.

A wšak, pane, wedle mého zdání
Spojeny jsau w přemilostném míru
Wíra, příroda a národnost;
Běda tomu, kdo je rozlučuje,
Neboť zákon Páně poskwrňuje,
Chtěje zmařit lidstwa welebnost.
Příroda nechť swoje plody blahé
Klade na oltáře wlasti drahé;
Národnost i wlast a přírodu
Spojuje u wíry průwodu
Láska wěčná. — Ano, drahý pane,
Láska angelem se strážným stane
Twým, když wšecko opustí tě;
Láska s tebau bude weždy, wšude,
Onať w náruč wezme tebe
Jako matka choré dítě,
Okem wraucným hledíc w jasné nebe,
W slzách za tebe se modlit bude!

Jan.

Jako růže rdí se twoje twáře,
Z očí twých pak jasná plane záře,
Prsa mocně se ti zhůru dmau;

Wíte — dítě s duší angelskau — —
Nebo — ach čím déle hledím na tě,
Tím se jasněj smyslům zjewuje
Angel — děwa — jejíž obraz swatě
W tajné srdce skrýši panuje.
Takto stála na matčině hrobě,
K nebi hledíc slzau lásky žhaucí —
Jejížto hlas w blahoteskné době
Srdce moje sílil jak kanaucí
Mana nezkončené milosti.
Takto u prostřed mých žalostí
We tmách strastí díwka jewila se,
Těšila mě, se mnau truchlila,
Objala mě lásky ramenem,
Wkolébajíc pamět do snu zase.
Zmizelať mi budaucnost i zem,
Když jsem slzu w lůno její lil —
Ano — duch to lásky se mnau byl!

Wít.

Byl, ach byl — a s tebau wěčně bude!

Jan.

Ty jsi Ludmila — ach neklamalo
Tušení to ducha mého!
Díwko — díwko! srdce mé tě znalo
Od prwního zjewení se twého,
Byť i oko klamati je chtělo.
Ona jest to, ona, jenžto spěla
Ku pomoci duši! — tak to znělo
Z hlaubí srdce hlasem archangela.

Ludmila.

Ano, Jene! tobě ku pomoci
Spěla jsem, chtíc tebe z lůna noci
Wywésti zas we swatau zář denní!

Sstaupila jsem k tobě, požehnání
Matky dané na smrtelném loži
Nesauc, skládajíc též prosbu wraucí,
Bysi obrátil se na pokání,
Bysi následowal cesty boží!

Jan.

Běda, běda tomu, jenž se sám
Uwrhnul na onu cestu tmawau!
Zawřelť se již smilowání chrám,
Žádná moc ho na stezku již prawau
Newywede!

Ludmila.

Daufej pewně, stále!
Wywede tě lásky ruka silná;
Lásky hwězda neomylná,
K spáse wedla pastýře i krále.
Srdce mé též odlesk této záře
Chowá — — blesk ten, Jene, wyjasní ti
Stěny twého hrozného žaláře.
Ano, ano, láska wěrně swítí,
Byť i srdce, swětla nádobu,
Plamen její w popel obrátil,
Wěrně swítí až i do hrobu!

Jan.

Kdyby dáwné skutky uchwátil
Plamen swatý — — naděje to lhawá!
Neznáš, díwko, okowů mých tíží,
Jenž mě ku osudu hrůzy wíží;
Odtrhni, ach odwrať ode mne se,
Nebo w propast duch můj lásku nese!

Ludmila.

Neopustím tě! — kde wraucně plane

Hwězdy božské záře, propast tmawá
Chrámem jasným hwězdy té se stane!

Jan.

Neopustíš, kdyby ani nebe
Ani zem mě nehostila wíce?

Ludmila.

Neopustím! lásky angel tebe
Štítem swaté naděje
Před smrtící hrůzau ukreje!

Jan (na kolena před ní se wrhna).

Na twau ruku slzící swé líce
Kloním, lásky swatý angele!
Nelekáš se otroka již pekla,
Jehož krew na tento prsten tekla,
Matky dědictwí to jediné,
Jedem hříchů sprzněné?
Nezawrhneš srdce hrůzau jaté,
Nakloníš panenské audy swoje
K prsaum bez útěchy swaté?

Ludmila (do náruče mu klesnauc).

Twau jsem na wěky — a láska moje
S hrůzy swětem paušti se již w boje;
Hwězdu lásky peklo neudusí!

Duchamor (we dweřích se objewiw, temným hlasem).

Zhasnaut musí!

———

XI.

Předešlá komnata.

Noc. Měsíc oknem swítí; w twawém kautě plápolá lampa; na stole leží Janůw plášť, klobauk a meč.

Ludmila (hlawními dweřmi wstupuje).

Hrůza páchne z těchto stěn;
Přec mě pudí děsný sen
Strašnau mocí sem — zde w této síni
Stála jsem — tam w kautě lampy swit —
A tu klobauk, na něm bílý kyt,
Meč a plášť zde — měsíc jako nyní
Wyléwaje bledé hrobní záře
Swítil na ztrápené Jana twáře,
Nad jehožto srdcem stonajícím
Krwawá se ruka chwěla,
Dýka bleskná w pěsti tkwěla,
Dýka s bodem do prsau mířícím.
A tam u dweří, jenž do ložnice
Jeho wedau, matka bledá stála,
Lomíc ruce, kropíc slzau líce
Ku pomoci wolati se zdála
Mne — a sen ten děsný opětowal
Dwakráte se duchu mému,
Dwakrát Jitčin hlas mě wolal
Ku pomoci synu nešťastnému!

(K oknu přistaupíc.)

Wšude ticho — město w šíré dáli
Rozloženo leží klidně, tiše,

Jakby lesky z bledé luny říše
W sebe weškeu žiwel zwuku ssály.
A wšak což to znamenám? — tam w stínu
Slaupů postawy dwě zakmitly se.
Ejhle! nyní w temnosti té klínu
Jiskry dwě a leskot meče rdí se.
Slyš pak, slyš — toť brána otwírá se —
Teď se temným hlukem zawřela —
Kroky chřestí — již již zdá se,
Jakby noha sem se wláčela.
Děsící můj sen — ach, auzkost swírá
Srdce dlaní ledowau — —
Již se blíží — wždyť pak záworau
Wrata chodby upewněny jsau.

(Půlnoční hodina bije; nad plamenem lampy se dwě jiskry wyskytnau — slyšeti jest hlučné otwírání wzdálených dweří a blížící se kroky.)

Což to? — běda! zámky, záwory
Klesají a dwéře w stěžeji
Hýbají se bez wší odpory —
Blíží se hluk šlápějí.
Zbudit Jana — — kdyby w potykání
S wrahy klesnul — nikoli! *ach jemu,*
Kletbau hroznau sewřenému,
Lhůty třeba ku pokání —
Žíti musí! — já pak — nuže Pane,
Nechť se wůle twoje se mnau stane! —

(Lampa zhasne — jiskry krwawau záři wydáwají.)

Což se jiskří tamto w kautě tmawém?
Jsauť to oči w hrozném obličeji,
Jenžto blesky kolem lejí —
Ejhle zdá se, jakby tamto w plawém
Swětle dýka tkwěla w rudé pěsti —
Slyš — jak Jitka z hlaubi swých bolestí
Wolá! — Slyším! wůle twá se stane;
Dal si lásku — dejž mi sílu Pane!

(Kwapně ke stolu přikročic w Janůw plášť se zahalí, klobaukem hlawu kryje a mečem se ozbrojí.)

Nuže — oděw jeho nechť mě kreje;
W ruce silný Janůw meč
Podstaupím i děsnau seč;
Pro miláčka nechť se krew má leje!

(Jiskry se co oči w tw̃áři *Duchamora* objewí, jehož mlhawá postawa na okamžení se zakmitne a u hlawních dweří zmizí; w tom se tyto rozstaupí a kněz *Martin*, w pěsti nahý meč maje, do komnaty wejde.)

Martin.

Angel pomsty hlas wydáwá;
O půlnoci pomsta wstáwá,
Aby bodla w prsa ránu
Tomu, jenž se proneweřil Pánu!

(Ludmilu w oděwu Jana měsícem ozářenau zhlídna.)

Hle, tam stojí, jejž má dýka hledá!
W ruce jeho nahý meč —
Nuže staň se — nebes lampa bledá
Oswěcuje pomsty seč!

(Na Ludmilu zbraní dotírá, meč jí z pěstě wyrazí a w bok jí bodne; Ludmila na zem klesne.)

Hospodin hle zlomil rámě jeho,
Wešel meč do srdce newěrného!

(Nahlídnuw do twáře zděšen nazpět cauwá.)

Což mě šálí lunin lžiwý swit?
Hle, toť milowaný jinoch Wít,
Z jehož rány praud se krwe leje —
On to není, jejžto pomsta hledá.
Ha, ha! milce swého ďábel kreje —
Bídný wrah jsem — — a wšak Wítu ménu
Slíbiw, že jej k wítěznému plesu
Z lůna hříchů mocně powynesu —
Ejhle, již jsem duši uchwátil
Z draka sluje, jenž swau tlamu

Do kořan jest na ni otwíral;
K spasení jsem mocně obrátil
Twáře jeho ze tmy wěčných klamů!

Jan (z ložnice swé wykročí).

Což to za hluk? — hle, zde krew a meč —
(Spatře Ludmilu.)
Ludmilo! — o Pane na wýsosti!

Martin (meč swůj zdwihna).

Nádobu uchrániw newinnosti
Počínám teď pomsty krutau seč.

Jan (swého meče se chopiw).

Bídný wrahu, ty jsi w šílenosti
Zrušil obraz nadpozemské cnosti —
Zde — zde odplata jest twoje!

(Na Martina doráží a po krátkém boji meč mu w srdce wrazí.)

Martin (na zem klesna).

Kalich plný! — skončeny jsau boje —
Běda, běda — jedinau jen ránu —
Tu — již zanechávám — pomsty pánu!
(Umře.)

Jan (kleče u Ludmily).

Ludmilo, o lásky hwězdo blahá!
Což jsi na wždy zhasnauc opustila
Jana swého? — procitni, by drahá
Ústa naději a wíru lila
W srdce děsnau bauří rozerwané!
Láska angelem se strážným stane
Twým, když wšecko opustí tě —
Tak jsi růže bledá, nebes dítě,
Těšila mě!

Ludmila (oči otwírajíc).

Neopustím tebe,
Jene můj!

Jan.

Ach, ona žije — žije!
W srdce naději mi nowau lije
Otewřené očí drahých nebe!

Duchamor (u dweří se objewiw).

Ještě nezhasla ta bledá záře,
Šálící mě, zchytralého lháře?

XII.

Mrtwé ticho w bytu Kutenského,
Jakby wymřelo tam žiwobytí;
Lampa jenom z okna jediného
W noci krwawá co slza swítí.
Někdy jen se ticho zrušuje,
Starec do síně když wstupuje,
Neb ji opauští a sobě stírá
Slzu z oka, wzdechna bolně,
Dwéře komnaty pak wolně
Za sebau zawírá.
Mnich to šedý, zběhlý w léčení,
Jenž se časem do ložnice béře,
Z nížto jenom zachwění
Temných slow a wzdechů wen se déře.

Nyní dwéře pootwírá mnich,
Zastawí se, poslauchaje tiše,
Neboť hlasem jemným, slabým dyše
Ludmila teď slowa, jakby w nich
Angela dech wanul: „Jene můj,
Tak to zní, sám sebe obětuj
Praudu lásky swaté neskončené!“

— — — — — — — — — — —

„Bojowal jsi, nebohý můj Jene —
A wšak kroky twoje po bojišti
Krwawém a sláwy na bludišti
Prowázel duch wěčných omylů;
Při skutcích pak swatých srdce jen,

Jež neprzní hříchů děsný sen,
Blahého můž míti podílu.“

— — — — — — — — — —

„Wíru, lásku k wlasti, statečnost,
Spojte w národnost, w tu swatau cnost,
Welebice twůrce wšehomíra,
Jenž tím sláwu národům otwírá.“

— — — — — — — — — —

„Nestrachuj se přírody! Jen wrazi
Obraz dcery této nebes kazí.
Ejhle! příroda co swatá kníně
Zwe twůj národ w chrámu swého síně;
Národ twůj, jenž oltář obstupuje,
Kníně zdrojem swatým pokropuje,
Aby kwěty wzdělanosti skwělé
Oblažily lidstwo osiřelé.“

— — — — — — — — — —

„Český národ silau ducha swého,
Až se swlekne z raucha krwawého,
Sebe poznaw prapor rozwije,
K sobě strhne plamen s nebes báně,
Aby wedlé dopuštění Páně
Oswěcowal luhy Sláwie! —
Držte lampu, bratří! nechť se třese
Ruka — nechť i w tuhém boji
Střely tmawé kolem wás se rojí:
Láska sílu, štěstí, sláwu nese!“

— — — — — — — — — —

„Daufej w lásku, která srdce wíže,
W lásku, odlesk milosti té swaté,
W bolesti a hoři započaté,
Daufej w lásku pod znamením kříže!“
A tu děsné, bolestné stonání
W tiché komnatě se ozwalo,
Jakby peklo krůpěje daufání
Nešťastníku z prsau wyrwalo.

Opět libý hlas a tichá slowa;
Mnich swau hlawu kloní níž a níž,
Jakby sehnula ji bolů tíž;
Ruce sepna, tiché slze roní,
Poslauchaje w zbožném wytržení,
Jak se w posledním již dechu chwění
K hříšníkowi angel lásky kloní. — —

Sedmého wšak dne, když s nebes říše
Praudy swětla ranního se lily,
Ejhle! dwéře ložnice se tiše
W stěžejích swých rozstaupily;
W komnatě pak obraz zraky zhlednau,
Při němž srdce trne, twáře blednau.
Panna w bílém rauše na swém loži
Jako angel bledý odpočíwá —
Ludmila to, jižto posel boží
Po hrdinském, tuhém boji
Tichým smrti perutím přikrýwá.
U mrtwoly hlawy Jan pak stojí,
Zaťatau pěst tiskne k srdci swému,
Pak ji zdwihne k oku wyhaslému —
Nemůž slzet, nemůž wzdychat wíce;
Nyní kloní k Ludmile swé líce,
Jakby zpytowat chtěl dechu wání,
Aneb slýchat, zdali slowo blahé
Wyplyne z úst díwky drahé
W tichaunkém rtu pohýbání;
Níž a níže k ní se chýlí,
Jakby duše nowé síly
Naděje a wíry záři
W sebe ssála z mrtwých twáří;
A teď na sepiaté ruce,
W nichžto křížek s lilií se skwí,
Tiskne ústa horce, prudce —
A tu slza w oku se mu rdí.

XIII.

Tam kde Česká země se zawírá,
Šumawa swau řízu, z černých borů
Tkanau, welebně prostírá
Přes rozsáhlau dolinu a horu.
Na nejwyšší wrchů Českých báni
Čnějí žulowí tam welikáni,
Jako pěstě obrowské se pnaucí
Na wrahy se přes meze hrnaucí. —
Pautník stojí na wýstupku skály
W sukni šeré, deštěm rozedrané,
Bolestně teď jeho oko plane
Po milostně ozářené dáli.
Skwíť se Česká země, jakby plný
Krásy praud se walil prostorem;
Praud ten rudozlatý rdí se wšady,
Líbá tamo wrchů modrých wlny,
Zlatí jasně tmawých borů lem,
Protkáwá zde růžowými lesky
Luhy zelené a kwětné sady,
Zawítaje tamto k stínům lesa
Klade míle odlesk swůj nebeský
Na potoky, jezera a plesa.

„Tobě, růže skwostná, moje wlasti,
Mluwí pautník, chtěl jsem wydobyti
Sláwu — já, já, jehož žiwobytí
Bludem ohawným a děsnau strastí
Bylo sprzněno a rozerwáno!
Odpusť, odpusť, drahá otcůw země

Bidníku! — ach, nyní swití se mně
Hwězdau lásky probuzené ráno!
Země krásná, dcero lásky Páně,
Tebe duch jen wěčnau láskau jatý,
Wywolený, požehnaný, swatý,
Wznese na oslawy báně.
Běda — běda — moje počínání
Bylo drzé nebi se rauhání!
Pročež noha hříchům propadlého
Nedotkne se půdy této wíce;
Rtem se dotýkám jen swěceného
Lemu wlasti — za sebau pak duhu
Naděje již nechaw, hříšné líce
Obracuji k západnímu luhu!“

Jan se k zemi wrhne, skály nahé
Chwějícím se ústem wraucně tkne se,
Wstáwá — jednau ještě na ty drahé
Luhy hledí — a již noha nese
Nešťastného do ciziny chladné,
Kam se láska k Sláwii newtrausí,
Kde se meče nepřátelské brausí,
Ratolest kde Sláwské sláwy wadne.

Po západním hory boku kráčí
Dolů — teď hle, když se k boru hnul,
W cestě se mu strašný saudruh pnul
W rudém rauchu, jemuž w oku
Dwé krwawých jisker se otáčí.
„Zastaw, mluwí, milý Jene, kroků
Umdlených, přej pak již oddechnutí
Tělu swému; wím, co tebe rmútí;
A wšak stará zkušenost již učí,
Že když ducha strast a žalost mučí,
Třeba činnosti a práce pilné,
By si srdce klidu wydobylo,

Důkaz dadauc powahy swé silné
W slzách sílu nuzně neztopilo.

Jan.

Proč se we sluch slowa twoje trau?
Wěz, že wice w srdce newniknau!

Duchamor.

Newnikne to túžebné wolání
Weškerého lidu Slowanského
O budaucí bláhy pěstowání
Do srdce již twého rozmarného?
K skutkům, Jene, přistup s chutí,
Na luhách tam Českých otewru ti
Zkamenělých lesů tajné sklady,
Ježto roztopiwše četné řady
Hlučných dílen, obchod skwělý,
Tím pak zlata hojnost Čechům dají;
Otewru ti dále obor celý
Strojů newídaných, w nichž se tají
Člowěčenstwa mohútnost a síla,
Duch, pronikna páru, wětry, wody,
Wykoná ohromná, wěčná díla,
Kterýmž weškeré se pronárody
Budau kořiti! Nechť již, můj Jene,
Osud přísný nocí tmawau
Budaucí twůj žiwot žene —
Druhý žiwot ještě budeš žíti
Na zemi, neb swětem bude jméno
Jana Kutenského welebeno;
Sláwa twá se wěčně bude skwíti!

Jan.

Já a sláwa — ty a dobrodiní!
Kde twůj stín se kmitne, tam již klesá
Hwězda blahosti a peklo plesá;

Odstup—odstup! znám twůj aučel nyní!
Ano, duchu bídy, jewí se mi
Ďábelský ten záměr w slowu twém:
Člowěčenstwo k hmotu, k pauhé zemi
Připautat chceš lesknýın okowem,
Aby lidstwo, jako wosů roje
Aneb tlupa bobrů, wtipem swým,
Wýhost dadauc wzorům welebným,
Robilo jen skwělé jizby swoje,
By jen o hmot bídný pečowalo.
Tím se též i zwěři podobalo!
Pročež odstup, neb twůj aučel znám,
Rozum swůj ti wíce nepoddám!

Duchamor.

Čiješ něco? — — Nuže, brachu, wěz,
Že se nekořil ti satanáš,
Bysi do pasti mu pauze wlez';
Nestrojíwám takowauto hříčku
K wůli lecjakému doktoříčku,
Jak ty s mnohými se domníwáš;
Chystalť jsem si wznešenější ples:
Láska zbrklá k twému pokolení
Měla práwě býti základem
Zkázy jeho — tys byl nástrojem
K záměru jen mého prowedení!
Kdybys, poznaw rány lidu twému
Wírau zaťaté a národnosti,
Sehnul šíji kmenu Slowanskému,
By se klaněl hmotů welebnosti:
Tu by se mnau ďábelský sbor wýskul,
Neboť slawné wítězstwí bych získal;
Tenkrát peklo welký hod wyzwání,
Když se člowěčenstwo k hmotu sklání!!
Ty jsi ples ten zkazil, mrzký blude —
Wšak co není dnes, snad zítra bude!

Promrzelče, kam chceš nyní nésti
Plačtiwý swůj pohled?

Jan.

Cestu klestí
Pokora a žalost; — kam pohříchu
Přiwedau mě přebídného,
Newím!

Duchamor.

Ha, ha! oprawdu, toť k smíchu!
Ejhle wlka deštěm spláknutého,
Jenžto na pokání teď se dal,
Putuje tu blázen k lazebníku
S prosbau, by mu zuby wylámal!

Jan.

Odstup ode mne již, odporníku!

Duchamor.

Tedy z cesty chceš se wybočiti,
Jaksi pokradmo se wytočiti
Z pauta mého? Ejhle, pohleď jen,
Zpozdilý můj milče, na prsten
Swůj. wšak dříwe wytři sobě zrak,
Bysi spatřil krwawý můj znak!

Jan.

Běda, znám jej a předobře wím,
Že jsem zkazil duši, že jsem twým —
A wšak jinam obracím swé líce:
Sleduj mě neb nesleduj,
Wzdal se aneb při mně stůj —
S tebau nejednám již wíce!
Mne teď bolest, žalné lkání
Wede cestau pokory

Přes doly a přes hory
Do ciziny ku pokání!

Duchamor (za ruku Jana chopě).

Ty jsi, brachu, můj!
(Wleče ho na kraj hluboké propasti.)
Hle, pod tebau
Otwírá se propast, jejíž dna
Zrak se nedotýká. —
(Ohromný kámen do propasti mece.)
W nesmírnau
Hlaubi — slyš! jak skála metaná
Teď se dwa — tři — čtyrykrát odráží
Od žulowých stěn — a jeden tluk
Ještě — poslední teď temný zwuk —
Dopadl dna kámen! Nuže táži
Se tě, Jene, zdali tamto kosti
Rozdrobené složit chceš w té době,
Aneb žíti se mnau w rozkošnosti
Ještě osm let —

Jan.

Raděj w hrobě,
Nežli w lůně hříchůplných plesů!
Pročež, jestli tobě moc jest dána
Nad žiwotem mým: dle wůle Pána
Nejwyššího staň se; trest swůj nesu
W pokoře — wždyť láska swatá, wěrná
Přimlauwá se za mne — a kde plane
Záře milosti, tam propast černá
Jasným chrámem hwězdy té se stane! —

Od Jana odstaupí zkázy duch,
Zařwe, až se chwěje země kruh;
Dech úst jeho Šumawau zatřásá,
Rauhání pak do oblohy hlásá,

Sype kolem sebe blesky,
Z ledwin země balwany wen ryje,
Zhůru letí, hwozdy za ním hoří,
Země boky skalami teď bije,
Z hrdel děsných řechtá hromu třesky,
Až se pod ním les a skály boří. —
Jan pak děsnau bauří neustále
Spěchá přes hory a doly dále.

XIV.

Hledal sláwu a teď hledá chýši,
Kdeby klidně hlawu položil,
Hledá swětu odlaučenau skrýši,
W nížby slzu wěčných žalů lil.
Když jej cesta wedlé chrámu wede,
Zastawí se podál, líce bledé
K zemi kloně w prsa swá se bije,
Rukau lednau slzu horkau kryje;
A když služba Páně se wyzwání,
Tajná, swatá hrůza brání
Nešťastníku krwí zapsanému
Přistaupiti k místu poswátnému.
Kráčí swětem pautník opuštěný,
Z lůna člowěčenstwa wywržený;
W lesích blaudí, w slujích lože stele,
S kwítkami a potůčkem rozpráwí
O milence drahé, pohrobené;
Když pak hlasy bauře rozbujněné
Hnaly mračna přes pohoří čela,
Děsná slowa o bludišti sláwy
Ze rtů Jana w lůno wichrů zněla.

A tak za jarního jitra sedí
Pod wysokým dubem na pokraji
Lesa, rmutným okem dolů hledí
W údolí to kwětné, w němžto hrají
Wlny modré Rýna mohútného
S čerwánky, jenž jako ústa žhaucí
Jitra s nebe seslaného

Líbají tam hladinu planaucí.
Kolem pnau se k nebi nahé skály.
A wšak mlha prostírá se w dáli.

„Rok uplynul, Jan tu šepce temně,
Co jsi, hwězdo lásky, zhasnula:
Rok uplynul, co ta tmawá země
Náručí tě chladnau zatknula;
Tam wšak žiješ, tam kde swaté ráno
Zlaté záře lije po nebesku — —
Kdyby mně ach bylo přáno,
Abych na perutích ranních lesků
K tobě letěl, tamto ku wěčnosti —
Kdež wšak wěčnost moje? — Nesleduj
Stopy dáwných skutků, duchu můj,
Neboť wedau k hrozné budaucnosti! — “

Wywolaw to, líce poukrýwá,
Po chwíli pak opět z prsu swého
Hadem hrůzy spautaného
Slowa žalostná wylíwá:
„Srdce w prsau jako rakew tíží,
W nížto polomrtwý powzdychawá —
Nemůž umřít — smrt se wěčně blíží,
W náruč beře je i ponecháwá,
By s ním mohla déle, hrozně hráti,
Předse jiskru žiwota w něm spáti. —
Pamět žití minulého
Kam jsi blahé skryla hlasy,
Slowa ducha angelského,
Slowa prawdy, slowa spásy
O naději, wíře, smilowání?
Který cherub w srdci mém
Čerwem wěčným zhlodaném
Dědictwí to swaté chrání? —
Ano — ano — tak ta slowa zněla,

Takto z úst mé Ludmily se chwěla:
Trp a daufej — jitra na úswitě
Wěčné smilowání uzdrawí tě!
Ach kde jitro — kde jest moje ráno?!“
Tu jak božskau mocí wywoláno,
Nad horu wystaupí slunce Páně —
Mlha prchá — aj! a zlaté báně
Města porýnského w jasné dáli
Sluncem slawně ozářené stály. — —
Jan tu w kwapném srdce chwění
Zdwihna zhůru ruce spiaté,
Zwolá w zbožném wytržení:
„Ejhle, tam mě wolá swětlo swaté!“

XV.

Z wěže dómu Mohučského
Temným zwukem půlnoc bije,
Hlahol hlasu truchliwého
Po tichém se městě lije.
Umírajíc w němé dáli;
Posledním swým dechem tiše
Zalétáwá do wzdálené chyše,
Jenž se zdwihá u porýnské skály.
Po swětnici chyše chudobné
Blaudí lampy swit, co bledý duch.
Zhasíná teď, teď se zhůru pne,
Jasně blesknauc do té číré noci,
Tmu zahání kauzedlnau mocí
Za ten jasně ozářený kruh,
W kterém stůl se skrowný zjewuje.
Na něm knihy, pera, pergameny;
Na listech pak skwělých barew čteny
Oko zpytující spatřuje.
Zraky wšak, jenž po těch listech wedly
Ruku, spánek tichý zawírá —
Písař usnul, maje skloněnau
Hlawu bledau, žalem ztrápenau.
Blahý sen mu ráje odkrýwá,
Neboť pousmání rtoma hrá,
Usmání, ach cizinec úst bledých,
Jako na sewerních wěčných ledích
Kwětná wětew májowá.
We snách spatří milenky ruměnce,
Oči modré, swatau září zňaté,

W prstencích pak kadeře ty zlaté,
Na kadeři z bílých růží wěnce.
Cherub krásný wstaupil na nebesa,
Křišťálowý kalich w rukau nesa:
„Jene, láskau wěčnau jest mi přáno,
Zwolá angel, bych ti objewila,
Že se k tobě, k národu i twému
Milost Páně naklonila.
Ejhle hwězdy, zwěstující ráno!"
A tu angelowi nebeskému
Z kalicha se hwězdy jasné lily,
Jenžto u wěnec se wplítajíce,
W skwělé písmeny se proměnily,
Slowa tato skládajíce:
„*Řekl Bůh: Buď swětlo — bylo swětlo!*"
A teď čteny zas se rozletěly,
Jiné, jako jiskry padajíce,
K nim se linau, a již jasně kwětlo
Nowé písmo w sněhobílé bláně:
„*Swětlo nad národem — wůle Páně!*"
Litery pak z rozohnělé láwy
Tajná moc již takto rozstawila:
„*Swětlo wede z Labyrintu sláwy!*"
Opět jinak znějí čteny rudé:
„*Swětlo, ne meč sláwu wydobude!*"
Jasněj slowa swítí, zhůru planau,
Hlasy angelské pak líbě wanau
Kolem spícího teď s nebes báně:
„*Řekl Bůh: Buď swětlo — bylo swětlo —*
Swětlo nad národem wůle Páně!"
A teď sbor angelský jemně zpíwá:
„*Swětlo wede z Labyrintu sláwy,*
Swětlo, ne meč sláwu wydobýwá!"

Sady, bywše takto pronešeny,
Na nesčíslných se listech skwěly

Po obloze, jsauce oswíceny
Hwězdau swatau; teď se rozletěly
Prowázeny zwukem swatých kůrů:
„Lette k dolinám a lette zhůru,
Lette tam, kde srdce lidské bije:
S wámi swětlo, s wámi sláwa žije!“

Jan tu ze sna swého procitnul,
Lampa zhasla — do tmy číré pnul
Oko rozčílené září jasnau;
A wšak zdá se jemu, jakby w tmawé
Půdě posud tkwěly čteny žhawé:
Tu se w switu líbém wyskytují,
Sem teď zalétají a tam hasnau,
Tady pak se skwělé opětují;
Slyší blahých zwuků zawítání:
„Konej, co jsi widěl, Jene můj,
Ducha swého swětlu obětuj,
Bysi došel swětla smilowání!“

Zhasly čteny — utichl již hlas,
Kolem Jana noc se klade zas,
Aj, tu wstane w mysli roznícený,
K stolci nebeskému zdwihna twáři,
Tam kde hwězdic nesčíslné čteny
W swaté welebnosti září.
„Konej, co jsi widěl — ducha swého
Swětlu obětuj!“ tak mluwí tiše,
Hledě pewným okem w hwězdné říše;
Hledí dlauho w duchu rozjímaje,
Hlaub a hlauběj w myšlénku se topí.
A již zoře po nebi se lije,
Hwězdy hasnau — odleskem swým kropí
Čerwánky již nízké jizby stěny,
Stul a na něm pergamen a čtěny.
A tu zwolá Jan: „Hle, jitro swítá

Také w mysli mé, a blahé swětlo
I w mém duchu jasně powykwětlo,
Duše wraucně jiskru swatau wítá.“
Pozdwihna teď skwělé pergameny,
Čítá jasným hlasem tyto čteny:
Et dixit Deus: fiat lux et erat lux!
Nyní k nebi wywolal:
„Ty jsi důkaz swaté moci dal,
Wěčný na wýsostech Pane,
Zwoliw za nádobu swětla swého
Ducha mého nocí zklíčeného;
Nechť se wůle wšemohaucí stane!
Ano wykonám, co kázal sen:
Litera buď pewná, wšak nicméně
Žiwot sterý dán buď každé čtené;
A jak we snách písmeny ty jasné
W nowém wždy a w nowém skupení
Skládaly to swaté wyrčení,
Wolajíce k dráze swětospasné:
Tak chci z liter desky sestawiti,
Sestawené barwau tmawau krýtí,
Na nesčíslné pak bílé blánky
Wtisknaut tyto mocné ducha známky,
By se w hojném počtu slowa, sady,
Knihy, rozumu a wtipu sklady,
By se myšlénky tak rozletěly
Po swětě — jak we snách hlasy pěly
W angelů nebeských kůru:
Leťte k dolinám a leťte zhůru,
Leťte tam, kde srdce lidské bije,
S wámi swětlo — s wámi sláwa žije!
Ano, ano, rozumím teď tobě,
Lásky cherube můj skwělý!
Hlasům rozumím, jež w této době
Kolem Jana twého sladce pěly!
Ejhle, we wzdálené wlasti drahé

Rozjiskří se též to swětlo blahé!
Nastanau ti, Česká wlasti moje,
Duchů jasných se tmau starau boje —
Tiché boje o národní bláhu —
Swětla blesky, meče tyto smělé,
Proklestí pak tobě k hwězdě skwělé,
K hwězdě Sláwské welebnosti dráhu!

XVI.

Uplynul rok opět — a již jméno
Knihpísaře, jenžto z ciziny
Připutowal w Rýnské krajiny,
Známo, welebeno, též i kleno;
Nebo diwným, tajným způsobem
Pod rukau se knihy množí jemu;
Zdali swrchowaným rozumem
Diwy twoří, aneb duchu zlému
Jan ten Kutnohorský děkuje
Umění, jež tajně pěstuje
S towaryšem cizím jediným,
Nelze poznat wtipem zostřeným.

Wečer tichý; Jan pak we swém bytu
Umdlen, utrmácen prací sedě,
Na swá díla, skwějící-se w switu
Lampy jasné, blahým okem hledě,
Mluwí: „Padesáte wytištění
Jewí se tu poswátného čtení,
Jenžto myšlénce té půwod dalo,
Ohniskem se nowých swětel stalo!
K bratřím Slowanským chci nésti zpráwy
O tom swětle, jenž se w písmě skrýwá,
By je wedlo z Labyrintu sláwy:
Swětlo, ne meč sláwu wydobýwá!
Blaudilť jsem já poli na krwawém,
Po bludišti swětských wášní tmawém,
Hledaje welebné sláwy chrám —
Ejhle, chrám teď swětla otwírám!“

„„Otwíráš a otewřeš i sobě
Sláwy bránu, newděčný můj Jene!
Zpomeň si wšak, když w budaucí době
Jméno twoje welebené
Wzíwat bude národů wšech hlas,
Že tam Hymelajském na hřebenu
Naučil tě znáti liter cenu
Nejprwé twůj wolný sluha — ďas!““
Tento hlas se z kautu jizby bral,
Kam se lampy swit již nedodral;
Tamto krwawým se leskem září
Zraky děsné w Duchamora twáři.
Jan pak blíže k nepříteli kročí,
Pewně hledě w hrůzy wěčné oči
Zwolá: „Nechť již swětlo nowé zhasne,
Ty když půwodem jsi jeho byl;
Nemohlo by zdárné být a spasné,
Co bych z lůna hříchu wydobyl!“
„„A přec mluwíš, wece strašný druh,
Že prý wydobude swětla duch,
Ukrytý w těch liter mocném háwu,
Slowanstwu i tobě wěčnau sláwu!““
„Jen když osud lidu Slowanského
Kryje sláwa skwělým perutím,
Zwolá Jan a twáře jeho rdí se,
Nechť pak jako popel rozpráší se
Sláwa má i powěst jména mého!“

Duchamor.

Nic nezískáš blbým cnůstkářstwím;
Slowa twá jsau slowa choroby!
Pomni, brachu, že jsi brancem mým;
Na prsten hleď, tam twé poroby
Swítí posud důkaz krwawý!

Jan.

W srdci pak se mocná hwězda skwí,
Hwězda ta jest wůle ducha mého!
Sáhni na mne, tobě propadlého;
A wšak wůle má ti nepodléhá wíce!
Jako wězeň we tmawém žaláři,
Zdwihna zhůru ruce kowem spiaté
Welebí a wzíwá swětla záři,
Byť i wěděl, že již newykročí
Nikdy, nikdy na to swětlo swaté:
Tak já ze tmy zdwihám k swětlu oči.
Nechť již zchwátí duši děsná noc,
Jen když hájí swětowládná moc
Národ můj, jejž dechem posledním
Z hlaubí srdce swého welebím!

Duchamor.

Šwarná slowa! Ha, ha! bídné děcko,
Tím zadáwáš podlau myslí wšecko,
Co by ten twůj národ oslawilo;
Nebo slyš, já wolám kletbu nyní
Na Slowanůw wešken pronárod:
Wynález twůj, Sláwské mysli plod,
Přiwlastní si národowé jiní,
A co Českým duchem wykonáno,
Bude w kořist cizím sokům dáno;
Na století, jako polní tráwa,
Swadne Čechůw dáwnowěká sláwa!
Dosawad jen tupá surowost
Slowanský twůj národ sužowala:
Nyní wěz, že pekla wěčná zlost
Jiných zloby žiwlů na wás štwala:
Wzdělancem se bude nazýwati
Ten, jenž wtip a schopnost k zwelebení,
Práwo k mrawnímu i ušlechtění
Urputně wám bude upírati —

Slowan, národů wšech powrhel.
Ani stínem lidské wzdělanosti
Nesmí slauti — tomu běda, žel,
Kdoby přiwlastnil mu jakých cností!
Nic wám neprospěje bažení
Po welebné sláwy ratolesti —
K zášti, haně nechť wám cestu klestí
Cnost a wěda; ano odtržení
Od zákonů wěčných bude slauti
U sauseda wtipem proslulého,
Zástupy když lidu Slowanského
K trůnu wzdělanosti budau lnauti!
Rozdrcené, na cti rozerwané,
Záští národů Ewropských štwané
Sláwské pokolení w lůně swém,
Neswornosti zhlodaném,
Nejpodlejší wrahy zplodí,
Kteří o šat matky zkatowané
Kostkau pekelnau si hodí!

Jan.

Odstup, duchu! — dost, o dosti!

Duchamor (w celé swé hrůze se objewí a k Janowi přistaupí).

Kletbau pekla sláwu Sláwy zbořiš,
Jestli se mi opět nepokoříš!

Jan.

Nepokořím se ti wice,
Smrti stín nechť raděj moje líce
Zakryje!

Duchamor (ruku po Janowi wztáhne a tento na zem klesne).

Slyš — tu znějí wůkol líbé hlasy:
„Nad tebau wychází hwězda spásy!“
Zmizelť wrah — a w mráčku plawém
Postawy dwě nad Janem se zjewí:
Prwní twář to přemilostné děwy,
Druhá matky Jitky, jenžto w blahém
Pousmání k synu kloní
Líce swé a slzu jasnau roní
Na sepiaté ruce Jana swého;
A tu milostné usmání
Jako snů nebeských zahráwání
Leje se po jeho twáři —
Prsten ejhle jako hwězda září,
Neboť matka slzau jedinau
Zahladila skwrnu pekelnau.
Díwka líbě šepce: „Prawdy ráno
Wyjde — k swětlu bude powoláno,
Z lůna swětla wěčného co wstáwá —
Swatá láska w tomto políbení
Tobě, Jene, důkaz wykaupení,
Znowunarození nyní dáwá.“
Ludmila teď ústa políbila
Jeho, zwolajíc: „O Jene můj,
Wěčná láska tebe wykaupila.
Láska wykaupí též národ twůj!“

Tážete se, zda-li na tom swětě
Lásky wykaupenec procitnul,
Aneb smrti angel, tiše letě,
Srdce Jana k sobě přiwinul?
Kdož to powí! Báseň wyprawuje
Jenom lehce prchající sen,

Noc pak mizí — nastáwá již den,
W moře swětla sen se potopuje.
Potopil se a jen zpomínání
Na obrazy zhaslé zůstáwá;
Nyní po zkončeném klokotání
Struna ohlas písně wydáwá,
Chwějící-se šepce tiše, jemně:
Ejhle odlesk dějů České země!
Nastane wám bojowání nowé,
Nowých nepřátel se zdwihá roj,
Swaté myšlénky wšak hrdinowé
S hmotem bujným počnau krutý boj;
A wšak bitwy krwawé a seče
Neotewrau blaženosti chrám:
Wězte, že jen swětla bleskné meče
Wydobudau wěčnau sláwu wám!

Poznamenání.

Oddělení prwní.

II.

Str. 9. Známe Ulissa již podwodného.

Když po mnoholeté bauři Husitské roku 1436 páni zemští, rytířstwo a Pražané s jinými městy císaře Zikmunda za krále a pána swého byli přijali, tu jedině obec města Hradce Králowé, jejíž wůdcowé byli kněz Ambrož a býwalý mnich Zdislaw z Rúdnice, tomu na odpor stála, nazýwajíc Zikmunda Ulissem podwodným, jenžto pěknými slowy slibuje a wšak klam a lest w mysli chowá.

III.

„Potom w úterý po Wšech Swatých z rozkázanie ciesařowa pan Kostka s Pardusem přitáhli k městu Hradci do wsi Wysoké wojensky s wozy s jedné strany, a Diwiš s druhé strany ležal w Plačicích a pan Hlawáč ležal w Wranowě. A tehdy Zdislaw mnich s swými žoldnéři prwý súmrak noci na středu jdú pěškami na wojsko Kostkowo a Pardusowo, a shledníc je, i udeří jim do wozuow, a zapálí jim búdy a samého pána Kostku tu u Wysoké zabijí a jiné ztepú a zjímají a jiní se rozprchnú.“ — Staří letop. str. 97.

Samo sebau se rozumí, že aučastenstwí Jana Kutenského při noční této bitwě jest pauhým básnika wýtworem.

IV.

Str. 22. Pod Wšerubem Pražským hospodařil.

Pražané zwolili jsau l. 1422 Jakuba Wšeruba, měšťana Pražského, za nejwyššího mincmistra na Horách Kutných, kterýžto až do roku 1437 w tomto auřadě se zachowal.

VI.

Str. 34. Alchymisté wyhledáwali látku w přírodě ukrytau, jejímžto působěním by netoliko sprosté kowy w zlato aneb stříbro se proměnily, nýbrž která by i tu mocnost do sebe měla, aby žiwot lidský na několik století prodlaužila. Tato přežádaucí látka, po níž se mudrcowé středního wěku tak náružiwě pachtili, rozmanitá pojmenowání obdržela we spisech alchymistů, na př.: kámen mudrcůw, welké magisterium, woda, rosa a kořen žiwota, mrak, z něhož zlato a žiwot prší, čerwený lew, wěčný drak, matka, Ewa, Wenuše swěta atd. Některé z takowýchto názwů kamene mudrcůw kladau se zde Duchamorowi do ust.

IX.

Str. 50. Ejhle! toť jsau Alanowa
Ab Insulis známá slowa.

Alanus z Rysselu (ab Insulis), města we Flandřích ležícího, žil we XII. století a učeností swau takowé wážnosti sobě získal, že názwem Doctor universalis poctěn byl. Bylť pak mnichem řádu Cisterciensкého w Clairveaux a později stal se biskupem Auxer'ským. A wšak biskupstwí opustiw, do Clairveaux se nawrátil, kdež složiw welký počet učených spisů, žiwot swůj dokonal. O spisu jeho Anteclaudianus, z něhož český Alan půwod wzal, wiz Wýbor z lit. České I. díl, str. 790.

Str. 51. Atomy to byly, skládající
Prapočátky wšechněch těles swěta.

Epikur, filosof Atický, učil, že wšechna těla složena jsau z předrobných částek, které w menší částečky děliti již nelze. Tyto prahmoty nazwal Epikur atomy, z nichžto prý lehčejší do wýsosti se nesau, a těžší dolů klesají, tím hmotnější tělesa tworíce. Z takowýchto celý swět složen jest wedlé nauky Epikurowy, která se we spisech Diogena Laertia a w básni Lukretia „de rerum natura" zachowala.

Str. 52. — — slunce — to že jistě
Zdrojem jesti wšeho žiwobytí.

Kleanthes Assos'ký, jeden z nejznamenitějších filosofů Stoických, wyučowal, že jest slunce duší swěta a zdrojem swětoplodné moci. Týž mudřec přirownáwal způsob rozplozowání se žiwotů plamenu swíce, z něhož se jiné opět swíce rozžehují a swítí bez umenšení půwodního plamene.

Str. 52. Kterak Heraklitus prawí bystře:
Žiwot jesti neustálé hnutí.

Důwtipný mudrc Efeský, *Heraklitus*, měl za to, že w neustálém přechodu *býti* do *nebýti* žiwot weškerý pozůstáwá, a že wše, co žije, we wěčném toku čili pohybowání se nalezá.

Str. 53. A wšak Dunus Skotus wyswětluje,
Kterak wšehomíra sauzwukem,
O němž Pythagoras wyprawuje,
Nebesa se řídí též i zem.

Duns Skotus, půwodce školy formalistůw, žil na začátku XIV. století, a za příčinau ostrého wtipu swého Doctor subtilis nazwán jest. Mezi jinými též dokazowal, že swět harmonií čili sauzwukem wšech nebeských těl mezi sebau we swé míře se udržuje.

Pythagoras učil, že deset nebeských kruhů celý stwořený swět skládá, jehožto pewným středkem země naše jest. Tito nebeští kruhowé, dokládal dále, mezi sebau zákony mathematickými a harmonickými tak spojeni jsau, že někteří z nich wysoké, jiní pak hluboké hlasy w sauzwuku wšehomíra wydáwají, twoříce tím swětolíru desíti strunami potaženau.

Str. 53. Sauzwuk, slunce, wšehomíra dech,
Sefirot — a nic jiného není!

Wedlé dáwného učení knih tajné maudrosti židowské (kabbala) berau wšechny wěci půwod swůj we wěčném prazdroji, totiž w moci božské, nižto wzniky wšech bytnosti rozmanitými otwory, *sefiroty* nazwanými, na wlnách swětla k zemi plynau. Učení toto čerpáno jest nejwíce ze spisů Pythagora, Platona a z učení o Aeonech starých gnostikůw.

Str. 54. Wždyť to četl w spisech Stagirity.

Aristoteles narodil se w Stagiře, městě Macedonském, pročež i jméno Stagirity obdržel.

X.

Str. 61. We spisech i Jana Mandevilli,
Nebo w knihách Martiniana.

Jana *Mandevilli* rytíře z Englantu cesta po swětě byla w prwní polowici XV. století z němčiny Otty z Daymarku přeložena do češtiny Wawřincem z Březowé. Wiz Jungm. hist. lit. české, str. 52.

Martimiani nebo lépe Martiniani kronika proto se tak nazýwá, že na díle wzata jest z příběhů Martina Polona. Nejwětši část té kroniky skrze Beneše z Hořowic přeložena jest do češtiny z německé, kteraużto sepsal Jakub Twinger z Königshofu w Strasburku r. 1380. Wiz Jungm. hist. lit. č. 48.

Str. 61. Škoda, že pan Flaška sám
Takých zpěwů nezanechal nám!

O wýtečném a w dějích země České znamenitě wynikajícím pánu českém p. *Flaškowi* z *Rychmburka* podáwá zpráwy Wýbor z lit. české I. 839, kdež se i hojné wýjimky z básní jeho nalezají.

Str. 61. Solofernus též i Belial.
Barlaam i Alexander král,
Tandariš a o Tristramu básně atd.

Solofernus, aneb žiwot Adamůw, román duchowní, w polowici XV. století z latinského jazyka do češtiny přeložený.

Belial, podobného obsahu jako Solofernus, též z latiny w XV. století přeložený. Wiz Jungm. hist. lit. č. 146.

Barlaam, z latiny do češtiny uwedený román duchowní, jehož titul jest: Rzeč o jednom kralowiczi jmenem Jozafat. Jungm. hist. lit. č. 145.

O *Alexandreidě*, wýborné, z prwní polowice XIV. století pocházející epické básni nalezáme zpráwy a wýjimky we Wýboru z lit. české I. 135.

Tandariš, rytířská historie z času krále Artuše w rýmech, jižto W. Hanka wydal we Star. Skl. V.

Tristram, báseň romantická, welmi utěšená, w prwní polowici XV. století do češtiny uwedená, wiz Starob. sklád. V. Srown. Wýbor z lit. č. I. str. 803.

Str. 63. — — — welebím
Dalemila ráznau kroniku.

Obšírných zpráw o této rymowané kronice české čerpati lze z Wýboru z lit. č. I. 83.

Str. 74. Za to Tkadlečka si welmi chwálím.

Ludwík Tkadleček a milenka jeho ***Adlička*** žiwi byli w druhé polowici XIV. wěku u dwora owdowělé císařowny Alžběty we Hradci Králowé. Byla Adlička krása wěku swého, pro kteraužto, když se za jiného prowdala, Tkadleček hořekowání swé počal a milenku swau zwěčnil w rozmlauwání mezi Žalobníkem a Neštěstím. Tištěn pod jménem: Starobylá skládanie, památka XIV. wěku od W. Hanky.

Str. 74. Prwního to strýce oba

a později:

Druhého stryna Hodawa

jsau werše, wyňaté ze známého ***Mastičkáře***, diwadelní hry z počátku XIV. století pocházející, která se w oprawenéra wydání we Wýboru z lit. č. I. str. 66 — 82 nalezá.

XIV.

„Diwný běh wětrůw“ atd. Tyto a později položené řádky: „U přirození našem již porušeném“ atd. wyňaty jsau z rozmluw ná-

božných *Tomy ze Štítného*. Obšírné zprávy o spisech Štítného, „jejž ušlechtilý wlastenecký smysl, duch nábožný, jasný rozum, hojné známosti a jadrný, hebký i jemný jazyk w čelo wšech spisowatelů národních onoho wěků stawí“, nalezáme we Wýb. z lit. č. I.

XV.

Str. 113. Aneb Láda, bohyně milosti
Kolébá tam Lela, lásky bůžka.

Láda starým Slowanům totéž byla, co *Žiwa*, totiž bohyně lásky swětoplozi. (Srown. Hanuſch, die Wiſſenſchaft des Slawiſchen Mythus, S. 345.)

Lel a *Polel*, jména bohů, jenž w staroslowanských zpěwích se často ozýwají. (Srown. Pieśni ludu ruskiego w Galicyi, Ž. Pauli. str. 16. Zpiewánky od Kollára, str 397.) Wedlé domnění nowějších zpytatelů Slowanského bájeslowí byli Lel a Polel synowé Lády.

Str. 114. Wěštba Rusalek mě polekala.

Rusalky byly bohyně wod, jmenowitě řek a potokůw. O Rusalkách wiz wýtečný článek od J. P. Šafaříka w časopisu Česk. Museum r. 1833, kdežto na str. 268 čteme: Ubírají se wesničanky auprawně oděné a wystrojené do háje za příčinau rozwíjení wěnců̊w. Čí neuschnul, dlauhé žiwobytí předpowídá, krátké těm, kterýchžto wěnce pouschly: než ještě zbýwá naděje w druhé zkaušce. Pochytiwše ty uschlé wěnce, metají je do wody: plawe-li který, při nejmenším rok žiwota zwěstuje, naproti tomu jistotně ještě téhož roku umrau, kterýchž wěnce se pohřižují.

Str. 118. Wěštci, krywy, huslaři a kněži.

Wěštci byli starým Slowanům duchem proroctwí nadané osoby. Srown. Mater verb. Vestec, vates, propheta divinus.

Krywy. Osoby, jenž při obřadech modlosložebných krwawé oběti wykonáwaly. Srown. Mat. verb. cry (crí) sanguis.

Slowo *kněz* nejwyšší důstojnost u starých Slowanů znamenalo, neboť kněz netoliko wykonawatelem poswátných obřadů, nýbrž i wůdcem lidu we walkách býwal.

Str. 117. Swatowite, sláwy zdroji.

Swatowit — nejwznešenější bůh pohanských Slowanů (u Helmolda deus deorum nazwaný), půwodce swětla a swěta celého, jenž co slawný rek a wítěz wše škodliwé zahaní.

Str. 118. Matko Žiwo, bláhy zdroji.

Žiwa, bohyně žiwota a plodnosti, to též co magna mater, dea

mammosa. — W rukopisu Mater verborum (od r. 1102) wyobrazena se nalezá, jsauc odpolu přioděna, majíc w jedné ruce klasy a w druhé kwítí; tu i nápis čteme: Siva dea frumenti, ceres. — Na jiném pak listě téhož rukopisu: Siva diva, dea.

Str. 118. Perune, swým jasným bleskem
Otewři nám sláwy brány.

Perun, bůh hromu starých Slowanů. Srown. Parom, Param et Baram: kořen peru, ferio, conf. inidic. Brahma. (Jungm. Slown.)

Druhé oddělení.

I.

Bojowný a slawný národ *Bodricůw*, z jehožto dějů se zde obrazy objewují, přebýwal mezi mořem wýchodním čili Baltickým a Labem, od řeky Warnawy až do Trawny. Šaf. Starož. 901. Kruté boje s Německými a Dánskými králi a knížaty swedl udatný *Niklot*, poslední to neodwislý wladař národa Bodritského, jenž o zachowání starého řádu a náboženstwí wší swau moci se zasadiw, w boji slawně padl.

Množstwí lodí po wlnách těch modrých.

Podáwám zde popsání bitwy blíže *Dubína* na zemi a moři swedené wlastními slowy Ludwíka Giesebrechta, jehožto nikdo z welké přichylnosti k Slowanům winiti nebude. Um dieselbe Zeit, gegen den 29. Juni 1147, sammelte sich das Heer der Kreuzfahrer. Die ganze Streitmacht theilte sich in zwei Heerhaufen zu zwei gleichzeitigen Unternehmungen gegen die Abodriten und gegen die Luitizer. Die Führer des Heeres, das gegen Niklot auszog, waren Erzbischof Adalbert von Hamburg, Bischof Thietmar von Verden, der Sachsenherzog Heinrich der Löwe, dessen Schwiegervater Herzog Konrad von Zähringen und ein Fürst Hartwig. Außerdem waren viele Grafen, Edle und Ritter im Lager. Die ganze Zahl der Streiter wird, ohne Zweifel viel zu hoch (?), auf 40.000 angegeben. Dazu kam noch eine Dänische Flotte, deren Bemannung sich gar auf 100.000 Mann soll belaufen haben. — Das Sächsische Heer war schon vorher über die untere Elbe gegangen, hatte sich der Küste genähert und belagerte eben Niklot's Feste Dobin. Auch die Dänen verließen daher, bis auf Wenige (?), ihre Fahrzeuge und gesellten sich zu den Belagerern. Dobin wurde nun

noch härter bedrängt. In der Feste meinte man bald wahrzunehmen, die Dänen seien die nachläßigeren Gegner. Es geschah deshalb ein Ausfall nach der Seite hin, wo sie gelagert waren. Viele von ihnen wurden getödtet, andere gefangen. — Indeß erfuhren die Ranen, die Dänische Flotte sei schwach bemannt, und beschlossen durch deren Ueberwältigung den Belagerten Hilfe zu schaffen. Sie griffen zuerst die Schonen an, die voran im Hafen lagen. Die Jüten sahen die Noth ihrer Kriegsgefährten und freuten sich, denn die Schonen gehörten zu Sveins Partei. Erzbischof Ascer von Roschild, dem die Obhut der gesammten Flotte übertragen war, entwich feige auf ein Kauffartheischiff und verbarg sich dort. Dennoch leisteten die Angegriffenen Widerstand. Um die Furchtsameren an der Flucht zu hindern, banden sie die Schiffe zusammen; aber sie wurden doch besiegt; man zerriß hie und da die Stricke. Ein Theil der Mannschaft fiel durch das Schwert, andere warfen sich ins Meer und kamen darin um. Wendische Geschichten aus den Jahren 780 bis 1182 von Ludwig Giesebrecht. Berlin 1843. — 3 Th. S. 29.

Str. 143. Tetislaw, hle! wůdce Ránůw.

Jméno wůdce udatných Ránů w této mořské bitwě sice známo není, a wšak Saxo Grammaticus a Knitlinga saga saučasného krále Ránského Tetislawa (Tetizlaf) uwozují.

Str. 145. Blýská swatá stanice.

Stanice (stanitia) čili kopí Swatowitowo, o němž Saxo Gramm. píše: Erat stanitia magnitudine et colore insignis, cui tantum venerationis a populo Rugiano tributum est, quantum omnium pene deorum majestas obtinuit. Eam enim prae se ferentes in humana divinaque grassandi potentiam habebant etc. Znamení toto poswátné, jemuž se i králowská welebnost kořiti musela, nešeno bylo w čele wojska, aby bojowníky kauzedlnau mocí swau k udatnosti zbuzowalo.

Str. 145. — prutem lesknýmъ
Do popele četné tahy píše.

Dithmar zmínku činí o zwláštním způsobu, kterýmžto pomořští Slowané osud budaucí zpytowáwali. Žena totiž u krbu sedící do popele čáry porůznu psala, jich nečitajíc; když pak po chwíli napsané čáry sečetla, rowné čislo jí štěstí, nerowné pak neštěstí wěštilo.

Str. 146. — Dubín, Zwěřin, tam Ilowa
Hoří, — — —

Auhlawní nepřítel polabských Slowanů, kníže Saské Jindřich, Lwem nazwaný, nawrátiw se wítězně z Italie (r. 1160), wyzwán byl králem

Dánským Waldemarem, aby celau mocí swau na říši Bodricůw udeřil, neboť král tento přeswědčení nabyl, že Dánské říše síla s to býti nemůže, aby sobě Slowany Pomořské podmanila. Načež Jindřich Lew, bažící po kořisti Slowanské (Saxo. p. 757), s welkým wojskem do říše Bodricůw wtrhnul, a plenil daleko široko mečem i ohněm; zároweň s ním nesmírné množstwí Dánůw na břehy Slowanské se wyřítilo. Niklot, ustawičnými wpády nepřátel wysílen, a nemoha takowé moci odolati, hrady swé Zwěřín, Dubín, Ilow (Ilowa, Ilowé?) a Lubor (něm. Mikilinburg) zapálil a utekl se do pewného hradu Wurle, kdežto nějaký čas nepřátelským zástupům wzdorowal, až konečně statný útok na ně učiniw, kopím Německým zabit jest.

Str. 147. Jenžto na Panně a u Lukina
Krwí stotisícůw Sláwských těl
Luhy otcůw našich zatopila.

Řeku *Pannu* nyní Němci nazýwají die Penne. W hrozné bitwě mezi Slowany polabskými a Německým wojskem r. 924 u pewnosti *Lukina* (Lunkini, Luncini [?] nyní Lenzen na Labi) swedené padlo, jak staří chronisté wyprawují, ne méně než 120.000 Slowanů; 800 zajatých ještě prý po bitwě lítí nepřátelé rozsekali.

Str. 147. Že těch třicet wojewodů
Na ohawném, zrádném hodu
Gero, wzteklý Sasík, rozsekal.

Hrabě Gero, jemužto král Otto wládu odewzdal nad krajinami Slowanůw, podrobených mečem Německým, chtěje prý zkáze sobě hrozící se wyhnauti, pozwal na hostinu třicet Slowanských knížat, a když tito wínem opojeni na lože se odebrali, wšech třicet zabil. O tomto Gerowi píše p. Giesebrecht: Graf Gero, ein ausgezeichneter des Krieges wie der bürgerlichen Verhältniße fundiger Mann, dem auch Beredsamkeit nicht mangelte — doch zeigte er seine Einsicht lieber durch Thaten als durch Worte!! Jakýby asi pomník p. Giesebrecht a moderní Němci Gerowi wystawěli, kdyby tento Slowanem byl a oněch třicet hanebně zabitých knížat z kmene Germanského pocházelo?!

Str. 147. Že jest w neodwislé, skwělé wlasti
W swobodě co šťastný národ žil.

O wzdělanosti a skwělosti zemí pomořských Slowanů mnoho swědectwí máme, z nichžto zde jen ono uwádíme, jež poskytuje *Knitlinga saga*, stará, jazykem Islandským sepsaná kronika Dánská, jenžto sláwu Dánůw welebíc, Slowany wšemožně snižuje a tupí, a sice w překladu Německém: Der Anführer der Bewohner der Insel Rügen, Domabur, schlug den Dänen einen Vergleich vor; aber der Erzbischof verlangte,

daß er dem König Waldemar zu Handen geben und ihm Geißeln stellen sollte. Da gab Domabur dem Erzbischof einen Rath und sprach also: „Du bist ein junger Mann ohne Erfahrung, verlang nicht Geißeln von uns und heer' nicht in unserem Lande, zieh' lieber heim, und halt beständig Frieden mit uns, bis eure Lande so wohl bebaut sind, wie die unsrigen jetzt sind; denn viele von euren Landen liegen öde und unbebaut; daher paßt es sich besser für Euch, daß ihr auf den Frieden, denn auf den Krieg haltet."

Baltische Studien 1. Heft, 1832.

Na ukázku, jaký duch a způsob wyprawowáni w powěstné „Knitlinga saga" panuje, podáwáme zde z nesčíslných druhů podobného následujicí sady: Kapitel 121. Gegen den Schluß des Winters gebot König Waldemar wiederum einen Zug. Er zog nach Rygen und stieg ans Land in einem Opferhaine bei Straela, welcher Boeku heißt. Daselbst brannten und legten sie Alles öde, bemächtigten sich Volks und Guts und zogen damit zu den Schiffen. Darauf gingen sie aufs Land auf der andern Seite bei Walung und verbrannten das ganze Land bis zu ihrem Marktplatze a t. d.

Str. 148. Paličům když města poddáwáte,
Welíce, by tichém u pokoji
Slowanský lid zhaubně plenili.

Widukind a Thietmar wyprawují, kterak král Otto hrady a města w zemi Slowanů Německými žoldnýři osadil, mezi nimiž mnoho zlodějů a práwu propadlých wrahů a mordýřů se nalezalo, a těmto udělil tu zwláštní milost, aby Slowanůw sidla a příbytky dle swé libosti pleniti směli, a wšak přikázal, aby krajanům swým Německým škody činiti se neopowažowali.

Str. 148. Kterak Egil, Wiking běsný,
Kauřící se Sláwskau krew,
Krew tu s wínem smíšenau,
Chtěje krotit žízeň swau,
Do swého jest hrdla lil.

Egil, spráwce králowský ostrowa Bornholmu (r. 1080 — 90) důchody swé rozmnožiti chtěje, koráby na laupežní plawbu (Vikingfahrt) wyprawiw, břehy Sláwie plenil. Když pak se několik lodí Wendických jemu na odpor postawilo, přemohl je Egil, a zabiw wůdce Slowanského, jeho korábu se zmocnil. Tu kázal, aby jemu číše s wínem k uhašení žízně podána byla; i odpowěděno, že w tísni bitwy wšechny sudy troskotány jsau, a že wíno smíšené s krwí lidskau na podlaze korábu w laužích stojí. Nicméně Egil přilbici swau sejmul a nabraw do ní wína krwawého do hrdla je wlil. Od té doby nazwán jest Egilem krwawým (Blutegil).

Str. 149. Horomysl tam, tu Stojněw král,
Na žerdi hle zkrwácená twář
Králowská, a okolo ní stál
Na kopích kruh hlaw —

Národ Bodrický, hájící wlast swau před hrozným náwalem wojska, králem Ludwikem do země Polabské wyslaného, krutau bitwu swedl s Němci r. 844, w nížto wůdce Bodricůw, král *Horomysl* (Gotzomuisl, Gestimulus, Hostimysl?) padl a wojsko Slowanské na hlawu poraženo bylo. — Zalabští Slowané r. 955 králem Ottonem poraženi jsau w hrozné bitwě na řece Dasa, kdežto *Stojněw*, král a wůdce Slowanůw, zabit jest. Druhého dne po bitwě hlawa Stojněwowa na kůl nastrčená u prostřed wítězného wojska tkwěla, okolo ní pak sedmdesát hlaw zajatých welmožů Slowanských nabodnuto bylo.

Str. 150. Nad Arkonau welebnau.

Arkona, sewerní předhoří ostrowa Ránského do moře wybíhající, jenžto před časy slawným chrámem Swatowitowým slynulo. Wiz Kollárůw wýklad ku Slávy dceře, str. 109, kdež se i obraz, Arkonu wypodobňující, nalezá.

Str. 150. Děwanu a kupelnici
Swětí Luna září swau.

Děwana (verbascum) a kupelnice (ranunculus acris) byliny Ládě, bohyni milosti, zaswěcené. Wiz Hanusch, die Wissenschaft des Slawischen Mythus. 377.

Str. 152. Z hrobu wstanau Jarowita mocí.

Jarowit, bůh polabských Slowanů, o jehožto korauhwi a zlatém štítu zmínku činí Ebbo str. 71 a 80.

Str. 154. Aby Swaroh wěkowěčný jeho
Obejmul swým žhaucím ramenem.

Swaroh, čili Swarožic, bůh ohně starých Slowanů. Wiz O Swarohowi od P. J. Šafaříka w časop. česk. Mus. r. 1844.

Str. 155. Hlawu od těla ti odsekali.

Nepřátelé, hlawu w bitwě zabitého krále Niklota na kůl nasadiwše, ji po ležení Německém i Dánském plesajíce nosili. O slawném tomto králi Slowanském nedáwno Německý na slowo wzatý dějepisec tento úsudek pronesl: Niklot war stark und klug und an Bundestreue auch gegen Andersgläubige den meisten Christen seiner Zeit überlegen. Dahlmanns Gesch. von Dänemark. 1. 287.

Děje krále Niklota a polabských Slowanů wůbec, ježto posud toliko ze spisů Slowanstwu protiwných známe, každého nestranného zpytatele historie člowěčenstwa podiwením a úctau naplniti musí k národu, jenž před tisíci lety mezi wšemi národy sewerní Ewropy na nejwyšší stupeň wzdělanosti wystaupil, lákaje tím okolní nepřátele k neustálým půtkám a krwawým autokům na wlast a národnost swau. Co tenkráte Slowanských sídel, měst a hradů rozkotáno, jaké množstwí hrdinských wůdců a králů w nesčíslných hrozných bitwách padlo — to wše nám jen powrchně a jako mlhau pokryto se zjewuje we spisech sauwěkých nepřátel pokolení Slowanského. A wšak welká část nynějších cizích spisowatelů (byť i na půdě praslowanské žili) nejinák s národem zalabských Slowanů we spisech swých nakládá, jako někdy Španělowé s nešťastnými Indiány w Americe. Zde, kdeby se to sláwy Germanské poněkud nemile dotýkati mohlo, žádného saucitu a sprawedliwého rozwážení nenalezáme, pohřešujíce přečasto i nejchatrnější prawidla a zásady historie. Tak píše na př. Giesebrecht — jenž sobě ostatně sbírkau swých materiálů nemalých zásluh o budaucí historii polabských Slowanů získal — tato slowa: Die Wenden haben es zu keinerlei geschichtlicher Ueberlieferung gebracht, nicht einmal zu historischen Gedichten, wie die Germanen schon in den Tagen des Tacitus (?). A jinde opět: Die Wenden vermochten selbst nicht eine Geschichte der Wenden in irgend welcher Form zu verwirklichen (!?). Každý, kdo mysl k těmto wěcem přiloží, nahlídne, že wěrná historie polabských Slowanů jen Slowanem sepsána býti může, jenž obezřetností, wytrwalostí a láskau k wěci samé nadán jsa, nám prawdiwý obraz dějů oněch cizím pérem zlehčených národů wytwoří.

II.

Srbowé polabští mezi Sálau, Labem a Rudohoří bydlící — od té doby, co je Jindřich Ptáčník nejprwé l. 922, potom pak ještě silněji l. 927 žezlu swému podrobil, nedosáhli nikdy auplného swobodstwí. W jejich zněmčení, zwláště po založení biskupstwí Mišenského a Zičanského, pokračowáno bez přítrži s největším ausilím. W celém obwodu jejich země bez přestání byli zakládáni hradowé Němečtí, osazowáni zbrojným lidem Německým a jednotliwé župy podřizowány hrabatům Německým, nad nimiž od l. 929 markrabě Mišenský wrchní zpráwu wedl. — — Na počátku XI. století dostalo se markrabstwí Mišenské hraběti Konrádowi z Wetinu, jenž památku swau w letopisech člowěčenstwa zwláště tím zwěčnil, že národnost Slowanskau u Srbů předlabských rozličnými prostředky, mečem i obmysly a chytrostí, konečně docela wyhladil. Šaf. Starož. str. 862.

IV.

Str. 166. Ach, proč šlapeš na Slowanské plémě —

Z historie Polské známo, kterak utiskowání Rusínůw již za panowání Jagiellonců počátek wzalo.

Str. 166. Na panenskau obět zpomeň sobě,
Kterauž Wanda Slávské krwi dala.

Do předkřesťanské doby Polské historie náleží známá powěst o kněžně Wandě, kterážto, aby se wyhnula sňatku s Ritigerem, bojowným cizincem, jenž s wojem swým do Polsky byl přitáhnul, do řeky Wisly se uwrhla. U wsi Mogiła nazwané, nedaleko Krakowa ležící, zdwihá se podnes ohromný row, jejžto lid mogilau Wandy nazýwá.

V.

Str. 170. Mojmír padl — Nitra rozbořena —
Wlast swých synů krwí pokropena.

Maďaři, usadiwše se w Potisí a zmocniwše se šťastnými wýprawami na wýchod, jih i západ, obořili se po několikerém daremném pokanšení (podlé zpráwy ann. Saského ještě 906 Mojmír wšeliké útoky Maďarů witězně odrazil) konečně l. 907 dwojitau silau na Morawskau říši, od Rastice pracně založenau, od Swatopluka pak wítězně zwelíčenau, a wywrátili ji ze základu. Po hrozné porážce Němcůw i Slowanůw u Prešpurku (w srpnu 907), z nižto mladý král Ludwík sotwa se žiwotem utekl, a w níž dle wší podobnosti i kníže Mojmír padl, zmizela samostatná Slowanská Morawa z pole dějin. Ráz ten uhodil do srdce Slowanstwa. Dřewní obywatelstwo, co ho smrti neb poroby zbylo, rozutikalo se do Tater, Bulhar, Chorwat a jinam. Šaf. Starož. str. 806.

VI.

W kruté bitwě na Kosowě r. 1387 mezi Srbským a Tureckým wojskem swedené Srbowé po statečném bojowání sice na hlawu poraženi byli, a wšak sultan Murad od hrdinského Srba, Miloše Kobiliče, zabit jest. Skutek tento we zpěwích a powěstech Srbských i Dalmatských rozmanitým způsobem se welebí. Wiz na př. Čelakowského Slowanské národní písně, díl III. str. 193.

VII.

Str. 178. Běda, slawný Wasilijewič,
Welebený car twůj bílý,
U zajetí na Kasaně
Nad osudem wlasti kwílí.

Roku 1445 obořil se Ulu-Mahmet, chan Kasanský, na Rusko. Slawný car Wasilij Wasilijewič bez prodlení pole sebraw, s malým počtem Ruských wojinůw se wrahům na odpor postawil. U řeky Kamenky bitwa swedena jest, w níž Rusowé již byli wítězstwí získali, a wšak když plukowé Ruští, poraziwše nepřátele, po ležení Mongolském se rozprchli a je drancowati počali, obrátili se nepřátelé a nowý útok na Rusy učiniwše,

rozptýlené bojowníky poráželi. W této bitwě téměř wšickni Rušti wojínowé, slawně bojujíce, padli; car Wasilijewič, z přemnohých ran krwácející a prsty od ruky swé usekané maje, zajat jest a na Kasan odweden. Téhož času se na Moskwu ze wšech stran hrozné nehody walily; wojsko Ruské téměř zničeno, car w zajetí a ukrutný nepřítel na blízku — k tomu wypuknul oheň prudký w Kremlu, kterýmžto welké množstwí domů a chrámů spáleno a přes 3000 obywatelů o žiwot přiwedeno jest. K doplnění swrchowaného neštěstí zbořena jest ostatní část budow města před ohněm obhájených přehrozným *zemětřesením*, jenž téhož roku w měsíci listopadu Moskwau děsně pohybowalo.

Str. 185. W Indii —
Národ Budhinůw měl dáwná sídla.

Poněwadž o ***Budhistech*** čili ***Budhinech*** též w oddílu následujícím „*Ganges a Hymelaja*" a wšak toliko we smyslu básnickém zmínka se činí, budiž zde následující zpráwa položena. Asi 1000 let před nar. J. Kr. powstala w Indii sekta Budhistůw, jejížto hlawní náboženské zásady jsau tyto: Jedna nejwyšší, newiditedlná, wšemohauci a dobrotiwá bytnost wládne weškerým swětem; toliko cností dojde člowěk wěčného spasení; přísně se zakazuje lež, pomluwa, krádež, msta, smilstwo, též i nestřídmost se zapowídá, aniž kdo žiwočicha jakéhokoli zabíti smí; neustálým rozjímáním o bytnosti swé wlastní člowěku lze dojíti k poznání bytnosti božské; duše hříšnika se po smrti těla w duši zwířecí promění. Obětowali Budhisté nejwyššímu bohu a jiným nebeským duchům toliko kwítí a owoce, zawrhujíce krwawé oběti, zwláště pak ***dědičnost stawu*** čili *kasty*, o kteraužto se ***Brahmanowé*** horliwě zasazowali. Nejwíce z této poslední příčiny powstalo kruté zášti Brahmanů proti Budhistům, až konečně w krwawé boje wypuklo, kterými welký počet Budhistůw do sewerních končin z Indické prawlasti swé zahnán byl. I nalezáme wedlé zpráw čerpaných ze spisůw Herodota, Ptolomaea, Pomp. Mely, Ammiana, Marcellina a jiných starých spisowatelůw národ ***Budinů*** již mnoho století před J. Kr. na luhách a w lesích nynější Wolyni a Bělorusy obýwající, jejžto wedlé přísného pátrání našeho Šafaříka za Slowanský pranárod powažowati musíme. Nebudiž tedy skladateli tohoto spisu za přílišnau smělost pokládáno, že okolnosti té w básni swé použiw, k Slowanským praotcům, totiž k Budhistům, až do Indie se zabral.

VIII.

Str. 188. Stíny chrámu Děwyprije.

We wysoké Indii, na předhoří Hymelajském stýkají se u slawného chrámu *Dewaprayaja* řeky Blaghyrathy a Alaknanda, jenž pod názwem Ganga čili Ganges do jižných luhů Indie wlny swé ženau.

Str. 188. Na něž Žiwa wěků-wěčná
Nejskwostnější dary leje.

Žiwa (Shiwa) též w mythologii Indické znamená mocnost w teple čili ohni se tající, jenž rozmanité twory plodí, do wýkwětu pudí a dozralé opět ruší.

Str. 188. Slunce, oko Parabráma —

Brama. *Parabrama*, jméno nejwyšší božské bytnosti Indické; Parabrama podal ctitelům swým wedlé učení w sanskritu obsaženého *Wèdy* (Vedha) t. j. swaté knihy božským swým *Umem* (Oum).

Str. 188. Amra, strom milosti —

Amra, strom překrásně kwětaucí, jehožto libě dýchající kwět bohu lásky zaswěcen jest.

Str. 189. Z kalichu maddawy modré
Zlaté pláče nyní letí —

Maddawa (Ipomea Quamoclit.), rostlina skwěle kwětaucí, do pokolení swlaků patřící, jižto básníci Indičtí, poněwadž se kolem stromu amry malebně wine, newěstau Amrowau nazýwají. Wiz Sakontala aneb prsten rozhodující od Kalidasa.

Str. 191. Ohni sláwa, wodám sláwa! —

Aynaye swaha! (ohni sláwa) wayuwe swaha! (wětrowi sláwa) Suryaya swaha! (zoři sláwa) ozýwá se často w hymnách Indických. Wiz Sláwa bohyně od Jana Kollára, str. 25 a 168. Po bližších zpráwách o příbuznosti Slowanské mythologie s Indickau dychtící we spisu podotknutém přemnoho této wěci důkazů welkau pilností a učeností sebraných nalezne.

Str. 191. Sláwa wěčná Parabrámu.
Jehož Umem žiwot wstáwá
Z lůna Swarhy swěta chrámu.

Creuzer uwádí we spisu swém: Symbolik und Mythologie der alten Völker tato slowa z poswátných knih Indických čerpaná: Die Gottheiten sind einzig und allein nur drei, ihre Orte sind die Erde, die mittlere Region oder der Luftraum und der Himmel, sie sind nemlich das Feuer, die Luft und die Sonne. Sie werden einzeln genommen als die Gottheiten der mysteriösen Namen Bhur, Bhuvah und Swar bezeichnet und Prajapati, der Herr der Kreaturen, ist die Kollektiv-Gottheit von ihnen, d. i. die sie alle drei in sich

als die Einheit aufnimmt. Die Silbe Om (Um, Oum) spricht jede dieser drei Gottheiten aus, d. h. jede Gottheit der drei Welten wird durch Oum bezeichnet; sie gehört dem an, welcher den höchsten Ort bewohnt, der unendlichen Einheit Parabrama.

Swarha (swarga) znamená w sanskritu tolik co nebesa; svar coelum, svarga coelum Indri (aether) Bopp Glossar. sanscr. Srown. článek o Swarohowi od Šafaříka w Časop. Mus. r. 1844. str. 488.

Str. 191. Budho, swětů buditeli,
Žitíwrátce wěkowěčný.

Budha w Indické mythologii tolik co slunce žiwot budící wyznamenáwá. Creuzer prawí: Budh bezeichnet den Zustand des Erwachtseins, d. i. der innern Erweckung, und Budha heißt der Erweckte. ***Žitíwrátce*** (Satiavrata) syn slunce u Indů. Satiavrata steht im Indischen Mythos, wenn es als Person aufgefaßt wird, als Wiederhersteller des Menschenlebens aus dem Alles verschlingenden, aber auch erzeugenden Gewässer da.

Str. 203. Sprostým kowem, mokem skropeným
Zjewí se ti síly prameny —

Připomeňme sobě aučinky praudu elektrického slaupu Voltowa.

Str. 203. Ano blesk se stane sluhau twým,
Jenžto klínem ohniwým
W okamžení zpráwy ti napíše
Ze wzdálených končin, z cizí říše.

Slowa tato wztahují se bezpochyby na elektro-magnetický dalekopis čili telegraf, za dnů našich wynalezený.

Str. 207. — — — kterak plémě
Drobných čerwů nowé díly země
Slawí z malicherné škořepiny.

Jistý druh polypů, bílý koral, madrepora muricata nazwaný, rozplodil se na dně mořském w takowém nesmírném množstwí, že ze škořepin jeho pokrokem času celé wýspy a ohromné ostrowy z moře wystaupily, jenž rostlinami se pokrywše, pokolení lidskému za obydlí slauží.

XVI.

Žeby umění knihtiskařské Čechem z Kutné Hory rodilým wynalezeno bylo, nedá se ani přísně dokázati, ani docela zawrhnauti, tak že tato důmínka nám dosawáde nic jiného neposkytuje, nežli skwělau látku básnickau.

Str. 248. Slowan, národů wšech powrhel,
Ani stínem lidské wzdělanosti
Nesmí slauti — atd.

Diwná wěc, že známý učený professor w Mnichowě roku minulého weřejně pronesl slowa podobající se nemálo kletbě, jížto zlý duch Duchamor nad Slowanským národem wydal. Uwádíme zde na př. následující místo: Hat es Jemand aus unserer Mitte gewagt, den Slaven coordinirt mit uns ein universalgeschichtliches Moment als Aufgabe anzuerkennen, so gilt es in Deutschland als Abfall von der Philosophie, wo nicht gar als verdammungswürdiger Verrath am eigenen Blute. Wie Moslimen und Rajah in unsern Tagen das Programm von Gülhane zugleich verlachen, eben so werden auch in diesem Streit alle Versöhnungsprojecte in der Theorie des Nationalhasses in der öffentlichen Meinung zurückgewiesen und den Slaven sogar die Rolle, als Schatten des großen Lichtbildes europäischer Menschheit zu figuriren, hartnäckig abgesprochen. Heloten sollen sie bleiben und all' ihr Streben, Macht und Bedeutung zu erlangen und genial zu sein, wird in Deutschland als Vermessenheit betrachtet, ja als Frevel und Aufruhr gegen natürliche Weltordnung in den Bann gethan. Komme jetzt einer in Deutschland und wage es dieser als Wesen geringerer Art proskribirten Slavenrace das Wort zu reden, er wird bald erkennen, daß es klüger sei, Zorn, Leidenschaft und selbst Ungerechtigkeit des Heimatlandes zu theilen, als Frieden und Billigkeit zu predigen, von denen Niemand Etwas hören will.

Monatblätter zur Ergänzung der Allgem. Augsb. Zeitung
1845. April.

Mnoho-li prawdiwého tato slowa w sobě obsahují, to prof. Fallmereyer sám nejlépe wí; a wšak pewně daufáme, že sausedé naši, poznawše mrawní následky našeho národního snažení, déle se zpěčowati nebudau, přijmauti nás — alespoň w prostomudrcké systematice swé — do ohrady národů, wůli Páně k wyšším úlohám powolaných.

Omylowé.

Str.	7.	řadek	7	zdola,	místo:	Duch, jenžto se snáši,	stůj: Duch, jenž plane atd.
„	68.	„	4	„	„	Psáno stojí: Čtenau ohniwau	„ Psano stojí čtenau ohniwau:
„	136.	„	10	„	„	Nade wěčným wěků,	„ Na weškerých wěků
„	174.	„	16	„	„	K Muratowi kroznému,	„ K Muratowi hroznému,

